

SEJMN
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
X kadencja

Druk nr 700

Warszawa, 8 października 2024 r.

Panie i Panowie Posłowie
na Sejm
Rzeczypospolitej Polskiej

Uprzejmie przekazuję wniesiony, na podstawie art. 118 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz art. 2 i art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 24 czerwca 1999 r. o wykonywaniu inicjatywy ustawodawczej przez obywateli, a także na podstawie art. 32 ust. 1 regulaminu Sejmu, **obywatelski projekt ustawy**

- o zmianie ustawy o ochronie zwierząt oraz zmianie niektórych innych ustaw.

Projekt ustawy został wniesiony zgodnie z postanowieniami art. 7 ust. 2, art. 9 ust. 2 oraz art. 10 ust. 2 ustawy o wykonywaniu inicjatywy ustawodawczej przez obywateli.

Do reprezentowania Komitetu Inicjatywy Ustawodawczej – na podstawie art. 14 ust. 1 ustawy o wykonywaniu inicjatywy ustawodawczej przez obywateli – została wskazana Pani Sara Pamela Balcerowicz a jako osoba uprawniona do jej zastępstwa w pracach nad projektem ustawy wskazany został Pan Michał Gostkowski.

MARSZAŁEK SEJMU

(-) Szymon Hołownia

Ustawa
z dnia
o zmianie ustawy o ochronie zwierząt oraz zmianie niektórych innych ustaw¹

Art. 1. W ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (Dz.U.2023.1580), wprowadza się następujące zmiany:

- 1) art. 2 otrzymuje brzmienie:
„art. 2. Ustawa określa:
 - 1) zasady i warunki ochrony zwierząt kręgowych;
 - 2) postępowanie ze zwierzętami kręgowymi, w tym zwierzętami kręgowymi wykorzystywanymi w celach naukowych lub edukacyjnych w zakresie nieuregulowanym w ustawie z dnia 15 stycznia 2015 r. o ochronie zwierząt wykorzystywanych do celów naukowych lub edukacyjnych (Dz. U. z 2023 r. poz. 465);
 - 3) organizację Centralnego Rejestru Zwierząt Oznakowanych;
 - 4) organizację Rejestru Stowarzyszeń Hodowców Psów i Kotów;
 - 5) zasady działalności stowarzyszeń zrzeszających hodowców psów albo kotów;
 - 6) podstawowe zasady organizacji hodowli i utrzymywania psów lub kotów w hodowlach;
 - 7) podstawowe zasady organizacji i funkcjonowania schronisk dla bezdomnych zwierząt;
 - 8) źródła i zasady finansowania schronisk dla bezdomnych zwierząt;
 - 9) organizację Systemu Informacji o Schroniskach dla Zwierząt.”;
- 2) w art. 4:
 - a) pkt 2 otrzymuje brzmienie:
„2) „humanitarnym traktowaniu zwierząt” - rozumie się przez to traktowanie uwzględniające potrzeby zwierzęcia (w tym poznawcze i psychologiczno-społeczne) oraz zapewniające mu opiekę i ochronę”;
 - b) pkt 7 otrzymuje brzmienie:
„7) „okrutnych metodach w chowie lub hodowli zwierząt” - rozumie się przez to działania lub zaniechania człowieka prowadzące do zmian patologicznych w stanie zdrowia zwierzęcia (fizycznego lub psychicznego), zwłaszcza w postaci skutków znoszenia dotkliwego bólu, przymuszania do określonego zachowania się (w tym uległości) głodem, pragnieniem, działaniem impulsu elektrycznego (z wyjątkiem używania metod określonych w przepisach: Rozporządzenia Rady (WE) nr 1/2005 z dnia 22 grudnia 2004 r. w sprawie ochrony zwierząt podczas transportu i związanych z tym działań oraz zmieniające dyrektywy 64/432/EWG i 93/119/WE oraz rozporządzenie (WE) nr 1255/97 oraz Rozporządzenia Rady (WE) nr 1099/2009 z

¹ Niniejszą ustawą zmienia się ustawy: ustawę z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt, ustawę z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, ustawę z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, ustawę z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, ustawę z dnia 20 grudnia 1996 r. o gospodarce komunalnej, ustawę z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych, ustawę z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego, ustawę z dnia 21 czerwca 2002 r. o materiałach wybuchowych przeznaczonych do użytku cywilnego, ustawę z dnia 20 maja 1971 r. Kodeks wykroczeń.

dnia 24 września 2009 r. w sprawie ochrony zwierząt podczas ich uśmiercania) bądź innymi zabiegami tego rodzaju, w szczególności karmienie lub pojenie zwierząt przemocą;”,

c) pkt 12 otrzymuje brzmienie:

„12) „szczególnym okrucieństwem” - rozumie się przez to przedsięwzięcie przez sprawcę działań charakteryzujących się drastycznością form lub metod, a zwłaszcza działanie w sposób wyszukany, powolny, powtarzalny lub obliczony z premedytacją na zwiększenie rozmiaru cierpień lub czasu ich trwania;”,

d) pkt 16 otrzymuje brzmienie:

„16) „zwierzętach bezdomnych” – rozumie się przez to zwierzęta domowe lub gospodarskie, które uciekły, zabłąkały się lub zostały porzucone przez człowieka, a nie ma możliwości ustalenia ich właściciela lub innej osoby, pod której opieką trwale dotąd pozostawały lub gdy właściciel lub dotychczasowy opiekun zwierząt zmarł, a nie ma możliwości niezwłocznego ustalenia spadkobierców lub skontaktowania się ze spadkobiercami - w terminie zapewniającym zwierzętom należyłą opiekę, nie dłuższym niż 24 h od śmierci dotychczasowego właściciela lub opiekuna - albo w sytuacji gdy spadek przypada ostatnim spadkobiercom ustawowym w rozumieniu art. 935 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U.2023.1610 t.j.);”,

e) pkt 17 otrzymuje brzmienie:

„17) „zwierzętach domowych” - rozumie się przez to zwierzęta utrzymywane przez człowieka w charakterze jego towarzysza w codziennym życiu, przebywające wraz z człowiekiem w jego domu lub innym odpowiednim pomieszczeniu;”,

f) pkt 25 otrzymuje brzmienie:

„25) „schronisku dla zwierząt” – rozumie się przez to schronisko dla bezdomnych zwierząt w rozumieniu art. 2 pkt 43 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz.U.2023.1075);”,

g) po pkt 25 dodaje się pkt 26-34 w brzmieniu:

„26) „oznakowaniu” – rozumie się przez to oznaczenie psa lub kota w sposób trwały urządzeniem elektronicznym (mikrochipem) zawierającym odnośnik do danych znajdujących się w centralnym rejestrze zwierząt oznakowanych;

27) „kojcu” – rozumie się przez to zamkniętą przestrzeń przeznaczoną do utrzymywania psa poza pomieszczeniem mieszkalnym, uniemożliwiającą zwierzęciu wydostanie się poza teren nieruchomości;

28) „dobrostanie” – rozumie się przez to zespół warunków bytowania, utrzymania i przetrzymywania zwierząt uwzględniający ich potrzeby w zakresie zarówno zdrowotnym, biologicznym i somatycznym, jak i w zakresie psychicznym, behawioralnym, społecznym i emocjonalnym, mający na celu osiągnięcie stanu uogólnionego zdrowia zwierzęcia i jego humanitarnego traktowania oraz zapewnienie zwierzęciu możliwości wyrażania naturalnych zachowań;

29) „kolczatce” – rozumie się przez to typ metalowej obroży dla zwierząt, mającej budowę łańcuszka, którego ogniwa zakończone są wystającymi końcami drutu;

- 30) „ślepych miotach” – rozumie się przez to potomstwo psów lub kotów, będące w fazie neonatalnej, całkowicie ślepe;
- 31) „wysokości w kłębie” – rozumie się przez to pionowy rozmiar zwierzęcia czworonożnego liczony od poziomu ziemi do najwyższego punktu tułowia, położonego na szczycie łopatek;
- 32) „hodowcy” - rozumie się przez to osobę fizyczną, osobę prawną lub jednostkę organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej, będącą właścicielem lub posiadaczem psów lub kotów i prowadzącą hodowlę – w tym w celach handlowych, a jednocześnie będącą członkiem stowarzyszenia zrzeszającego hodowców psów albo kotów;
- 33) „stowarzyszeniu zrzeszającym hodowców psów albo kotów” – rozumie się przez to organizację społeczną, której statutowym celem jest działalność związana z hodowlą psów albo kotów, wpisaną do Rejestru Stowarzyszeń Hodowców Psów i Kotów i do Krajowego Rejestru Sądowego;
- 34) „kotach wolnobytujących” – rozumie się przez to koty bytujące w środowisku człowieka, będące stałym elementem ekosystemu, żyjące niezależnie od człowieka lub przy jego wsparciu, urodzone na wolności, mające możliwość swobodnego rozwoju i swobodnego bytu.”;

3) w art. 6 ust. 2

a) zdanie wstępne otrzymuje brzmienie:

„2. Przez znęcanie się nad zwierzętami należy rozumieć zadawanie albo dopuszczanie do zadawania bólu lub cierpień, poprzez działanie lub zaniechanie w tym jednorazowe zachowanie, a w szczególności:”,

b) pkt 4 otrzymuje brzmienie:

„4) bicie zwierząt, a w szczególności przedmiotami twardymi, ostrymi lub zaopatrzonymi w urządzenie sprawiające ból lub cierpienie;”,

c) pkt 7 otrzymuje brzmienie:

„7) stosowanie metod wywierania presji mechanicznej na zwierzęta, używanie uprzęży, pęt, stelaży, więzów, dławików, linek zaciskowych, kolczatek, urządzeń wykorzystujących bodźce elektryczne (w tym obrozy elektrycznych) albo ultradźwięki lub innych przedmiotów albo urządzeń zmuszających zwierzę do określonego zachowania (w tym uległości) lub przebywania w nienaturalnej pozycji albo uniemożliwiających zwierzęciu swobodne oddychanie i wokalizację (z wyjątkiem używania metod określonych w przepisach: Rozporządzenia Rady (WE) nr 1/2005 z dnia 22 grudnia 2004 r. w sprawie ochrony zwierząt podczas transportu i związanych z tym działań oraz zmieniającej dyrektywy 64/432/EWG i 93/119/WE oraz rozporządzenie (WE) nr 1255/97, Rozporządzenia Rady (WE) nr 1099/2009 z dnia 24 września 2009 r. w sprawie ochrony zwierząt podczas ich uśmiercania oraz Dyrektywy Rady 2008/119/WE z dnia 18 grudnia 2008 r. ustanawiającej minimalne normy ochrony cieląt);”,

d) pkt 9 otrzymuje brzmienie:

„9) straszenie lub drażnienie zwierząt;”,

- e) pkt 10 otrzymuje brzmienie:
„10) utrzymywanie zwierząt w niewłaściwych warunkach bytowania, w tym utrzymywanie ich w stanie rażącego zaniedbania lub niechlujstwa, bądź w pomieszczeniach lub klatkach uniemożliwiających im zachowanie naturalnej pozycji lub realizację naturalnych zachowań zwierzęcia;”,
 - f) pkt 16 otrzymuje brzmienie:
„16) obcowanie płciowe ze zwierzęciem lub dopuszczanie się czynności seksualnej ze zwierzęciem (zoofilia);”,
 - g) pkt 18 otrzymuje brzmienie:
„18) transport żywych ryb lub ich przetrzymywanie bez dostatecznej ilości wody umożliwiającej im oddychanie oraz swobodną zmianę pozycji ciała;”,
 - h) w pkt 19 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 20-25 w brzmieniu:
„20) pozostawianie zwierzęcia domowego w zamknięciu, izolacji lub samotności w warunkach lub przez okres skutkujący cierpieniem zwierzęcia;
21) zaniechanie podjęcia lub kontynuowania leczenia zwierzęcia, w przypadku stanu lub choroby, które powodują ból lub cierpienie lub prowadzą, albo mogą prowadzić do jego śmierci;
22) sprzedaż detaliczna żywych ryb, za wyjątkiem ryb akwariowych (ozdobnych);
23) przesyłanie żywych zwierząt w przesyłkach pocztowych lub kurierskich, za wyjątkiem żywych ryb akwariowych i ozdobnych oraz przewozu zwierząt przez podmioty organizujące wyłącznie profesjonalne przewozy zwierząt i gwarantujących im opiekę oraz zachowanie ich dobrostanu podczas podróży;
24) wykorzystywanie zwierząt do walk przez ich właściciela lub opiekuna;
25) trzymanie zwierząt domowych na uwięzi, z wyjątkiem sytuacji, o których mowa w art. 9 ust. 3.”;
- 4) w art. 7:
- a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:
„1. Zwierzę traktowane w sposób określony w art. 6 ust. 2 może być czasowo odebrane właścicielowi lub opiekunowi na podstawie decyzji wójta (burmistrza, prezydenta miasta) właściwego ze względu na miejsce pobytu zwierzęcia i przekazane:
1) schronisku dla zwierząt bezdomnych lub organizacji społecznej, której statutowym celem działania jest ochrona zwierząt, jeżeli jest to zwierzę domowe lub laboratoryjne, lub
2) gospodarstwu rolnemu wskazanemu przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) lub organizacji społecznej, której statutowym celem działania jest ochrona zwierząt, jeżeli jest to zwierzę gospodarskie, lub
3) ogrodowi zoologicznemu, schronisku dla zwierząt bezdomnych, azyłowi dla zwierząt, organizacji społecznej, której statutowym celem działania jest ochrona zwierząt lub Centralnemu Azyłowi dla Zwierząt, o którym mowa w ustawie z dnia 4 listopada 2022 r. o Centralnym Azyłu dla Zwierząt (Dz. U. poz. 2375), jeżeli jest to zwierzę

wykorzystywane do celów rozrywkowych, widowiskowych, filmowych, sportowych lub utrzymywane w ogrodach zoologicznych.”,

b) ust. 1a otrzymuje brzmienie:

„1a. Decyzja, o której mowa w ust. 1, podejmowana jest z urzędu lub na wniosek po uzyskaniu informacji od Policji, straży gminnej, lekarza weterynarii lub upoważnionego przedstawiciela organizacji społecznej, której statutowym celem działania jest ochrona zwierząt.”,

c) ust. 1c otrzymuje brzmienie:

„1c. W przypadku braku zgody, o której mowa w ust. 1b, lub wystąpienia innych okoliczności uniemożliwiających przekazanie zwierzęcia podmiotom, o których mowa w ust. 1, zwierzę może zostać przekazane innej osobie prawnej lub jednostce organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej albo osobie fizycznej, która zapewni mu właściwą opiekę.”;

5) po art. 7 dodaje się art. 7a w brzmieniu:

„Art. 7a.

1. W celu zapobiegania narażaniu zwierząt na cierpienie, utratę zdrowia lub życia zabrania się używania wyrobów pirotechnicznych widowiskowych klasy F2 oraz klasy F3, o których mowa w art. 62c ust. 1 pkt 1 lit. b i c ustawy z dnia 21 czerwca 2002 r. o materiałach wybuchowych przeznaczonych do użytku cywilnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 204).
2. Zakaz, o którym mowa w ust. 1, nie dotyczy przedsiębiorców i jednostek naukowych, działających na podstawie przepisów ustawy z dnia 21 czerwca 2002 r. o materiałach wybuchowych przeznaczonych do użytku cywilnego oraz podmiotów uprawnionych do używania wyrobów pirotechnicznych widowiskowych na mocy odrębnych przepisów.”;

6) w art. 9:

a) ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Zabrania się utrzymywania zwierząt domowych na uwięzi, z zastrzeżeniem ust. 3.”,

b) po ust. 2 dodaje się ust. 3-11 w brzmieniu:

„3. Dozwolone jest wyłącznie tymczasowe trzymanie zwierzęcia domowego na uwięzi podczas spaceru lub transportu zwierzęcia.

4. Kto utrzymuje psa w kojcu, ma obowiązek zapewnienia by kojec miał trwałą i stabilną konstrukcję, ze stałym dostępem do światła dziennego, posiadającą utwardzone podłoże i zadaszenie co najmniej w 50 % powierzchni, z ogrodzeniem ażurowym (z co najmniej dwóch boków), którego łączna powierzchnia prześwitów (otworów), umożliwiająca naturalny przepływ powietrza, powinna wynosić co najmniej 70% powierzchni, o wysokości nie mniejszej niż 2 m.

5. Kto utrzymuje psa w kojcu, ma obowiązek zapewnić zwierzęciu o wysokości w kłębie:

- 1) poniżej 50 cm – powierzchnię kojca wynoszącą nie mniej niż 15 m²;
- 2) pomiędzy 51 cm, a 65 cm – powierzchnię kojca wynoszącą nie mniej niż 20 m²;
- 3) powyżej 66 cm – powierzchnię kojca wynoszącą nie mniej niż 24 m².

- z tym zastrzeżeniem, że do powierzchni kojca nie wlicza się powierzchni budy.

6. W przypadku trzymania więcej niż jednego zwierzęcia w kojcu, powierzchnię kojca na każde kolejne zwierzę powiększa się o połowę powierzchni określonej odpowiednio w ust. 5.

7. W przypadku trzymania w jednym kojcu zwierząt o różnej wysokości w kłębie, określonej w ust. 5, do obliczenia powierzchni kojca przyjmuje się powierzchnię określoną dla zwierzęcia o większej wysokości w kłębie.

8. Kto utrzymuje psa w kojcu, nieogrzewanym pomieszczeniu lub na otwartej przestrzeni ma obowiązek zapewnić psu budę, wykonaną z drewna lub materiałów drewnopochodnych stanowiących barierę termiczną, z izolacją cieplną zapewniającą utrzymanie w jej wnętrzu temperatury powyżej 0°C, chroniącą przed warunkami atmosferycznymi oraz o wielkości dostosowanej do wielkości psa. Buda ustawia się w sposób zapewniający izolację od podłoża.

9. W przypadku trzymania więcej niż jednego psa w kojcu, nieogrzewanym pomieszczeniu lub na otwartej przestrzeni każdemu zwierzęciu zapewnia się budę.

10. Kto utrzymuje psa w kojcu, innym zamkniętym pomieszczeniu lub na otwartej przestrzeni zobowiązany jest zapewnić zwierzęciu dobrostan, utrzymywać czystość i porządek w miejscu utrzymywania zwierzęcia, w tym czyścić urządzenia do pojenia i karmienia zwierzęcia.

11. Zwierzęciu domowemu utrzymywanemu w kojcu lub w innym zamkniętym pomieszczeniu należy co najmniej dwa razy dziennie zapewnić możliwość ruchu poza kojcem lub poza innym zamkniętym pomieszczeniem nie krócej niż przez godzinę.”;

7) art. 9a otrzymuje brzmienie:

„Art. 9a. Osoba, która napotka porzuconego psa lub kota, w szczególności pozostawionego na ulicy, ma obowiązek powiadomić o tym właściwe schronisko dla bezdomnych zwierząt, straż gminną lub Policję. Powiadomione schronisko dla bezdomnych zwierząt, straż gminna lub Policja niezwłocznie przekazuje zawiadomienie gminie i podmiotowi odpowiedzialnemu za wyłapywanie bezdomnych zwierząt w gminie celem podjęcia czynności zmierzających do odnalezienia oraz wyłapania zwierzęcia i zapewnienia mu właściwej opieki.”;

8) po art. 9a dodaje się art. 9b w brzmieniu:

„Art. 9b. Właściciel lub opiekun zwierzęcia domowego, które uciekło lub zagubiło się, a w szczególności psa, ma obowiązek niezwłocznie zawiadomić o tym najbliższe schronisko dla bezdomnych zwierząt, straż gminną lub inne właściwe organy oraz uruchomić zasoby materialne i niematerialne, w celu odnalezienia zwierzęcia, a w szczególności zamieścić w lokalnych środkach masowego przekazu informację dotyczącą zaginięcia zwierzęcia lub w wyznaczonych do tego miejscach rozwiesić stosowne ogłoszenia.”;

9) po art. 9b dodaje się art. 9c w brzmieniu:

„Art. 9c.

1. Zabrania się:

1) organizowania lub uczestniczenia w konkursach, loteriach, aukcjach lub licytacjach, w których zwierzę domowe stanowi nagrodę, jest przedmiotem loterii, aukcji albo licytacji;

2) sprzedaży lub nabywania rzeczy lub dóbr niematerialnych w przypadku, gdy zwierzę domowe jest nieodpłatnie przekazywane wraz ze sprzedawaną rzeczą lub dobrem.”;

10) po art. 9c dodaje się art. 9d w brzmieniu:

„Art. 9d.

1. Psy i koty na obszarze całego kraju podlegają obowiązkowej kastracji, co dotyczy obu płci. Nie dotyczy to psów lub kotów utrzymywanych w celach hodowlanych przez hodowców.
2. Każdy właściciel lub opiekun psa lub kota zobowiązany jest poddać zwierzę kastracji w terminie 2 miesięcy od daty wejścia w posiadanie zwierzęcia, z tym zastrzeżeniem, że zwierzę nie może być poddane kastracji przed osiągnięciem dojrzałości płciowej.
3. Zwierzęta utrzymywane w schronisku dla bezdomnych zwierząt, azylu dla zwierząt, w organizacji społecznej, której statutowym celem działania jest ochrona zwierząt lub w Centralnym Azylu dla Zwierząt, o którym mowa w ustawie z dnia 4 listopada 2022 r. o Centralnym Azylu dla Zwierząt (Dz. U. poz. 2375) za zgodą lekarza weterynarii mogą być poddawane kastracji przed osiągnięciem dojrzałości płciowej.
4. Jeżeli stan zdrowia zwierzęcia nie pozwala na przeprowadzenie zabiegu kastracji w terminie określonym w ust. 2, kastrację przeprowadza się niezwłocznie po ustąpieniu tych przyczyn, jednak nie później niż w terminie 21 dni od ustąpienia tych przyczyn.
5. Koszty kastracji, o których mowa w ust.1 ponosi posiadacz psa lub kota, z zastrzeżeniem ust. 6.
6. Koszty kastracji, o których mowa w ust. 1 za posiadacza psa lub kota ponosi gmina w następujących przypadkach:
 - 1) posiadacz psa lub kota jest osobą zaliczoną do znacznego stopnia niepełnosprawności w rozumieniu przepisów o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych;
 - 2) jeżeli w okresie 6 miesięcy poprzedzających obowiązek kastracji psa lub kota średni miesięczny dochód przypadający na jednego członka gospodarstwa domowego posiadacza psa lub kota nie przekroczył w gospodarstwie:
 - a) jednoosobowym - 40%,
 - b) wieloosobowym - 30%,- przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej, obowiązującego w dacie powstania obowiązku kastracji psa lub kota.
7. Koszty kastracji, o których stanowi ust. 1 i ust. 5 gmina ponosi z dochodów własnych, w szczególności ze środków uzyskanych z tytułu pobierania opłat od szczeniąt i kociąt urodzonych w hodowlach, o których stanowi ustawa dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (Dz.U.2023.70)”;

11) w art. 10a:

a) w ust. 1 pkt 1 otrzymuje brzmienie:

„1) sprzedaży lub wprowadzania do obrotu zwierząt domowych na targowiskach, targach lub giełdach;”,

b) w ust. 1 pkt 3 otrzymuje brzmienie:

„3) sprzedaży lub wprowadzania do obrotu psów lub kotów poza miejscami ich chowu lub hodowli oraz ich sprzedaży za pośrednictwem internetowych serwisów aukcyjnych lub ogłoszeniowych;”,

c) w ust. 1 po pkt 3 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się punkty 4-6 w brzmieniu:
„4) prowadzenia hodowli psów lub kotów w celach handlowych, nie będąc członkiem stowarzyszenia zrzeszającego hodowców psów albo kotów;

5) zbywania zwierząt domowych małoletnim;

„6) używania lub wystawiania zwierząt domowych publicznie w celach zarobkowych, w szczególności zebrania ze zwierzętami domowymi.”,

d) ust. 6 otrzymuje brzmienie:

„6. Zakaz, o którym mowa w ust. 2, nie dotyczy hodowli zwierząt zarejestrowanych w stowarzyszeniu zrzeszającym hodowców psów albo kotów.”;

12) po art. 10b. dodaje się art. 10c., art. 10d. i art. 10e. w brzmieniu:

„Art. 10c.

1. Zabrania się uczestnictwa w wystawach kynologicznych psów poddanych zabiegowi przycinania uszu lub ogona (kopiowania).

2. Odpowiedzialności z tytułu naruszenia zakazu, o którym mowa w ust.1, podlega właściciel lub opiekun psa.

3. Zakaz, o którym mowa w ust.1 obowiązuje niezależnie od miejsca urodzenia psa oraz od daty wykonania zabiegu przycinania uszu lub ogona (kopiowania).

Art.10d.

Zabrania się nabywania lub zbywania produktów pochodzenia zwierzęcego pozyskanych ze zwierząt domowych.

Art. 10e.

Zabrania się montowania lub utrzymywania na elementach budynków urządzeń lub przedmiotów mogących powodować zranienie lub okaleczenie ptaków, w szczególności kolców lub drutów.”;

13) w art. 11:

a) ust.1 otrzymuje brzmienie:

„1. Zapobieganie bezdomności zwierząt i zapewnienie opieki bezdomnym zwierzętom oraz ich wyłapywanie należy do zadań własnych gmin i odbywa się wyłącznie na podstawie uchwały rady gminy, o której mowa w art. 11a. – z tym zastrzeżeniem, że gmina zobowiązana jest do wykonywania wskazanych zadań własnych i ponoszenia z tego tytułu wydatków, także wtedy gdy faktyczne koszty wykonania zadań okazały się wyższe niż wskazano w programie, o którym mowa w art. 11a ust. 1.”,

b) ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Minister właściwy do spraw rolnictwa określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady i warunki wyłapywania bezdomnych zwierząt.”,

c) ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Zabrania się wyłapywania zwierząt bezdomnych bez zapewnienia im miejsca w schronisku dla bezdomnych zwierząt, w ogrodzie zoologicznym, azylu dla zwierząt, w organizacji społecznej, której statutowym celem działania jest ochrona zwierząt lub w Centralnym Azylu dla Zwierząt, o którym mowa w ustawie z dnia 4 listopada 2022 r. o Centralnym Azylu dla Zwierząt (Dz. U. poz. 2375), chyba że zwierzę wymaga udzielenia mu pomocy weterynaryjnej, stwarza poważne zagrożenie dla ludzi lub innych zwierząt.”,

d) ust. 4 otrzymuje brzmienie:

„4. Organizacje społeczne, których statutowym celem działania jest ochrona zwierząt, mogą zapewniać bezdomnym zwierzętom opiekę lub prowadzić schroniska dla bezdomnych zwierząt.”,

e) po ust. 4 dodaje się ust. 5 i ust.6 w brzmieniu:

„5. W zakresie wykonywania zadań własnych gmin, o których mowa w ust. 1, gminy współpracują oraz współdziałają z organizacjami społecznymi, których statutowym celem działania jest ochrona zwierząt, w szczególności co do obowiązku zapewniania bezdomnym zwierzętom opieki lub prowadzenia schronisk dla bezdomnych zwierząt.
6. W celu wspólnego wykonywania zadań własnych, o których mowa w ust. 1 lub w celu wspólnej realizacji przedsięwzięć w postaci budowy schronisk dla bezdomnych zwierząt gminy mogą tworzyć związki międzygminne. Wykonywanie zadań gminy w ramach współdziałania między jednostkami samorządu terytorialnego nie zwalnia gminy z obowiązków w zakresie nadzoru i kontroli nad schroniskiem dla bezdomnych zwierząt.”;

14) w art. 11a:

a) ust. 2 pkt 1-4 otrzymuje brzmienie:

„1) zapewnienie bezdomnym zwierzętom miejsca w schronisku dla bezdomnych zwierząt wraz ze wskazaniem przyjętej stawki dziennej przeznaczonej na utrzymanie zwierzęcia w schronisku, która nie może być niższa niż minimalna stawka dzienna, o której mowa w art. 11ka, a także ze wskazaniem przyjętej stawki za przeprowadzenie zabiegu kastracji zwierzęcia w schronisku;
2) opiekę nad wolnobytującymi kotami, w tym ich dokarmianie oraz kastrację, po której następuje powrót do naturalnego środowiska;
3) wyłapywanie bezdomnych zwierząt, a w sytuacji powierzenia wykonywania tego zadania podmiotowi zewnętrznemu dodatkowo wskazanie przyjętej stawki za wyłapanie każdego bezdomnego zwierzęcia, a także wskazanie schroniska dla bezdomnych zwierząt, w którym umieszcza się zwierzęta po wyłapaniu;
4) obowiązkową kastrację zwierząt bezdomnych wyłapanych na terenie gminy;”,

b) ust. 2 pkt 7-8 otrzymuje brzmienie:

„7) zapewnienie miejsca w gospodarstwie rolnym dla zwierząt gospodarskich;
8) zapewnienie całodobowej opieki weterynaryjnej w przypadkach zdarzeń losowych, w tym zdarzeń komunikacyjnych z udziałem zwierząt domowych, gospodarskich lub dzikich - gdy zdrowie lub życie zwierzęcia jest zagrożone”,

- c) w ust. 2 po pkt 8 dodaje się pkt 9-12 w brzmieniu:
- „9) plan oznakowania psów i kotów w gminie;
 - 10) plan kastracji psów i kotów w gminie, niebędących zwierzętami bezdomnymi i niebędących zwierzętami domowymi utrzymywanymi przez hodowców w celach hodowlanych;
 - 11) zapewnienie opieki zwierzętom, których dotychczasowy właściciel lub opiekun z przyczyn niezależnych od swojej woli traci obiektywnie możliwość sprawowania osobistej opieki nad zwierzęciem, a nie ma możliwości ustalenia osób, które podjęłyby się dobrowolnie opieki nad zwierzęciem w jego zastępstwie;
 - 12) edukację mieszkańców w zakresie ochrony zwierząt, w szczególności w zakresie sposobów zapobiegania bezdomności zwierząt i ich humanitarnego traktowania.”,
- d) ust. 3 otrzymuje brzmienie:
- „3. Program, o którym mowa w ust. 1, może obejmować wskazanie organizacji społecznych, zapewniających opiekę nad bezdomnymi zwierzętami, a których statutowym celem działania jest ochrona zwierząt.”,
- e) uchyla się ust. 3a,
- f) ust. 4 otrzymuje brzmienie:
- „4. Realizacja zadań, o których mowa w ust. 2 pkt 3-6 może zostać powierzona podmiotowi prowadzącemu schronisko dla bezdomnych zwierząt lub organizacji społecznej, której statutowym celem działania jest ochrona zwierząt.”,
- g) ust. 5 otrzymuje brzmienie:
- „5. Program, o którym mowa w ust. 1, zawiera wskazanie wysokości środków finansowych przeznaczonych na jego realizację oraz sposób wydatkowania tych środków, z zastrzeżeniem treści art. 11 ust. 1 *in fine* oraz art. 11m, art. 11n, art. 11p-art.11pf. Koszty realizacji programu ponosi gmina.”,
- h) ust. 8 otrzymuje brzmienie:
- „8. Podmioty, o których mowa w ust. 7, w terminie 21 dni od dnia otrzymania projektu programu, o którym mowa w ust. 1, wydają opinie o projekcie. Opinia powiatowego lekarza weterynarii jest wiążąca. Niewydane opinii w tym terminie uznaje się za akceptację przesłanego programu.”,
- i) po ust. 8 dodaje się ust. 9 i 10 w brzmieniu:
- „9. Gmina informuje właściwego powiatowego lekarza weterynarii, raz w roku, nie później niż do 31. grudnia, o:
- 1) podmiotach, z którymi podpisane są umowy na wyłapywanie zwierząt oraz utrzymywanie i opiekę w schronisku dla bezdomnych zwierząt, gospodarstwie rolnym oraz o organizacjach społecznych, o których mowa w ust. 4;
 - 2) liczbie zwierząt wyłapanych i miejscach, do których zostały przekazane;
 - 3) liczbie zwierząt, biorących udział w zdarzeniach losowych, w tym zdarzeniach komunikacyjnych, w których zdrowie lub życie zwierzęcia było zagrożone, poddanych opiece weterynaryjnej.

10. Powiatowy lekarz weterynarii, do dnia 31. stycznia każdego roku, przekazuje za pośrednictwem wojewódzkiego lekarza weterynarii, Generalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska, informację, o której mowa w ust. 9 pkt 3, w zakresie zwierząt należących do gatunków dziko występujących, objętych ochroną gatunkową, na podstawie przepisów o ochronie przyrody.”;

15) po art. 11a dodaje się art.11b w brzmieniu:

„Art. 11b.

1. Wykonując program, o którym mowa w art.11 ust.1, gmina ma obowiązek:

- 1) zawarcia odrębnych umów na wyłapywanie bezdomnych zwierząt (o ile wyłapywanie bezdomnych zwierząt nie zostało powierzone jednostce budżetowej gminy) z tym zastrzeżeniem, że umowa może być zawarta wyłącznie z podmiotem zapewniającym podjęcie efektywnych działań w celu wyłapania zwierzęcia nie później niż 8 godzin od otrzymania zgłoszenia i mającym siedzibę nie dalej niż 100 km od granic gminy, dotyczy to także przypadku zawarcia umowy na wyłapywanie bezdomnych zwierząt z podmiotem prowadzącym schronisko;
- 2) zawarcia odrębnych umów na utrzymywanie bezdomnych zwierząt w schronisku dla bezdomnych zwierząt (o ile schronisko nie jest prowadzone przez gminę), z tym zastrzeżeniem, że umowa nie może być zawarta z podmiotem prowadzącym schronisko w odległości większej niż 100 km od granic gminy;
- 3) wyłapania każdego zgłoszonego bezdomnego zwierzęcia oraz umieszczenia wyłapanego zwierzęcia w schronisku dla bezdomnych zwierząt, ogrodzie zoologicznym, azylu dla zwierząt, w organizacji społecznej, której statutowym celem działania jest ochrona zwierząt lub w Centralnym Azylu dla Zwierząt, o którym mowa w ustawie z dnia 4 listopada 2022 r. o Centralnym Azylu dla Zwierząt (Dz. U. poz. 2375);
- 4) zapewnienia podjęcia działań w celu wyłapania bezdomnego zwierzęcia nie później niż 8 godzin od otrzymania zgłoszenia, a w przypadku zwierząt znajdujących się w stanie zagrożenia zdrowia lub życia – niezwłocznie;
- 5) prowadzenia ewidencji zwierząt wyłapanych na terenie gminy obejmującej w szczególności: nr mikrochipa zwierzęcia, jego fotografię, inne dane służące identyfikacji zwierzęcia takie jak wiek, płeć, maść, wielkość, datę wyłapania zwierzęcia, datę umieszczenia zwierzęcia w schronisku dla bezdomnych zwierząt lub w innym właściwym miejscu, datę adopcji wraz z kserokopią dokumentacji adopcyjnej, datę zgonu zwierzęcia wraz z kserokopią zaświadczenia lekarskiego o zgonie zwierzęcia;
- 6) stosowania stawki dziennej za utrzymywanie zwierząt w schronisku dla bezdomnych zwierząt, która nie może być niższa niż minimalna stawka dzienna, o której mowa w art. 11ka, oraz dodatkowego uiszczenia ustalonej stawki za przeprowadzenie zabiegu kastracji zwierzęcia w schronisku dla bezdomnych zwierząt;
- 7) oznakowania psa lub kota w ciągu doby po jego wyłapaniu, o ile zwierzę nie było uprzednio oznakowane;
- 8) kastracji zwierząt bezdomnych – psów i kotów – najpóźniej w terminie 60 dni od daty upływu odbytej kwarantanny, a jeżeli stan zdrowia lub wiek zwierzęcia na

to nie pozwala – niezwłocznie po ustąpieniu tych przyczyn i za zgodą lekarza weterynarii,

9) zapewnienia opieki zwierzętom, których dotychczasowy właściciel lub opiekun z przyczyn niezależnych od swojej woli traci obiektywnie możliwość sprawowania osobistej opieki nad zwierzęciem, a nie ma możliwości ustalenia osób, które podjęłyby się dobrowolnie opieki nad zwierzęciem w jego zastępstwie; do takich przyczyn zalicza się w szczególności nagłą hospitalizację w celu ratowania życia, zatrzymanie, tymczasowe aresztowanie lub osadzenie w placówce penitencjarnej.

2. Organem odpowiedzialnym za wykonanie obowiązków o których mowa w ust.1 jest wójt, burmistrz lub prezydent miasta.”;

16) po rozdziale 2 dodaje się Rozdziały 2a-2c w brzmieniu:

„Rozdział 2a Oznakowanie

Art.11c.

1. Psy i koty na obszarze całego kraju podlegają obowiązkowemu oznakowaniu poprzez chipowanie.
2. Posiadacz psa lub kota zobowiązany jest do oznakowania zwierzęcia w terminie 2 miesięcy od dnia wejście w posiadanie zwierzęcia.
3. Oznakowania psa lub kota dokonują lekarze weterynarii lub osoba, która posiada tytuł technika weterynarii świadczący usługi weterynaryjne w ramach działalności zakładu leczniczego dla zwierząt.
4. Psy i koty poddane oznakowaniu podlegają wpisowi do rejestru prowadzonego przez lekarzy weterynarii, o którym mowa w art. 11d. Po przeprowadzeniu oznakowania posiadaczowi psa lub kota wydaje się zaświadczenie lub dokonuje się wpisu w dokumencie identyfikacyjnym zwierzęcia.
5. Koszty oznakowania, o którym mowa w ust.1 ponosi posiadacz psa lub kota, z zastrzeżeniem ust. 6.
6. Koszty oznakowania, o którym mowa w ust. 1 za posiadacza psa lub kota ponosi gmina w następujących przypadkach:
 - 1) posiadacz psa lub kota jest osobą zaliczoną do znacznego stopnia niepełnosprawności w rozumieniu przepisów o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych;
 - 2) jeżeli w okresie 6 miesięcy poprzedzających obowiązek oznakowania psa lub kota średni miesięczny dochód przypadający na jednego członka gospodarstwa domowego posiadacza psa lub kota nie przekroczył w gospodarstwie:
 - a) jednoosobowym - 40%,
 - b) wieloosobowym - 30%,

- przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej, obowiązującego w dacie powstania obowiązku oznakowania psa lub kota.
7. Koszty oznakowania, o których stanowi ust. 1 i ust. 5 gmina ponosi z dochodów własnych, w szczególności ze środków uzyskanych z tytułu pobierania podatku od hodowli psów lub kotów oraz opłat od szczeniąt i kociąt urodzonych w hodowlach, o

których stanowi ustawa dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (Dz.U.2023.70).

Art.11d.

1. Tworzy się Centralny Rejestr Zwierząt Oznakowanych, o których mowa w art. 11c ust. 3.
2. Lekarz weterynarii, o którym mowa w art.11c ust.2, przekazuje do rejestru, o którym mowa w ust.1 informację o oznakowaniu zwierzęcia zawierającą następujące dane:
 - 1) imię i nazwisko, kod pocztowy i miejsce zamieszkania posiadacza zwierząt;
 - 2) gatunek, rasę i płeć zwierzęcia;
 - 3) numer mikroczipa;
 - 4) datę implantacji mikroczipa;
 - 5) miejsce implantacji mikroczipa.
3. Krajowa Rada Lekarsko-Weterynaryjna prowadzi centralny rejestr zwierząt oznakowanych jako składową centralnego rejestru wydanych paszportów, o którym mowa w art. 24 ust.3 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt i zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. z 2008 r. Nr 213 poz.1342 ze zm.).
4. Centralny rejestr zwierząt oznakowanych jest udostępniany organom Inspekcji Weterynaryjnej, organom samorządu gminnego, Policji, straży gminnej, kierownikowi schroniska dla bezdomnych zwierząt lub upoważnionemu pracownikowi schroniska dla bezdomnych zwierząt, a także upoważnionemu przedstawicielowi organizacji społecznej, której statutowym celem działania jest ochrona zwierząt w celu realizacji zadań, o których mowa w niniejszej ustawie.
5. Koszty związane z administrowaniem i utrzymywaniem serwerów, przygotowywaniem i aktualizowaniem oprogramowania komputerowego oraz materiałów pomocniczych, związanych z korzystaniem z tego oprogramowania są pokrywane z opłat pobieranych od posiadaczy zwierząt za oznakowanie oraz z opłat pobieranych za udostępnianie danych, z rejestru, o którym mowa w art. 11d.
6. Koszty związane z bieżącą eksploatacją systemów informatycznych są pokrywane z budżetu Krajowej Izby Lekarsko-Weterynaryjnej.
7. Minister właściwy do spraw rolnictwa określi w drodze rozporządzenia:
 - a) sposób prowadzenia rejestru, o którym mowa w art. 11d, zakres gromadzonych i udostępnianych informacji, tryb wprowadzania danych i nieodpłatnego oraz odpłatnego udostępniania danych poszczególnym osobom fizycznym i prawnym, z wyłączeniem podmiotów, o których mowa w art. 11d ust.4,
 - b) wysokość opłaty ponoszonej przez posiadacza zwierzęcia za oznakowanie zwierzęcia,
 - c) wysokość opłaty za udostępnienie danych z rejestru, o którym mowa w art. 11d,
 - d) wysokość wynagrodzenia dla lekarza weterynarii za oznakowanie zwierzęcia oraz za wprowadzenie danych o zwierzęciu do rejestru,
 - e) zasady finansowania kastracji psów i kotów w schroniskach przez Izbę Lekarsko-Weterynaryjną z nadwyżek środków pochodzących z prowadzenia Centralnego Rejestru Zwierząt Oznakowanych.

Rozdział 2b
Hodowle psów i kotów

Art. 11e.

1. Tworzy się Rejestr Stowarzyszeń Hodowców Psów i Kotów, zwany dalej „Rejestrem”.
2. Rejestr prowadzony jest w systemie teleinformatycznym oraz jest rejestrem publicznym w rozumieniu art. 3 pkt 5 ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne (Dz. U. z 2023 r. poz. 57, 1123 i 1234).
3. Rejestr jest to centralny zbiór danych, prowadzony przez ministra właściwego do spraw rolnictwa, w skład którego wchodzi dane identyfikacyjne:
 - 1) stowarzyszeń hodowców psów albo kotów,
 - 2) hodowców psów lub kotów,
 - 3) psów i kotów hodowlanych.
4. Administratorem Rejestru jest minister właściwy do spraw rolnictwa.
5. Rejestr jest udostępniany organom Inspekcji Weterynaryjnej, organom samorządu gminnego, Policji, straży gminnej lub upoważnionemu przedstawicielowi organizacji społecznej, której statutowym celem działania jest ochrona zwierząt w celu realizacji zadań, o których mowa w niniejszej ustawie.
6. Minister właściwy do spraw rolnictwa określi w drodze rozporządzenia sposób prowadzenia rejestru, o którym mowa w ust.1, szczegółowy zakres gromadzonych i udostępnianych informacji, tryb wprowadzania danych i nieodpłatnego oraz odpłatnego udostępniania danych poszczególnym osobom fizycznym i prawnym, z wyłączeniem podmiotów, o których mowa w ust. 5.

Art. 11f.

1. Przed rozpoczęciem działalności przez stowarzyszenie zrzeszające hodowców psów albo kotów, zwane dalej „stowarzyszeniem”, wymagany jest wpis do Krajowego Rejestru Sądowego i do Rejestru.
2. Zabronione jest prowadzenie działalności związanej z hodowlą psów albo kotów oraz zrzeszającej hodowców psów albo kotów przez stowarzyszenia niewpisane do Krajowego Rejestru Sądowego i do Rejestru.
3. Statutowym celem stowarzyszenia może być działalność związana z hodowlą psów albo kotów. Zabrania się zrzeszania hodowców psów i hodowców kotów w jednym stowarzyszeniu.
4. Prawo wydawania rodowodów posiadają wyłącznie stowarzyszenia wpisane do Krajowego Rejestru Sądowego i do Rejestru.

Art. 11g.

1. Zabrania się prowadzenia hodowli psów lub kotów nie będąc członkiem stowarzyszenia zrzeszającego hodowców psów albo kotów.
2. Hodowcą nie może być osoba skazana prawomocnym wyrokiem za przestępstwo z art. 35 niniejszej ustawy lub wobec której warunkowo umorzono postępowanie w sprawie o czyn z art. 35.
3. Dokonując sprzedaży psa lub kota ze swojej hodowli, hodowca jest obowiązany zawrzeć w umowie sprzedaży dane stowarzyszenia oraz indywidualny numer rejestrowy nadany stowarzyszeniu, którego jest członkiem.

Art. 11ga.

1. Prowadzenie hodowli psów lub kotów powyżej 20 zwierząt hodowlanych, oprócz członkostwa hodowcy w stowarzyszeniu wpisanego do Rejestru, o którym mowa w art. 11f ust. 1, wymaga zezwolenia wydanego przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) właściwego ze względu na miejsce prowadzenia hodowli, po uprzednim zajęciu stanowiska przez właściwego powiatowego lekarza weterynarii. Stanowisko powiatowego lekarza weterynarii jest wiążące. Szczenięta oraz kocięta w wieku do 12 tygodni nie wlicza się do ilości zwierząt utrzymywanych w hodowli psów lub kotów.
2. Zezwolenie, o którym mowa w ust. 1, jest wydawane na wniosek hodowcy.
3. Organ wydający zezwolenie oraz przedstawiający stanowisko, o których mowa w ust. 1, przeprowadza oględziny miejsca hodowli. Do czynności oględzin organ przybiera osobę posiadającą wiedzę i doświadczenie z zakresu zoopsychologii i dobrostanu zwierząt.
4. Zezwolenia, o którym mowa w ust. 1, nie wydaje się, a wydane cofa się, jeżeli psy lub koty są lub będą utrzymywane w warunkach i w sposób, które stanowią zagrożenie dla ludzi lub zwierząt albo z naruszeniem dobrostanu.
5. Organem właściwym w sprawie cofnięcia zezwolenia, o którym mowa w ust. 1, jest wójt (burmistrz, prezydent miasta) właściwy ze względu na miejsce prowadzenia hodowli.
6. W razie zmiany miejsca prowadzenia hodowli organ, o którym mowa w ust. 1, na wniosek hodowcy dokonuje zmiany zezwolenia, o którym mowa w ust. 1.
7. Zezwolenie, zmiana zezwolenia oraz cofnięcie zezwolenia są podejmowane w drodze decyzji administracyjnej.
8. Powiększenie liczby zwierząt hodowlanych do 20 osobników wymaga wystąpienia o wydanie zezwolenia, o którym mowa w ust. 1, w terminie 7 dni od dnia zwiększenia ilości utrzymywanych zwierząt.
9. Zezwolenie wydaje się po zarejestrowaniu miejsca prowadzenia zakładu zgodnie z przepisami rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/429 z dnia 9 marca 2016 r. w sprawie przenośnych chorób zwierząt oraz zmieniającego i uchylającego niektóre akty w dziedzinie zdrowia zwierząt („Prawo o zdrowiu zwierząt”).
10. W sprawach zezwolenia, w zakresie nieuregulowanym w ustawie, stosuje się przepisy ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. -Kodeks postępowania administracyjnego.

Art. 11gb.

1. Hodowla psów albo kotów może być prowadzona w budynkach, pomieszczeniach lub innych miejscach zapewniających ochronę zwierząt przed niekorzystnymi warunkami atmosferycznymi, zapewniających dobrostan zwierząt oraz w warunkach bytowania odpowiednich dla danego gatunku i rasy.
2. W miejscu prowadzenia hodowli psów albo kotów:
 - 1) zapewnia się miejsce do izolowania zwierząt chorych lub podejrzanych o chorobę zakaźną zwierząt,
 - 2) wyodrębnia się pomieszczenie do utrzymywania samic - suki lub kotki - z potomstwem,
 - 3) zapewnia się separację zwierząt agresywnych.
3. Hodowca zobowiązany jest do prowadzenia dokumentacji związanej z hodowlą oraz utrzymywanymi zwierzętami, w tym w szczególności:
 - 1) dokumentacji dotyczącej stanu zdrowia zwierząt, szczepień i zabiegów weterynaryjnych;

- 2) wykazu zwierząt utrzymywanych w hodowli, zawierający zestawienie danych dotyczących ilości zwierząt ze wskazaniem źródła ich pochodzenia, ilości szczeniąt lub kociąt urodzonych w każdym miocie oraz danych dotyczących przekazania zwierząt innym podmiotom ze wskazaniem nazwy, siedziby i adresu albo imienia, nazwiska, miejsca zamieszkania i adresu tych podmiotów;
 - 3) wykazu padłych zwierząt wraz ze wskazaniem przyczyny;
 - 4) wykazu uśmierconych zwierząt wraz ze wskazaniem przyczyny;
 - 5) dokumentacji potwierdzającej informacje jak w pkt 2-4.
4. Hodowca zobowiązany jest do aktualizowania danych i informacji w wykazach, o których mowa w ust. 3 pkt 2-4, najpóźniej w terminie 14 dni od daty zaistnienia przyczyny uzasadniającej dokonanie zmiany w wykazach.
 5. Hodowca udostępnia dokumentację, o której mowa w ust. 3, podmiotom uprawnionym do przeprowadzania kontroli, w szczególności powiatowemu lekarzowi weterynarii podczas kontroli, o której mowa w art. 11h.

Art. 11gc.

1. Suka hodowlana może być pokryta od drugiej rui, w okresie płodnym, ale nie wcześniej niż przed ukończeniem 18. miesiąca życia.
2. Suka hodowlana może mieć:
 - 1) ostatni miot najpóźniej w roku kalendarzowym, w którym kończy 8 rok życia, chyba że stan zdrowia suki hodowlanej nie pozwala na rozród;
 - 2) maksymalnie 1 miot w roku kalendarzowym;
 - 3) maksymalnie 7 miotów w życiu.
3. Kotka hodowlana może być pokryta nie wcześniej niż przed ukończeniem 12. miesiąca życia.
4. Kotka hodowlana może mieć:
 - 1) ostatni miot najpóźniej w roku kalendarzowym, w którym kończy 8 rok życia, chyba że stan zdrowia kotki hodowlanej nie pozwala na rozród;
 - 2) maksymalnie 3 mioty w okresie 2 lat kalendarzowych;
 - 3) maksymalnie 8 miotów w życiu.
5. Osobniki hodowlane poddawane są obowiązkowo testom lub badaniom genetycznym w kierunku chorób dziedzicznych. Jeśli osobnik hodowlany jest obciążony genetycznie nie może być reproduktorem lub samicą hodowlaną.
6. Sprzedaż szczeniąt lub kociąt dozwolona jest po ukończeniu 8 tygodnia.

Art. 11gd.

1. Hodowca zobowiązany jest do zgłoszenia miotu stowarzyszeniu, którego jest członkiem oraz gminie, na terenie której prowadzi hodowlę oraz utrzymuje zwierzęta.
2. Zgłoszenie, o którym stanowi ust. 1 winno zostać złożone w terminie 14 dni od daty urodzenia szczeniąt lub kociąt, a także winno zawierać informację o ilości urodzonych szczeniąt lub kociąt.

Art. 11ge.

Minister właściwy do spraw rolnictwa określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe warunki utrzymywania psów i kotów w hodowlach, mając na względzie zapewnienie tym zwierzętom dobrostanu oraz odpowiednich warunków bytowania i ochrony, a także szczegółowe zasady

działania stowarzyszeń zrzeszających hodowców psów albo kotów oraz wymagania, które winien spełnić hodowca celem uzyskania statusu członka w takim stowarzyszeniu.

Art. 11h.

1. Powiatowy lekarz weterynarii jest organem właściwym w zakresie kontroli dobrostanu zwierząt, zapewnienia minimalnych warunków utrzymywania psów lub kotów w hodowli, przestrzegania przepisów niniejszej ustawy, ogólnej oceny stanu zdrowia zwierząt, oceny rzetelności i prawidłowości prowadzonej przez hodowcę dokumentacji, o której mowa w art. 11gb. ust. 3, a także weryfikacji danych zawartych w tejże dokumentacji.
2. Powiatowy lekarz weterynarii przeprowadza kontrole u hodowcy nie rzadziej niż co 6 miesięcy.
3. W przypadku utrudniania lub udaremniania przez hodowcę czynności kontrolnych, o których mowa w niniejszym artykule, organ kontrolujący wzywa do zaprzestania tych działań niezwłocznie albo w wyznaczonym terminie, nie dłuższym niż 7 dni.
4. Po bezskutecznym upływie terminu, o którym mowa w ust. 3, powiatowy lekarz weterynarii nakłada na hodowcę karę pieniężną w wysokości nie mniejszej niż 5.000 zł i nie większej niż 30.000 zł. Kara pieniężna nakładana jest w drodze decyzji administracyjnej wydanej przez powiatowego lekarza weterynarii.
5. Po przeprowadzeniu kontroli u hodowcy powiatowy lekarz weterynarii, w przypadku stwierdzenia uchybień, wydaje decyzję nakazującą usunięcie stwierdzonych uchybień, określając termin ich usunięcia, który nie może być dłuższy niż 14 dni, oraz zawiadamia o stwierdzonych uchybieniach stowarzyszenie, którego członkiem jest ten hodowca.
6. Jeżeli decyzja, o której mowa w ust. 5, nie została wykonana w terminie określonym w tej decyzji, powiatowy lekarz weterynarii zawiadamia stowarzyszenie, którego członkiem jest hodowca oraz ministra właściwego do spraw rolnictwa.
7. Do czynności kontrolnych prowadzonych przez powiatowego lekarza weterynarii stosuje się odpowiednio art. 19 - 19g ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej (Dz. U. z 2021 r. poz. 306 oraz z 2022 r. poz. 974 i 1570).

Art. 11ha.

1. W przypadku gdy hodowca nie usunie stwierdzonych uchybień w wyznaczonym terminie, o którym mowa w art. 11h ust. 5, powiatowy lekarz weterynarii nakłada na hodowcę karę pieniężną w wysokości nie mniejszej niż 5.000 zł i nie większej niż 30.000 zł.
2. Kara pieniężna nakładana jest w drodze decyzji administracyjnej wydanej przez powiatowego lekarza weterynarii.

Art. 11i.

1. W przypadku gdy stowarzyszenie działa niezgodnie z przepisami, w szczególności nie stosuje się do zakazów z art. 11f ust. 2 i ust. 3, nie podejmuje czynności w związku z naruszeniami przepisów przez zrzeszonych hodowców albo nie dokonało wydalenia hodowcy, minister właściwy do spraw rolnictwa nakłada na stowarzyszenie kary pieniężne w wysokości nie mniej niż 20.000 zł i nie więcej niż 200.000 zł.
2. Kara pieniężna nakładana jest w drodze decyzji administracyjnej wydanej przez ministra właściwego do spraw rolnictwa.

Art. 11j.

Właściwy organ samorządowej jednostki terytorialnej, na obszarze której prowadzona jest hodowla może przeprowadzać kontrole celem ustalenia liczby utrzymywanych zwierząt – w tym szczeniąt lub kociąt.

Rozdział 2c

Schroniska dla bezdomnych zwierząt

Art. 11k.

W schronisku:

- 1) udziela się pomocy i opieki zwierzętom bezdomnym;
- 2) zapewnia się właściwą opiekę weterynaryjną i behawioralną;
- 3) zapewnia się humanitarne traktowanie zwierząt;
- 4) zapewnia się dobrostan zwierząt;
- 5) zaspakaja się realne potrzeby zwierzęcia, w tym poznawcze i psychologiczno-społeczne;
- 6) zapewnia się zwierzętom urozmaicenia środowiskowe (społeczne, zajęciowe, fizyczne, sensoryczne, żywieniowe);
- 7) zapewnia się utrzymanie zwierzęcia co najmniej na poziomie minimalnych stawek, o których mowa w art. 11ka;
- 8) przeprowadza się zabiegi kastracji zwierząt przyjętych do schroniska w celu ograniczenia populacji zwierząt bezdomnych;
- 9) dokonuje się oznakowania zwierząt przyjętych do schroniskach poprzez chipowanie;
- 10) prowadzi się działania zmierzające do odszukania właścicieli zwierząt bezdomnych oraz pozyskiwania nowych właścicieli i oddawania do adopcji bezdomnych zwierząt osobom zainteresowanym i zdolnym zapewnić im należyte warunki bytowania;
- 11) tworzy się program adopcyjny zwierząt w celu efektywnego wykonywania zadania określonego w pkt 10;
- 12) organizuje się wolontariat.

Art. 11ka.

1. Minimalna stawka dzienna za pobyt i utrzymanie zwierzęcia w schronisku ustalana jest w wysokości gwarantującej utrzymanie zwierzęcia zgodnie z dobrostanem i zapewniającej zatrudnienie odpowiedniej ilości pracowników (minimalna stawka dzienna).
2. Minimalna stawka dzienna nie obejmuje kosztów kastracji bezdomnych zwierząt w schronisku oraz kosztów wyłapania zwierząt.
3. Minister właściwy do spraw rolnictwa określi, w drodze rozporządzenia, wysokość minimalnej stawki dziennej za pobyt i utrzymanie zwierzęcia w schronisku dla bezdomnych zwierząt, uwzględniając konieczność zapewnienia odpowiedniej jakości pomocy i opieki zwierzętom bezdomnym, dobrostanu, odpowiednich warunków bytowania i ochrony, odpowiedniej ilości pracowników schroniska, utrzymania schroniska dla bezdomnych zwierząt.
4. Na podstawie wysokości minimalnej stawki dziennej ustala się minimalną stawkę miesięczną (stanowiącą trzydziestokrotność minimalnej stawki dziennej) oraz minimalną stawkę roczną (stanowiącą dwunastokrotność minimalnej stawki miesięcznej).

Art. 11kb.

Zapewnienie zwierzętom urozmaiceń środowiskowych w schronisku następuje w szczególności poprzez:

- 1) zapewnianie kontaktów z innymi osobnikami swojego gatunku, w tym przez łączenie zwierząt w grupy lub pary;
- 2) umożliwianie kontaktów społecznych z człowiekiem (na linii pies-człowiek);
- 3) umieszczanie w boksach platform do spania, zapewniających izolację od podłoża, podestów, oraz bezpiecznych zabawek umożliwiających ich gryzienie;
- 4) podział boksu na część zamkniętą i wybiegową.

Art. 11kc.

1. W schronisku karmi się zwierzęta karmą właściwą dla danego gatunku zwierząt, w tym co najmniej w połowie karmą wyprodukowaną dla zwierząt domowych.
2. Zakazuje się karmienia zwierząt produktami ubocznymi pochodzenia zwierzęcego, stanowiącymi materiał kategorii 3, o którym mowa w art. 10 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1069/2009 z dnia 21 października 2009 r. określającego przepisy sanitarne dotyczące produktów ubocznych pochodzenia zwierzęcego i produktów pochodnych, nieprzeznaczonych do spożycia przez ludzi, i uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1774/2002 (rozporządzenie o produktach ubocznych pochodzenia zwierzęcego).
3. Zakazuje się karmienia zwierząt padłymi zwierzętami.

Art. 11kd.

1. Zwierzęta przyjęte do schroniska, wykazujące jakiegokolwiek kliniczne objawy choroby, niezwłocznie, jednak nie później niż w ciągu 24h od przyjęcia, poddawane są badaniu klinicznemu przez lekarza weterynarii oraz podstawowym badaniom krwi, które obejmują w szczególności: morfologię i biochemię. W razie zaistnienia wypadku zagrażającego życiu zwierzęcia właściwe działania (w tym badania, zabiegi lub poddanie zwierzęcia eutanazji ze względów humanitarnych) podejmowane są przez lekarza weterynarii niezwłocznie.
2. Zwierzęta przyjęte do schroniska, wykazujące jakiegokolwiek zaburzenia behawioralne, psychosomatyczne, frustracyjne lub emocjonalne, najpóźniej w terminie 14 dni od odbycia kwarantanny, poddawane są ogólnym oględzinom przez behawiorystę lub inną osobę uprawnioną do pracy behawioralnej ze zwierzęciem.
3. Wstępnej oceny konieczności poddania zwierzętom badaniom lub oględzinom, o których mowa w ust.1 i ust. 2 mogą dokonywać opiekunowie zwierząt.
4. Zabieg kastracji zwierząt przyjętych do schroniska przeprowadza się najpóźniej w terminie 60 dni od daty upływu odbytej kwarantanny, a jeżeli stan zdrowia lub wiek zwierzęcia na to nie pozwala – niezwłocznie po ustąpieniu tych przyczyn i za zgodą lekarza weterynarii.
5. W sytuacji odszukania właściciela zwierzęcia przyjętego do schroniska, zwierzę wydaje się właścicielowi niezwłocznie po stawieniu się właściciela w schronisku po odbiór zwierzęcia. Przepisów dotyczących kwarantanny nie stosuje się.

Art. 11ke.

1. W ramach wykonania programu adopcyjnego, o którym stanowi art. 11k pkt 11 w szczególności:
 - 1) ogłasza się, niezwłocznie po upływie okresu kwarantanny, wszelkie zwierzęta do adopcji wraz z opisem gatunku, szacowanego wieku zwierzęcia, płci oraz zamieszcza się aktualne fotografie zwierząt, w tym za pośrednictwem masowego przekazu;
 - 2) dopuszcza się możliwość przekazywania zwierząt do domów tymczasowych po upływie okresu kwarantanny, z tym zastrzeżeniem, że zwierzę winno przebywać w domu tymczasowym nieprzerwanie aż do czasu adopcji zwierzęcia, chyba że tymczasowy opiekun wskutek nadzwyczajnych okoliczności nie ma możliwości zapewnienia dalszej opieki zwierzęciu;
 - 3) utrzymuje się wskaźnik adopcji zwierząt na poziomie nie niższym niż 65%.
2. Powiatowy lekarz weterynarii jest organem właściwym w zakresie oceny programu adopcyjnego, w tym jego skuteczności i wykonywania programu.
3. W przypadku stwierdzenia nieprawidłowości w zakresie skutecznego wykonywania programu adopcyjnego, utrudniania w jakiegokolwiek sposób procesu adopcji zwierząt bezdomnych lub naruszenia obowiązku, o którym mowa w ust. 1 pkt 1, powiatowy lekarz weterynarii nakłada na podmiot prowadzący schronisko dla bezdomnych zwierząt karę pieniężną w wysokości nie mniejszej niż 10.000 zł i nie większej niż 50.000 zł oraz nakazuje usunięcie stwierdzonych uchybień, określając termin ich usunięcia, który nie może być dłuższy niż 14 dni.
4. Kara pieniężna oraz nakaz usunięcia stwierdzonych uchybień nakładane są w drodze decyzji administracyjnej wydanej przez powiatowego lekarza weterynarii.
5. W przypadku schronisk prowadzonych przez podmioty niepowiązane organizacyjnie z gminą, gmina, która ma zawartą umowę na utrzymywanie bezdomnych zwierząt w schronisku przeprowadza w tym schronisku kontrole celem oceny wykonywania programu adopcyjnego i jego skuteczności.

Art. 11kf.

1. Dopuszcza się wydawanie do adopcji zwierząt niewykastrowanych, w szczególności gdy zabieg kastracji nie mógł zostać przeprowadzony z uwagi na stan zdrowia lub wiek zwierzęcia.
2. W przypadku wydania do adopcji niewykastrowanego zwierzęcia nowy opiekun zobowiązany jest do poddania zwierzęcia zabiegowi kastracji. Przepisy art. 9d ust. 2 i art. 9d ust. 4 stosuje się odpowiednio.
3. Z chwilą wydania zwierzęcia do adopcji schronisko zobowiązuje nowego opiekuna do poddania zwierzęcia zabiegowi kastracji, jednocześnie informując o treści przepisów art. 9d ust.2 i ust. 4.

Art. 11kg.

1. Schroniskiem kieruje osoba zatrudniona na stanowisku kierownika schroniska.
2. Kierownik schroniska odpowiedzialny jest za całokształt funkcjonowania schroniska a w szczególności za jego majątek, właściwą administrację, przestrzeganie właściwych przepisów. Do zadań kierownika schroniska należy także tworzenie programu adopcyjnego zwierząt, o którym mowa w art. 11k pkt 11.
3. Kierownika zatrudnia:

- 1) w przypadku prowadzenia schroniska przez gminę - wójt (burmistrz, prezydent miasta);
- 2) w przypadku prowadzenia schroniska przez podmiot niepowiązany organizacyjnie z gminą – podmiot prowadzący to schronisko, z zastrzeżeniem ust. 4.
4. W przypadku prowadzenia schroniska przez podmiot niepowiązany organizacyjnie z gminą, a będący osobą fizyczną, kierownikiem schroniska może być ta osoba, o ile spełnia wymagania jak w ust. 7 pkt 1-5, 7.
5. Kandydata na stanowisko kierownika schroniska, o którym mowa w ust. 3 pkt 1, wyłania się w drodze konkursu.
6. Jeżeli do konkursu nie zgłosi się żaden kandydat albo w wyniku konkursu nie wyłoniono kandydata właściwy wójt (burmistrz, prezydenta miasta), powołuje na stanowisko kierownika schroniska ustalonego przez siebie kandydata. Do czasu powołania na stanowisko kierownika schroniska właściwy wójt (burmistrz, prezydenta miasta) może powierzyć pełnienie obowiązków kierownika schroniska innemu pracownikowi tej placówki.
7. Stanowisko kierownika schroniska może zajmować osoba, która:
 - 1) jest obywatelem polskim;
 - 2) posiada wiedzę i doświadczenie z zakresu ochrony zwierząt oraz z zakresu etologii zwierząt domowych;
 - 3) korzysta z pełni praw publicznych;
 - 4) nie była skazana prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe;
 - 5) wobec której nie zastosowano środka probacyjnego w sprawie o czyn z art. 35;
 - 6) nie była karana zakazem pełnienia funkcji związanych z dysponowaniem środkami publicznymi, o którym mowa w art. 31 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 17 grudnia 2004 r. o odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych (Dz. U. z 2021 r. poz. 289);
 - 7) nie była prawomocnie ukarana za wykroczenia, o których mowa w art. 127 pkt 1, 3, 5 lub 6 lub art. 131 pkt 1-3, 5, 8, 11, 13 lub 14 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, art. 37-37b, art. 37d ust. 1 lub art. 37e ust. 1 niniejszej ustawy.
8. Maksymalna wysokość miesięcznego wynagrodzenia osoby fizycznej zatrudnionej na stanowisku kierownika schroniska na podstawie umowy o pracę nie może przekraczać - w przeliczeniu na maksymalny wymiar czasu pracy - dwukrotności minimalnego wynagrodzenia za pracę w rozumieniu ustawy z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę (Dz.U.2020.2207 t.j. z dnia 2020.12.10) (maksymalna wysokość miesięcznego wynagrodzenia kierownika schroniska).
9. Maksymalny wymiar czasu, o którym mowa w ust. 5, oblicza się zgodnie z art. 130 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. - Kodeks pracy (Dz. U. z 2022 r. poz. 1510, 1700 i 2140 oraz z 2023 r. poz. 240 i 641).

Art. 11kh.

1. W każdym schronisku obligatoryjnie zatrudnia się - na podstawie umowy o pracę lub na podstawie umowy cywilnoprawnej:
 - 1) osoby odpowiedzialne za bieżące utrzymanie bezdomnych zwierząt w schronisku, w tym za zapewnianie zwierzętom dostępu do wody i pokarmu, dbanie o czystość w

- boksach i w pomieszczeniach, w których utrzymywane są zwierzęta, wyprowadzanie psów (opiekunowie zwierząt);
- 2) osoby odpowiedzialne za realizację programu adopcyjnego oraz przygotowywanie i wydawanie zwierząt do adopcji;
 - 3) techników weterynaryjnych;
 - 4) lekarzy weterynarii (o ile w schronisku wyodrębniony jest gabinet weterynaryjny w rozumieniu ustawy z dnia 18 grudnia 2003 r. o zakładach leczniczych dla zwierząt).
2. W schronisku można także zatrudnić - na podstawie umowy o pracę lub na podstawie umowy cywilnoprawnej:
- 1) osoby odpowiedzialne za obsługę finansową schroniska;
 - 2) lekarzy weterynarii (we wszystkich innych przypadkach niż wskazany w ust. 1 pkt 5);
 - 3) osoby odpowiedzialne za pracę behawioralną zwierząt (behawiorysta);
 - 4) inne osoby odpowiedzialne za właściwą realizację zadań działalności schroniska, o których mowa w art. 11k.
3. Stanowisko opiekuna zwierząt, technika weterynarii oraz lekarza weterynarii nie może zajmować osoba, która:
- 1) była skazana prawomocnym wyrokiem za przestępstwo z art. 35;
 - 2) wobec której warunkowo umorzono postępowanie w sprawie o czyn z art. 35;
 - 3) była prawomocnie ukarana za wykroczenia, o których mowa w art. 37-37b, art. 37d ust. 1 lub art. 37e ust. 1;
4. Umowy o pracę lub umowy cywilnoprawne z osobami wskazanymi w ust. 1 i 2 zawiera:
- 1) w przypadku prowadzenia schroniska przez gminę lub podmiot organizacyjnie powiązany z gminą – kierownik schroniska;
 - 2) w przypadku prowadzenia schroniska przez podmiot niepowiązany organizacyjnie z gminą – podmiot prowadzący to schronisko.
5. Maksymalna wysokość miesięcznego wynagrodzenia osób fizycznych zatrudnionych na stanowiskach, o których mowa w ust. 1 i ust. 2, na podstawie umowy o pracę nie może przekraczać - w przeliczeniu na maksymalny wymiar czasu pracy – półtorakrotności minimalnego wynagrodzenia za pracę w rozumieniu ustawy z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę (Dz.U.2020.2207 t.j. z dnia 2020.12.10) (maksymalna wysokość miesięcznego wynagrodzenia pracownika schroniska).
6. Maksymalna wysokość godzinowego wynagrodzenia osób fizycznych zatrudnionych na stanowiskach, o których mowa w ust. 1 i ust. 2, na podstawie umowy cywilnoprawnej nie może przekraczać półtorakrotności minimalnej stawki godzinowej w rozumieniu ustawy z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę (Dz.U.2020.2207 t.j. z dnia 2020.12.10).
7. Maksymalny wymiar czasu, o którym mowa w ust. 5, oblicza się zgodnie z art. 130 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. - Kodeks pracy (Dz. U. z 2022 r. poz. 1510, 1700 i 2140 oraz z 2023 r. poz. 240 i 641).

Art. 11ki.

1. W schronisku zatrudnia się (na podstawie umowy o pracę lub na podstawie umowy cywilnoprawnej) co najmniej 1 osobę na stanowisku opiekuna zwierząt na każde 40 zwierząt utrzymywanych w schronisku (minimalna liczba opiekunów zwierząt).

2. Podmiot prowadzący schronisko zobowiązany jest do zapewnienia minimalnej liczby opiekunów codziennie, także w sytuacji nieobecności osoby pełniącej obowiązki opiekuna zwierząt.
3. W schronisku zatrudnia się (na podstawie umowy o pracę lub na podstawie umowy cywilnoprawnej) co najmniej 1 osobę na stanowisku technika weterynarii na każde 120 zwierząt utrzymywanych w schronisku.

Art. 11kj.

1. Zapewnienie zwierzętom należytej opieki behawioralnej następuje w szczególności poprzez pracę zwierząt z behawiorystą, który może zostać zatrudniony (na podstawie umowy o pracę lub na podstawie umowy cywilnoprawnej) w schronisku.
2. Stanowisko behawiorysty może zajmować osoba, która:
 - 1) posiada należycie udokumentowane kwalifikacje behawiorysty zwierzęcego lub zoopsychologa;
 - 2) posiada wiedzę z zakresu ochrony zwierząt, zoopsychologii i dobrostanu zwierząt;
 - 3) posiada co najmniej roczne praktyczne doświadczenie w pracy behawiorysty zwierzęcego lub zoopsychologa, które jest należycie udokumentowane;
 - 4) nie była skazana prawomocnym wyrokiem za przestępstwo z art. 35;
 - 5) wobec której nie zastosowano środka probacyjnego w sprawie o czyn z art. 35;
 - 6) nie była prawomocnie ukarana za wykroczenia, o których mowa w art. 127 pkt 1, 3, 5 lub 6 lub art. 131 pkt 1-3, 5, 8, 11, 13 lub 14 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, art. 37-37b, art. 37d ust. 1 lub art. 37e ust. 1 niniejszej ustawy.
3. Do obowiązków behawiorysty należy w szczególności:
 - 1) zapewnienie zwierzętom utrzymywanym w danym schronisku właściwej opieki behawioralnej;
 - 2) prowadzenie terapii zachowań zwierząt;
 - 3) ocena behawioralna zwierząt w kontekście możliwości łączenia zwierząt w grupy lub pary, o czym mowa w art. 11kb pkt 1, z tym zastrzeżeniem, że dopuszczalnym jest łącznie psów w grupy do 6 osobników nie wliczając szczeniąt do 6 miesiąca życia;
 - 4) prowadzenie dokumentacji z terapii zwierząt objętych terapią behawioralną;
 - 5) dokonywanie przeglądu stanu behawioralnego zwierząt i sporządzanie zwięzłego protokołu z przeglądu.

Art. 11kk.

1. Lekarz weterynarii lub technik weterynarii dokonuje przeglądu zdrowia zwierząt utrzymywanych w schronisku, nie rzadziej niż raz w tygodniu.
2. Przegląd zwierząt obejmuje ogólną ocenę kondycji fizycznej każdego zwierzęcia.
3. Z dokonanego przeglądu zwierząt sporządza się protokół, w którym zawiera się adnotacje o zwierzętach wykazujących oznaki chorobowe. Dopuszczalne jest sporządzanie protokołu w formie elektronicznej.
4. Behawiorysta dokonuje przeglądu stanu behawioralnego zwierząt utrzymywanych w schronisku, nie rzadziej niż raz w miesiącu.

Art. 11l.

1. Każda gmina sprawuje nadzór nad schroniskiem w zakresie wykonywania zadań w przedmiocie zapewnienia opieki bezdomnym zwierzętom oraz zapobiegania bezdomności zwierząt. W tym celu właściwy organ gminy przeprowadza w schronisku kontrole, nie rzadziej niż co 6 miesięcy.
2. W przypadku prowadzenia schroniska przez podmiot, który nie jest organizacyjnie powiązany z gminą nadzór, o którym mowa w ust. 1 sprawuje każda gmina, która powierzyła temu podmiotowi wykonywanie zadań w przedmiocie zapewnienia opieki bezdomnym zwierzętom lub zapobiegania bezdomności zwierząt.
3. W ramach przeprowadzanych kontroli dokonuje się w szczególności:
 - 1) oceny zasad działalności schroniska i realizacji zadań, o których mowa w art. 11k;
 - 2) ustaleń co do rzeczywistej liczby bezdomnych zwierząt utrzymywanych w schronisku, którym właściwa gmina zapewnia opiekę w związku z wykonywaniem zadania własnego;
 - 3) oceny prawidłowości wykonywania zadań w przedmiocie opieki nad bezdomnymi zwierzętami;
 - 4) oceny poziomu wskaźnika adopcji zwierząt.
6. W przypadku stwierdzenia, iż roczny wskaźnik adopcji zwierząt w danym schronisku jest niższy niż 50%, gmina może rozwiązać umowę z podmiotem prowadzącym schronisko dla bezdomnych zwierząt.
7. Roczny wskaźnik adopcji zwierząt ustalany jest jako procentowy stosunek liczby bezdomnych zwierząt utrzymywanych w danym schronisku według stanu na dzień 1 stycznia roku następującego po roku, w którym wskaźnik adopcji jest ustalany do liczby zwierząt wydanych do adopcji w tym roku, z tym zastrzeżeniem, że ustalając liczbę zwierząt wydanych do adopcji nie uwzględnia się tych zwierząt, które ponownie zostały umieszczone w schronisku dla bezdomnych zwierząt przed upływem dwóch miesięcy od daty wydania ich do adopcji.

Art. 11m.

1. Działalność schroniska jest finansowana w szczególności z:
 - 1) dochodów własnych gminy, w tym przeznaczonych na realizację gminnego programu opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt,
 - 2) dotacji pochodzącej z dochodów własnych gminy, w tym przeznaczonych na realizację gminnego programu nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt, z zastrzeżeniem ust. 2,
 - 3) środków z Unii Europejskiej.
2. Przepis ust. 1 pkt 2 nie dotyczy schronisk działających w formie jednostki budżetowej.
3. W przypadku prowadzenia schroniska przez gminę, w tym za pośrednictwem utworzonych przez siebie jednostek organizacyjnych, działalność schroniska finansowana jest na zasadach określonych w przepisach o finansach publicznych.
4. W przypadku prowadzenia schroniska przez podmiot niepowiązany organizacyjnie z gminą, działalność schroniska może być ponadto finansowana z zasobów podmiotu prowadzącego schronisko, pochodzących ze zbiorów, darowizn lub innych źródeł.

Art. 11n.

W roku budżetowym na realizację zadań własnych związanych z zapewnieniem opieki bezdomnym zwierzętom, o których mowa w art. 11 ust. 1, gmina przeznacza środki w wysokości nie mniejszej niż iloczyn minimalnej stawki rocznej, o której mowa w art. 11ka i średniej liczby bezdomnych zwierząt utrzymywanych przez gminę w danym schronisku w roku poprzedzającym rok budżetowy ustalonej na podstawie danych systemu informacji o schroniskach dla zwierząt (podstawowa kwota utrzymania zwierząt w schronisku).

Art. 11o.

1. W przypadku prowadzenia schroniska przez gminę lub podmiot organizacyjnie powiązany z gminą środki przeznaczone na zapewnienie opieki bezdomnym zwierzętom mogą być wykorzystane wyłącznie na:
 - 1) pokrycie wydatków bieżących schroniska, obejmujących każdy wydatek poniesiony na utrzymanie bezdomnych zwierząt, w tym na:
 - a) roczne wynagrodzenie osoby fizycznej zatrudnionej na stanowisku kierownika schroniska na podstawie umowy o pracę w przeliczeniu na maksymalny wymiar czasu pracy - w wysokości nieprzekraczającej dwunastokrotności maksymalnej wysokości miesięcznego wynagrodzenia, o którym mowa w art. 11kg ust. 8,
 - b) roczne wynagrodzenie osoby fizycznej zatrudnionej na innym stanowisku niż mowa w lit. a, na podstawie umowy o pracę w przeliczeniu na maksymalny wymiar czasu pracy - w wysokości nieprzekraczającej dwunastokrotności maksymalnej wysokości miesięcznego wynagrodzenia, o którym mowa w art. 11kh ust. 5
 - c) roczne wynagrodzenie osoby fizycznej zatrudnionej na podstawie umowy cywilnoprawnej w schronisku, jeżeli wykonuje obowiązki pracowników schroniska określonych w art. 11kh ust. 1 i 2, w wysokości nieprzekraczającej kwoty określonej w lit. b
 - d) pokarm dla zwierząt,
 - e) sprzęt absorbujący uwagę zwierząt lub zapewniający urozmaicenia środowiskowe,
 - f) niezbędne produkty lecznicze i wyroby medyczne,
 - g) opiekę weterynaryjną;
 - h) utrzymanie nieruchomości, na której znajduje się schronisko (w tym opłaty za media);
 - 2) pokrycie wydatków na zakup środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych obejmujących:
 - a) wyposażenie boksów i pomieszczeń przeznaczonych do utrzymywania zwierząt,
 - b) wyposażenie gabinetu weterynaryjnego,
 - c) sprzęt niezbędny do utrzymania zwierząt, ich żywienia i pojenia,
 - d) meble,
 - e) pozostałe środki trwałe oraz wartości niematerialne i prawne o wartości nieprzekraczającej wielkości określonej zgodnie z art. 16f ust. 3 ustawy z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych, dla których odpisy amortyzacyjne są uznawane za koszt uzyskania przychodu w 100% ich wartości w momencie oddania do używania.

2. Przez wydatki bieżące, o których mowa w ust. 1 pkt 1, należy rozumieć wydatki bieżące, o których mowa w art. 236 ust. 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych.
3. Maksymalny wymiar czasu, o którym mowa w ust. 1 pkt 1 lit. a-b, oblicza się zgodnie z art. 130 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. - Kodeks pracy (Dz. U. z 2022 r. poz. 1510, 1700 i 2140 oraz z 2023 r. poz. 240 i 641).

Art. 11p.

1. W przypadku braku na terenie gminy schroniska prowadzonego przez gminę zadanie własne w postaci zapewnienia opieki bezdomnym zwierzętom może zostać powierzone podmiotowi, który nie jest organizacyjnie powiązany z gminą.
2. Jedyną formą finansowania schronisk dla bezdomnych zwierząt, prowadzonych przez podmioty, które nie są organizacyjnie powiązane z gminą, a którym powierzono realizację zadania są dotacje.

Art. 11pa.

1. Podmiot prowadzący schronisko, który nie jest organizacyjnie powiązany z gminą, otrzymuje z budżetu gminy dotację na prowadzenie schroniska i zapewnienie opieki bezdomnym zwierzętom w wysokości nie mniejszej niż podstawowa kwota utrzymania zwierząt w schronisku, o której mowa w art. 11n jeżeli podmiot ten spełnia następujące warunki:
 - 1) zapewnia bezdomnym zwierzętom właściwą opiekę (w tym weterynaryjną i behawioralną) i warunki utrzymywania,
 - 2) przestrzega głównych zasad działalności schroniska i realizuje zadania, o których mowa w art. 11k,
 - 3) zatrudnia osoby posiadające odpowiednie kwalifikacje i doświadczenie w pracy ze zwierzętami potrzebne do realizacji zadania, w tym na stanowiskach określonych w niniejszej ustawie,
 - 4) zatrudnia odpowiednią liczbę pracowników;
 - 5) spełniania wymagania weterynaryjne dla prowadzenia działalności w zakresie prowadzenia schronisk dla bezdomnych zwierząt,
 - 6) posiada decyzję właściwego powiatowego lekarza weterynarii w sprawie nadania weterynaryjnego numeru identyfikacyjnego (o ile realizacja zadania nie polega na prowadzeniu gminnego schroniska dla bezdomnych zwierząt),
 - 7) w przypadku prowadzenia działalności gospodarczej w zakresie ochrony przed bezdomnymi zwierzętami i/lub prowadzenia schronisk dla bezdomnych zwierząt, o której mowa w art. 7 ust. 1 pkt 3 i 4 ustawy z 13 września 1996 roku o utrzymaniu czystości i porządku w gminach – posiada zezwolenie na prowadzenie tego rodzaju działalności.
2. Organ stanowiący jednostki samorządu terytorialnego, w drodze uchwały, może ustalić dodatkowe warunki przyznania podmiotowi prowadzącemu schronisko dotacji.

Art. 11pb.

1. Dotację, o której mowa w art. 11pa przyznaje się po przeprowadzeniu otwartego konkursu ofert ogłaszanego przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta). Do ogłoszenia otwartego konkursu ofert stosuje się odpowiednio przepisy art. 13 ustawy

z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2023 r. poz. 571).

2. Podmiot prowadzący schronisko, który nie jest organizacyjnie powiązany z gminą, a który przystępuje do otwartego konkursu ofert, składa zobowiązanie do przestrzegania warunków, o których mowa w art. 11pa.
3. Regulamin otwartego konkursu ofert oraz kryteria wyboru ofert określa rada gminy w drodze uchwały, uwzględniając konieczność zapewnienia jak najlepszej opieki nad bezdomnymi zwierzętami i warunków realizacji zadania.
4. Wójt (burmistrz, prezydent miasta), w drodze decyzji administracyjnej, może cofnąć dotacje, o której mowa w art. 11pa w przypadku stwierdzenia naruszenia przez podmiot prowadzący schronisko, który nie jest organizacyjnie powiązany z gminą, warunków, o których mowa w art. 11pa. Cofnięcie dotacji następuje z urzędu, po uprzednim wezwaniu przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) podmiotu prowadzącego schronisko do zaprzestania naruszania warunków, o których mowa w art. 11pa, w terminie nie dłuższym niż 1 miesiąc.

Art. 11pc.

1. Dotacja, o której mowa w art. 11pa przeznaczona jest na realizację zadań w zakresie zapewniania opieki bezdomnym zwierzętom. Dotacje mogą być wykorzystane wyłącznie na:
 - 1) pokrycie wydatków bieżących schroniska, obejmujących także każdy wydatek poniesiony na utrzymanie bezdomnych zwierząt, w tym na:
 - a) roczne wynagrodzenie osoby fizycznej zatrudnionej na stanowisku kierownika schroniska na podstawie umowy o pracę w przeliczeniu na maksymalny wymiar czasu pracy - w wysokości nieprzekraczającej dwunastokrotności maksymalnej wysokości miesięcznego wynagrodzenia, o którym mowa w art. 11kg ust. 8,
 - b) roczne wynagrodzenie osoby fizycznej zatrudnionej na innym stanowisku niż mowa w lit. a, na podstawie umowy o pracę w przeliczeniu na maksymalny wymiar czasu pracy - w wysokości nieprzekraczającej dwunastokrotności maksymalnej wysokości miesięcznego wynagrodzenia, o którym mowa w art. 11kh ust. 5
 - c) roczne wynagrodzenie osoby fizycznej zatrudnionej na podstawie umowy cywilnoprawnej w schronisku, jeżeli wykonuje obowiązki pracowników schroniska określonych w art. 11kh ust. 1 i 2, w wysokości nieprzekraczającej kwoty określonej w lit. b,
 - d) pokarm dla zwierząt,
 - e) sprzęt absorbujący uwagę zwierząt lub zapewniający urozmaicenie środowiskowe,
 - f) niezbędne produkty lecznicze i wyroby medyczne,
 - g) opiekę weterynaryjną;
 - h) utrzymanie nieruchomości, na której znajduje się schronisko (w tym opłaty za media);
 - 2) pokrycie wydatków na zakup środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych obejmujących:

- a) wyposażenie boksów i pomieszczeń przeznaczonych do utrzymywania zwierząt,
 - b) wyposażenie gabinetu weterynaryjnego,
 - c) sprzęt niezbędny do utrzymania zwierząt, ich żywienia i pojenia,
 - d) meble,
 - e) pozostałe środki trwałe oraz wartości niematerialne i prawne o wartości nieprzekraczającej wielkości określonej zgodnie z art. 16f ust. 3 ustawy z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych, dla których odpisy amortyzacyjne są uznawane za koszt uzyskania przychodu w 100% ich wartości w momencie oddania do używania.
2. Maksymalny wymiar czasu, o którym mowa w ust. 1 pkt 1 lit. a, oblicza się zgodnie z art. 130 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. - Kodeks pracy (Dz. U. z 2022 r. poz. 1510, 1700 i 2140 oraz z 2023 r. poz. 240 i 641).
 3. Przez wydatki bieżące, o których mowa w ust. 1 pkt 1, należy rozumieć wydatki bieżące, o których mowa w art. 236 ust. 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych.
 4. Dotacja może być wykorzystana wyłącznie na pokrycie wydatków związanych z realizacją zadań określonych w ust. 1, poniesionych w roku budżetowym, na który dotacja została udzielona, niezależnie od tego, którego roku dotyczą te zadania.

Art. 11pd.

1. Organ dotujący kontroluje prawidłowość pobrania i wykorzystania udzielonych dotacji.
2. Osoby upoważnione do przeprowadzenia kontroli mają prawo wstępu do schronisk oraz wglądu do dokumentacji podmiotów prowadzących schroniska – w tym dokumentacji organizacyjnej i finansowej w związku z przekazaną dotacją.
3. Podmiot prowadzący schronisko dla zwierząt udostępnia dokumentację, o której mowa w ust. 2, w terminie 14 dni od dnia zwrócenia się przez osobę upoważnioną do przeprowadzenia kontroli o udostępnienie tej dokumentacji.
4. Organ dotujący, o którym mowa w ust. 1 - w związku z przeprowadzaniem kontroli prawidłowości pobrania i wykorzystania dotacji przez podmioty prowadzące schronisko - przetwarza dane osobowe:
 - 1) osób fizycznych prowadzących schronisko, przedstawicieli osób prawnych prowadzących schronisko,
 - 2) osób fizycznych zatrudnionych, w tym na podstawie umowy cywilnoprawnej, w schroniskach, jeżeli odpowiednio pełnią funkcję kierownika schroniska albo wykonują obowiązki pracowników schroniska określone w art. 11kh ust. 1 i 2;- w tym z wykorzystaniem systemów teleinformatycznych służących do gromadzenia danych osobowych.
5. Kontrola może obejmować okres 5 lat budżetowych poprzedzających rok budżetowy, w którym jest ona przeprowadzana.
6. W przypadku utrudniania lub udaremniania przez podmiot prowadzący schronisko czynności kontrolnych, o których mowa w niniejszym artykule, organ dotujący wzywa kierownika schroniska lub podmiot prowadzący to schronisko do zaprzestania tych działań w wyznaczonym terminie.
7. Po bezskutecznym upływie terminu, o którym mowa w ust. 6, organ dotujący wstrzymuje, w drodze decyzji administracyjnej, przekazywanie podmiotowi prowadzącemu

schronisko, dotacji do dnia umożliwienia przeprowadzenia w tym schronisku czynności kontrolnych, o których mowa w ust. 2.

8. Środki przekazane podmiotowi prowadzącemu schronisko, za okres, którego dotyczyło wstrzymanie dotacji, mogą być wykorzystane wyłącznie na refundację wydatków związanych z realizacją zadań w zakresie zapewnienia miejsca dla bezdomnych zwierząt, poniesionych przez ten podmiot w okresie roku budżetowego, w którym dotacja została wstrzymana.

Art. 11pe.

1. Jeżeli podmiot prowadzący schronisko:
 - 1) nie przekazał rozliczenia wykorzystania dotacji lub nie dokonał w rozliczeniu korekty błędów w terminie wskazanym przez organ dotujący,
 - 2) nie wykonał decyzji administracyjnej lub prawomocnego wyroku sądu wydanych w związku z przekazaną dotacją- organ dotujący wzywa podmiot prowadzący schronisko do wykonania działań, o których mowa w pkt 1-2, w wyznaczonym terminie.
2. Po bezskutecznym upływie wyznaczonego terminu, o którym mowa w ust. 1, organ dotujący wstrzymuje, w drodze decyzji administracyjnej, przekazywanie podmiotowi prowadzącemu schronisko, dotacji do dnia wykonania działań, o których mowa w ust. 1.
3. Środki przekazane podmiotowi prowadzącemu schronisko, za okres, którego dotyczyło wstrzymanie dotacji, mogą być wykorzystane wyłącznie na refundację wydatków związanych z realizacją zadań w zakresie zapewnienia miejsca dla bezdomnych zwierząt, poniesionych przez ten podmiot w okresie roku budżetowego, w którym dotacja została wstrzymana.

Art. 11pf.

Organ stanowiący jednostki samorządu terytorialnego, w drodze uchwały, ustala szczegółowy tryb udzielania i rozliczania dotacji, o której mowa w art. 11pa oraz szczegółowy tryb przeprowadzania kontroli prawidłowości ich pobrania i wykorzystania, w tym zakres danych, które powinny być zawarte we wniosku o udzielenie dotacji i w rozliczeniu jej wykorzystania, termin i sposób rozliczenia wykorzystania dotacji.

Art. 11pg.

1. Dotacje, o których mowa w art. 11pa nie podlegają egzekucji.
2. Przepis ust. 1 nie dotyczy egzekucji prowadzonej w przypadku stwierdzenia, na podstawie ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz.U.2023.1270 t.j. z dnia 2023.07.04), obowiązku zwrotu dotacji wykorzystanej niezgodnie z przeznaczeniem, pobranej nienależnie lub w nadmiernej wysokości.

Art. 11ph.

W przypadku prowadzenia schroniska przez podmiot niepowiązany organizacyjnie z gminą, działalność tego podmiotu powinna być wyodrębniona w sposób zapewniający należyłą identyfikację – w zakresie realizacji zadania opieki nad bezdomnymi zwierzętami - pod względem organizacyjnym i finansowym oraz w stopniu umożliwiającym określenie przychodów, kosztów i wyników, z uwzględnieniem przepisów o rachunkowości.

Art. 11pi.

1. Podmiotom prowadzącym schronisko, które nie są organizacyjnie powiązane z gminą, przysługuje z budżetu gminy dofinansowanie do kosztów specjalistycznego leczenia bezdomnych zwierząt w wysokości równej 80% poniesionych kosztów.
2. Dofinansowanie przyznaje, na wniosek podmiotu prowadzącego schronisko, wójt, burmistrz lub prezydent miasta, w drodze decyzji administracyjnej. Do wniosku dołącza się dokumenty potwierdzające wysokość poniesionych kosztów specjalistycznego leczenia.
3. Organ, o którym mowa w ust. 2, może upoważnić inną osobę do wydawania decyzji w sprawach dofinansowania kosztów specjalistycznego leczenia bezdomnych zwierząt.
4. Organ, o którym mowa w ust. 2 może udzielić dofinansowania w wysokości wyższej niż określona w ust. 1.
5. Jeżeli w wyniku wznowienia postępowania stwierdzono, że dofinansowanie przyznano na podstawie nieprawdziwych danych zawartych we wniosku, o którym mowa w ust. 2, osoba otrzymująca dofinansowanie jest obowiązana do zwrotu nienależnie pobranych kwot w podwójnej wysokości. Należności te wraz z odsetkami i kosztami egzekucyjnymi podlegają przymusowemu ściągnięciu w trybie postępowania egzekucyjnego w administracji.
6. Minister właściwy do spraw rolnictwa określi, w drodze rozporządzenia:
 - 1) szczegółowe warunki udzielania oraz tryb przekazywania dofinansowania;
 - 2) terminy składania, wzory informacji i wniosku, o których mowa w ust. 2.

Art. 11pj.

1. Podmiotom prowadzącym schronisko, które nie są organizacyjnie powiązane z gminą, kwartalnie przysługuje z budżetu gminy dofinansowanie do kosztów wykonywania programu adopcyjnego, o którym stanowi art. 11k pkt 11.
2. Wysokość dofinansowania równa jest iloczynowi minimalnej stawki miesięcznej, o której mowa w art. 11ka ust. 4 i liczby zwierząt wydanych do adopcji w danym kwartale, które były utrzymywane przez określoną gminę w schronisku, z tym zastrzeżeniem, że nie wlicza się zwierząt, które ponownie zostały umieszczone w schronisku dla bezdomnych zwierząt w okresie 2 miesięcy od daty wydania zwierzęcia do adopcji.
3. Wniosek o przyznanie dofinansowania składa się do właściwego wójta, burmistrza lub prezydenta miasta wraz dokumentami potwierdzającymi skuteczne wykonywanie programu adopcyjnego, w tym umowy adopcyjne zwierząt za okres objęty wnioskiem.
4. Wniosek składa się nie później niż do 15. dnia miesiąca następującego po danym kwartale roku. Wniosek złożony po tym dniu podlega zwrotowi bez rozpatrzenia.
5. Dofinansowanie przyznaje, na wniosek podmiotu prowadzącego schronisko, wójt, burmistrz lub prezydent miasta, w drodze decyzji administracyjnej.
6. Organ, o którym mowa w ust. 5, może upoważnić inną osobę do wydawania decyzji w sprawach dofinansowania kosztów wykonywania programu adopcyjnego.
7. Organ, o którym mowa w ust. 5 może udzielić dofinansowania w wysokości wyższej niż określona w ust. 2.
8. Jeżeli w wyniku wznowienia postępowania stwierdzono, że dofinansowanie przyznano na podstawie nieprawdziwych danych zawartych we wniosku, o którym mowa w ust. 3 i 4, osoba otrzymująca dofinansowanie jest obowiązana do zwrotu nienależnie pobranych kwot w podwójnej wysokości. Należności te wraz z odsetkami i kosztami egzekucyjnymi

podlegają przymusowemu ściągnięciu w trybie postępowania egzekucyjnego w administracji.

9. Minister właściwy do spraw rolnictwa określi, w drodze rozporządzenia:
- 1) szczegółowe warunki udzielania oraz tryb przekazywania dofinansowania;
 - 2) wzory informacji i wniosku, o których mowa w ust. 3 i 4.

Rozdział 2d

System informacji o schroniskach dla bezdomnych zwierząt

Art. 11r.

1. Tworzy się System Informacji o Schroniskach dla Zwierząt, który obejmuje bazę danych systemu informacji o schroniskach dla zwierząt, zwaną dalej „bazą danych SIOS”.
2. Baza danych SIOS prowadzona jest w systemie teleinformatycznym oraz jest rejestrem publicznym w rozumieniu art. 3 pkt 5 ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne (Dz. U. z 2023 r. poz. 57, 1123 i 1234).

Art. 11ra.

Baza danych SIOS jest to centralny zbiór danych, prowadzony przez Głównego Lekarza Weterynarii, w skład którego wchodzi następujące zbiory danych:

- 1) zbiór danych o schroniskach dla zwierząt - Rejestr Schronisk dla Zwierząt, zwany dalej „RSZ”;
- 2) zbiory danych o bezdomnych zwierzętach.

Art. 11rb.

Administratorem bazy danych SIOS jest Główny Lekarz Weterynarii.

Art. 11rc.

W RSZ są gromadzone następujące dane identyfikacyjne schronisk dla zwierząt:

- 1) dane dotyczące podmiotu prowadzącego schronisko:
 - a) typ podmiotu prowadzącego: jednostka samorządu terytorialnego, osoba prawna inna niż jednostka samorządu terytorialnego, osoba fizyczna,
 - b) imię i nazwisko, miejsce zamieszkania i adres albo nazwę, siedzibę i adres podmiotu prowadzącego schronisko;
- 2) adres siedziby schroniska oraz numer telefonu;
- 3) numer identyfikacji podatkowej (NIP), jeżeli numer taki został nadany;
- 4) ilość pracowników zatrudnionych w schronisku na podstawie umowy o pracę lub umowy cywilnoprawnej wraz ze wskazaniem stanowisk;
- 5) ilość zwierząt, na które jest przystosowane – zgodnie z obowiązującymi przepisami – schronisko.

Art. 11rd.

1. W bazie danych SIOS, w zbiorach danych bezdomnych zwierząt, są gromadzone dane identyfikacyjne bezdomnych zwierząt.
2. Dane identyfikacyjne bezdomnych zwierząt w bazie danych SIOS obejmują w szczególności:

- 1) numer chip zwierzęcia;
- 2) gatunek zwierzęcia;
- 3) płeć zwierzęcia z możliwością wprowadzenia daty kastracji;
- 4) dane dotyczące schroniska, w którym utrzymywane jest zwierzę;
- 5) imię i nazwisko, miejsce zamieszkania i adres albo nazwę, siedzibę i adres podmiotu prowadzącego schronisko, w którym utrzymywane jest zwierzę;
- 6) datę zgonu lub eutanazji zwierzęcia.

Art. 11re.

Minister właściwy do spraw rolnictwa określi, w drodze rozporządzenia, sposób prowadzenia systemu informacji o schroniskach dla bezdomnych zwierząt, szczegółowy zakres danych gromadzonych w systemie w tym w zbiorach danych o schroniskach dla zwierząt i zbiorach danych bezdomnych zwierząt, tryb i sposób przekazywania do bazy danych SIOS danych oraz tryb i sposób udostępniania danych z SIOS.”;

17) art. 16 otrzymuje brzmienie:

„Art. 16. Zabrania się wykorzystywania zwierząt w widowiskach i sportach noszących znamiona okrucieństwa.”;

18) w art. 17.

a) po ust. 1 dodaje się ust. 1a w brzmieniu:

„1a. Zabronione jest wykorzystywanie w celach widowiskowych zwierząt wolno żyjących (dzikich) lub należących do gatunków takich zwierząt urodzonych i wychowanych w niewoli, za wyjątkiem ogrodów zoologicznych lub podobnych miejsc służących obserwacji zwierząt.”,

b) ust. 5 otrzymuje brzmienie:

„5. Zabrania się działalności menażerii objazdowych, a także organizowania i prowadzenia występów cyrkowych z udziałem zwierząt lub podobnych widowisk oraz pokazów, związanych z wykorzystywaniem zwierząt w celach rozrywkowych.”,

c) ust. 8 otrzymuje brzmienie:

„8. Minister właściwy do spraw środowiska w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego oraz ministrem do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, minimalne warunki utrzymywania poszczególnych gatunków zwierząt wykorzystywanych do celów widowiskowych, filmowych, sportowych i specjalnych, mając na względzie zapewnienie im właściwej opieki i zapewnienie dobrostanu.”;

19) art. 25 otrzymuje brzmienie:

„Art 25. Prowadzący pojazd mechaniczny, który potrafił zwierzę, obowiązany jest do zapewnienia mu stosownej pomocy lub zawiadomienia jednej ze służb, o których mowa w art. 33 ust.3.”;

20) art. 33a ust. 3 pkt 2 otrzymuje brzmienie:

„2) wyłapanie psa i dostarczenie go właścicielowi, a jeżeli ustalenie tej osoby nie jest możliwe dostarczenie do schroniska dla zwierząt lub organizacji społecznej, której statutowym celem działania jest ochrona zwierząt; wyłapanie i dostarczenie psa odbywa się na koszt właściciela.”;

21) w art. 35:

a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Kto zabija, uśmierca zwierzę albo dokonuje uboju zwierzęcia z naruszeniem przepisów art. 6 ust. 1, art. 33 lub art. 34 ust. 1-4 podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.”,

b) ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Jeżeli sprawca czynu określonego w ust. 1 lub 1a działa ze szczególnym okrucieństwem podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.”,

c) ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. W razie skazania za przestępstwo określone w ust. 1, 1a lub 2 oraz w razie umorzenia lub warunkowego umorzenia postępowania karnego orzeka się przepadek zwierzęcia, jeżeli sprawca jest jego właścicielem. W razie skazania za przestępstwo określone w ust. 1, 1a lub 2 oraz w razie umorzenia lub warunkowego umorzenia postępowania karnego, sąd może orzec przepadek zwierzęcia niebędącego własnością sprawcy, jeżeli jego właściciel lub inna osoba uprawniona, nie zachowując ostrożności wymaganej w danych okolicznościach, wiedziała, przewidywała albo mogła przewidzieć, że sprawca traktuje zwierzę w sposób określony w art. 6 ust. 2.”,

d) ust. 5 otrzymuje brzmienie:

„5. W razie skazania za przestępstwo określone w ust. 1, 1a lub 2, sąd orzeka nawiązkę w wysokości od 1000 zł do 100 000 zł na wskazany cel związany z ochroną zwierząt, z tym zastrzeżeniem, że jeżeli organizacja społeczna, której statutowym celem jest ochrona zwierząt wykonywała prawa pokrzywdzonego w postępowaniu przygotowawczym, a następnie występowała w roli oskarżyciela posiłkowego i aktywnie uczestniczyła w prowadzonym postępowaniu lub w istotny sposób przyczyniła się do ujawnienia przestępstwa lub sprawcy, sąd orzeka nawiązkę na rzecz tej organizacji społecznej.”,

e) po ust. 5 dodaje się ust. 5a w brzmieniu:

„5a. Jeśli w postępowaniu przygotowawczym prawa pokrzywdzonego wykonywało kilka organizacji, których statutowym celem jest ochrona zwierząt i następnie organizacje te występowały w roli oskarżyciela posiłkowego sąd orzeka nawiązkę na rzecz jednej lub kilku organizacji społecznych, mając na względzie aktywność organizacji w postępowaniu lub przyczynienie się do ujawnienia przestępstwa lub sprawcy.”;

22) art. 37:

a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Kto narusza nakazy albo zakazy określone w art. 7a ust. 1, art. 9b, art. 9c, art. 9d ust. 2, art. 10a ust. 1-3, art. 10c, art. 10d, art. 10e, art. 11 ust. 3, art. 11c ust. 2, art. 11g,

art. 12 ust. 1-6, art. 13 ust. 1, art. 14, art. 15 ust. 1-5, art. 16, art. 17 ust. 1-7, art. 18, art. 22 ust. 1, art. 22a, art. 25 lub art. 27
podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny.”,

b) ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. W razie ukarania za wykroczenie, o którym mowa w ust. 1, można orzec przepadek narzędzi lub przedmiotów służących do popełnienia wykroczenia oraz przedmiotów z niego pochodzących.”,

c) ust. 4 otrzymuje brzmienie:

„4. W razie ukarania za wykroczenie, o którym mowa w ust. 1, można orzec nawiązkę w wysokości od 250 zł do 5.000 zł na cel związany z ochroną zwierząt, z tym zastrzeżeniem, że jeżeli organizacja społeczna, której statutowym celem jest ochrona zwierząt wykonywała prawa pokrzywdzonego w postępowaniu przygotowawczym, a następnie występowała w roli oskarżyciela posiłkowego i aktywnie uczestniczyła w prowadzonym postępowaniu lub w istotny sposób przyczyniła się do ujawnienia wykroczenia lub sprawcy, sąd orzeka nawiązkę na rzecz tej organizacji społecznej.”,

d) po ust. 4 dodaje się ust. 5 – 7 w brzmieniu:

„5. W razie ukarania za wykroczenie określone w ust. 1 sąd może orzec tytułem środka karnego przepadek zwierzęcia, jeżeli sprawca jest jego właścicielem lub opiekunem, z tym zastrzeżeniem, że przepadek zwierzęcia niebędącego własnością sprawcy można orzec jeżeli jego właściciel nie zachowując ostrożności wymaganej w danych okolicznościach, wiedział, przewidywał albo mógł przewidzieć, że sprawca narusza nakazy lub zakazy, o których mowa w ust. 1. Przepis art. 38 niniejszej ustawy stosuje się odpowiednio.

6. W razie ukarania za wykroczenie określone w ust. 1 można orzec środek karny zakazu posiadania wszelkich zwierząt albo określonej kategorii zwierząt. Zakaz orzeka się w latach, od roku do lat 5.

7. W razie ukarania za wykroczenie, o którym mowa w art. 77 ustawy z dnia 20 maja 1971 r. - Kodeks wykroczeń (Dz. U. z 2022 r. poz. 2151, 2311, 2581 i 2600) można orzec środek karny zakazu posiadania wszelkich zwierząt albo określonej kategorii zwierząt. Zakaz orzeka się w latach, od roku do lat 5.”;

23) po art. 37e dodaje się art. 37f w brzmieniu:

„Art.37f.

W sprawach o wykroczenia, określonych w art. 37, art. 37a, art. 37b, art. 37d, art. 37e, organizacja społeczna, której statutowym celem jest ochrona zwierząt może samodzielnie wnieść wniosek o ukaranie jako oskarżyciel posiłkowy.”;

24) w art. 38:

a) po ust.1 dodaje się ust. 1a w brzmieniu:

„1a. Przekazanie zwierzęcia i ustanowienie wykonawcy przepadku, o których mowa w ust. 1 następuje za zgodą organizacji, która ma być wykonawcą orzeczenia.”,

b) w ust. 4 pkt 1 otrzymuje brzmienie:

„1) podmiotowi, któremu przekazano zwierzę w trybie art. 7 niniejszej ustawy lub w trybie art. 228 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (Dz.U.2024.37 t.j. z dnia 2024.01.11) jako osobie godnej zaufania albo schronisku dla bezdomnych zwierząt lub organizacji społecznej, której statutowym celem działania jest ochrona zwierząt, jeżeli jest to zwierzę domowe, lub”,

c) w ust. 8 dodaje się zdanie drugie w brzmieniu:

„Koszty utrzymania zwierzęcia do czasu egzekucji należności pieniężnych od skazanego pokrywa jednostka samorządu terytorialnego.”.

Art. 2. W ustawie z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. 2008 r. Nr 213, poz. 1342, z późn. zm.) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 1:

a) pkt 1 lit. j otrzymuje brzmienie:

„j) prowadzenia schronisk dla bezdomnych zwierząt,”,

b) pkt 1 po lit. p dodaje się lit. r w brzmieniu:

„r) wyłapywania bezdomnych zwierząt.”;

2) w art. 2 w pkt 44 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje pkt 45-46 w brzmieniu:

„45) schronisko dla bezdomnych zwierząt - każde miejsce przeznaczone do utrzymywania bezdomnych zwierząt, w tym utrzymywania zwierząt wyłapanych w ramach wykonania zadania o którym mowa w art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (Dz.U.2023.1580), niezależnie od nadanej nazwy lub formy prawno-organizacyjnej, ;

46) zwierzęta bezdomne – zwierzęta bezdomne w rozumieniu art. 4 pkt 16 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (Dz.U.2023.1580).”;

3) w art. 4 ust. 2 wstęp do wyliczenia otrzymuje brzmienie:

„2. Podmiot, o którym mowa w ust. 1, w zakresie spełniania wymagań weterynaryjnych jest obowiązany zapewniać wymagania lokalizacyjne, zdrowotne, higieniczne, sanitarne, dobrostanowe, organizacyjne, techniczne lub technologiczne, zabezpieczające przed zagrożeniem epizootycznym, epidemicznym lub zapewniające właściwą jakość produktów, obejmujące w szczególności wymagania dotyczące:”;

4) w art. 5:

a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Podjęcie działalności nadzorowanej, o której mowa:

1) w art. 1 pkt 1 lit. a, c-f, h, i, j, l, jest dozwolone po stwierdzeniu przez powiatowego lekarza weterynarii właściwego ze względu na przewidywane miejsce jej prowadzenia, w drodze decyzji, spełniania wymagań weterynaryjnych określonych dla prowadzenia danego rodzaju działalności;

2) w art. 1 pkt 1 lit. b, g, k, n, p, r, jest dozwolone po uprzednim zgłoszeniu, w formie pisemnej, zamiaru jej prowadzenia powiatowemu lekarzowi weterynarii właściwemu ze względu na przewidywane miejsce jej prowadzenia.”,

- b) w ust. 3 po pkt 3 dodaje się pkt 4 i 5 w brzmieniu:
 „4) zezwolenia na prowadzenie schroniska dla zwierząt bezdomnych;
 5) numer z Krajowego Rejestru Sądowego - jeżeli został nadany.”,
- c) ust. 4 otrzymuje brzmienie:
 „4. Powiatowy lekarz weterynarii, po przeprowadzeniu kontroli, wydaje decyzję:
 1) stwierdzającą spełnianie wymagań weterynaryjnych, jeżeli wymagania określone dla danego rodzaju działalności nadzorowanej, o której mowa w art. 1 pkt 1 lit. a, c-f, h, i, j, l, są spełnione;
 2) odmawiającą stwierdzenia spełniania wymagań weterynaryjnych, jeżeli wymagania określone dla danego rodzaju działalności nadzorowanej, o której mowa w art. 1 pkt 1 lit. a, c-f, h, i, j, l, nie są spełnione.”,
- d) ust. 5 otrzymuje brzmienie:
 „5. Wydając decyzję, o której mowa w ust. 4 pkt 1, powiatowy lekarz weterynarii:
 1) stwierdza spełnianie wymagań weterynaryjnych przez poszczególne obiekty budowlane lub miejsca, w których ma być prowadzona działalność nadzorowana, lub osoby wykonujące określone czynności w ramach tej działalności, jeżeli stwierdzenie takie jest wymagane;
 2) nadaje weterynaryjny numer identyfikacyjny:
 a) podmiotowi lub
 b) poszczególnym obiektom budowlanym lub miejscom, w których ma być prowadzona działalność nadzorowana, lub osobom wykonującym określone czynności w ramach tej działalności w przypadku, o którym mowa w pkt 1.
 3) określa maksymalną liczbę zwierząt poszczególnych gatunków, które mogą być utrzymywane w schronisku dla zwierząt bezdomnych.”,
- e) ust. 9 otrzymuje brzmienie:
 „9. Powiatowy lekarz weterynarii po otrzymaniu zgłoszenia zamiaru prowadzenia przez podmiot działalności nadzorowanej, o której mowa w art. 1 pkt 1 lit. b, g, k, p, r, wydaje decyzję o nadaniu temu podmiotowi weterynaryjnego numeru identyfikacyjnego.”;
- 5) art. 7 otrzymuje brzmienie:
 „Art. 7. Podmiot prowadzący działalność nadzorowaną, o której mowa w art. 1 pkt 1 lit. a-l, n, p, r, informuje, w formie pisemnej, powiatowego lekarza weterynarii o zaprzestaniu prowadzenia określonego rodzaju działalności nadzorowanej, a także o każdej zmianie stanu prawnego lub faktycznego związanego z prowadzeniem tej działalności, w zakresie dotyczącym wymagań weterynaryjnych, w terminie do 7 dni od dnia zaistnienia takiego zdarzenia.”;
- 6) w art. 8 ust. 1 otrzymuje brzmienie:
 „1. Powiatowy lekarz weterynarii w przypadku stwierdzenia, że przy prowadzeniu działalności nadzorowanej, o której mowa w art. 1 pkt 1 lit. a-n, p, r, są naruszone

wymagania weterynaryjne określone dla tej działalności, w zależności od zagrożenia stwarzanego dla zdrowia publicznego lub zdrowia zwierząt, wydaje decyzję:

- 1) nakazującą usunięcie uchybień w określonym terminie lub
- 2) nakazującą wstrzymanie działalności do czasu usunięcia uchybień, lub
- 3) zakazującą umieszczania na rynku lub handlu określonymi zwierzętami będącymi przedmiotem działalności albo zakazującą produkcji, umieszczania na rynku lub handlu określonymi produktami wytwarzanymi przy prowadzeniu tej działalności lub
- 4) zakazującą przyjmowania nowych zwierząt bezdomnych do schroniska dla zwierząt bezdomnych, do czasu usunięcia uchybień.”;

7) po art. 9 dodaje się art. 9a w brzmieniu:

„Art. 9a.

1. Powiatowy lekarz weterynarii wydaje decyzję zakazującą prowadzenia działalności nadzorowanej, o której mowa w art. 1 pkt 1 lit. a-l, o-r, jeżeli podmiot prowadzi działalność nadzorowaną bez stwierdzenia spełniania wymagań weterynaryjnych albo prowadzi taką działalność bez zgłoszenia zamiaru jej rozpoczęcia.

2. Podmiot, któremu wydano decyzję zakazującą prowadzenia działalności na podstawie art. 9 albo art. 9a, może ponownie wystąpić z wnioskiem o wydanie w takim samym zakresie decyzji, o której mowa w art. 5 ust. 4 albo ust. 9, nie wcześniej niż po upływie 3 lat od dnia wydania decyzji zakazującej prowadzenia działalności nadzorowanej.”;

8) w art. 10:

a) ust. 1 pkt 1 wprowadzenie do wyliczenia otrzymuje brzmienie:

„1) dla prowadzenia poszczególnych rodzajów działalności nadzorowanej, o której mowa w art. 1 pkt 1 lit. a-n, p, r w tym może określić:”;

b) ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Minister właściwy do spraw rolnictwa określi, w drodze rozporządzenia, sposób ustalania weterynaryjnego numeru identyfikacyjnego nadawanego podmiotom prowadzącym działalność nadzorowaną, o której mowa w art. 1 pkt 1 lit. a-l, o, p, r, mając na względzie zapewnienie właściwego sprawowania nadzoru nad prowadzeniem danego rodzaju działalności.”;

c) ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Minister właściwy do spraw rolnictwa może określić, w drodze rozporządzenia:

- 1) dodatkowe wymagania, jakie powinien spełniać wniosek o stwierdzenie spełniania wymagań weterynaryjnych lub zgłoszenie zamiaru prowadzenia działalności nadzorowanej, o której mowa w art. 1 pkt 1 lit. a-l, n, p, r oraz w art. 4 ust. 3,
- 2) szczegółowy sposób dokonywania zgłoszenia zamiaru zaprzestania prowadzenia działalności nadzorowanej, o której mowa w art. 1 pkt 1 lit. a-l, n, p, r oraz w art. 4 ust. 3 - mając na względzie zapewnienie prawidłowego sprawowania przez powiatowego lekarza weterynarii nadzoru nad prowadzeniem danego rodzaju działalności nadzorowanej.”;

- 9) w art. 11 ust. 1 otrzymuje brzmienie:
„1. Powiatowy lekarz weterynarii prowadzi rejestr podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną, o której mowa w art. 1 pkt 1 lit. a-l, n, p, r oraz w art. 4 ust. 3, na obszarze jego właściwości.”;

- 10) w art. 11 po ust. 3 dodaje się ust. 3a w brzmieniu:
„3a. Powiatowy lekarz weterynarii przekazuje organowi, który wydał zezwolenie, o którym mowa w art. 5 ust. 3 pkt 4 dane zawarte w rejestrze dotyczące schroniska dla zwierząt bezdomnych, a także informacje o każdej zmianie stanu faktycznego lub prawnego ujawnionego w tym rejestrze.”.

Art. 3. W ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013 r. poz. 627) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) po art. 128a. dodaje się art.128b w brzmieniu:
„Art. 128b. Kto zabija dziko występujące zwierzę kręgowie, lub znęca się nad nim w rozumieniu art. 6 ust. 2 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (Dz.U.2023.1580), podlega odpowiedzialności karnej przewidzianej w tej ustawie”;
- 2) w art. 131 pkt 1a otrzymuje brzmienie:
„1a) chwytą dziko występujące zwierzęta lub zabija dziko występujące zwierzęta bezkręgowie, o których mowa w art. 49 pkt 1 lit. a i b przy użyciu urządzeń, sposobów lub metod, o których mowa w art. 54,”.

Art. 4. W ustawie z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2013, poz. 1399) , wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 3 ust. 2 uchyla się pkt 14;
- 2) art. 7 ust. 1 pkt 3 otrzymuje brzmienie:
„3. wyłapywania bezdomnych zwierząt,”.

Art. 5. W ustawie z dnia 20 grudnia 1996 r. o gospodarce komunalnej (Dz.U.2021.679 t.j. z dnia 2021.04.13) w art. 3 ust. 1 w pkt 5 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 6 w brzmieniu:
„6) ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (Dz.U.2023.1580).”.

Art. 6. W ustawie z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (Dz.U.2023.70) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 1 w pkt 7 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 8 w brzmieniu
„8) opłatę od szczeniąt i kociąt urodzonych w hodowlach.”;
- 2) po art. 18a dodaje się art. 18b w brzmieniu:
„art. 18b.
1. Rada gminy wprowadza jednorazową opłatę od każdego szczenięcia lub kocięcia urodzonego w hodowli.
2. Opłatę od szczeniąt i kociąt urodzonych w hodowlach pobiera się od osób fizycznych, osób prawnych, jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej,

będących właścicielami lub posiadaczami psów lub kotów i prowadzących hodowlę psów lub kotów w celach handlowych.”.

Art. 7. W ustawie z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U.2023.1550 t.j.) wprowadza się następujące zmiany:

w art. 829 w pkt 9 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 10 w brzmieniu:

„10. zwierzęta domowe w rozumieniu art. 4 pkt 17 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt.”

Art. 8. W ustawie z dnia 21 czerwca 2002 r. o materiałach wybuchowych przeznaczonych do użytku cywilnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 204) w art. 9 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Nie jest wymagane uzyskanie pozwolenia na nabywanie, przechowywanie lub używanie wyrobów pirotechnicznych, o których mowa w art. 62c ust. 1 pkt 1 lit. a, pkt 2 lit.a oraz pkt 3 lit. a.”.

Art. 9. W ustawie z dnia 20 maja 1971 r. Kodeks wykroczeń (Dz.U.2023.2119 t.j. z dnia 2023.10.03) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 77 dodaje się § 3 w brzmieniu:

„§ 3. W razie popełnienia wykroczenia można orzec przepadek zwierzęcia, jeżeli sprawca jest jego właścicielem lub opiekunem, z tym zastrzeżeniem, że przepadek zwierzęcia niebędącego własnością sprawcy można orzec jeżeli jego właściciel nie zachowując ostrożności wymaganej w danych okolicznościach, wiedział, przewidywał albo mógł przewidzieć, że sprawca nie zachowuje zwykłych lub nakazanych środków ostrożności przy trzymaniu zwierzęcia. Przepis art. 38 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (Dz.U.2023.1580 t.j. z dnia 2023.08.10) stosuje się odpowiednio.”;

2) art. 78 otrzymuje brzmienie:

„Art. 78. Kto przez płoszenie doprowadza zwierzę do tego, że staje się niebezpieczne, podlega karze ograniczenia wolności, grzywny do 1000 złotych albo karze nagany.”.

Art. 10.

1. Psy lub koty oznakowane mikrochipem przed wejściem w życie niniejszej ustawy uznaje się za oznakowane w rozumieniu przepisów niniejszej ustawy z chwilą wpisu do rejestru, o którym mowa w art. 11d ustawy zmienianej w art. 1.
2. Psy lub oznakowane mikrochipem przed wejściem w życie niniejszej ustawy podlegają wpisowi do rejestru prowadzonego przez lekarzy weterynarii, o którym mowa w art. 11d ustawy zmienianej w art. 1 – w terminie 2 miesięcy od wejścia w życie przepisu art. 11d. Przepis art. 11c ust. 3 zdanie drugie oraz art. 11c ust. 4 i 5 wskazanej ustawy stosuje się odpowiednio.

Art. 11. Psy lub koty nieoznakowane w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy podlegają obowiązkowemu oznakowaniu w terminie 12 miesięcy od daty wejścia w życie przepisów art. 11c i art. 11d ustawy zmienianej w art. 1.

Art. 12. Każdy właściciel lub opiekun psa lub kota, niewykastrowanego w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy, zobowiązany jest poddać zwierzę kastracji w terminie 6 miesięcy od daty

wejsia w życie przepisu art. 9d ustawy zmienianej w art. 1. Przepisy art. 9d ust. 2 zdanie drugie, art. 9d ust. 4-8 stosuje się odpowiednio.

Art. 13.

1. W okresie do 31 grudnia 2026 r. gmina zobowiązana jest do zawierania odrębnych umów na wyłapywanie bezdomnych zwierząt, o których mowa w art. 11b ust. 1 pkt 1 ustawy zmienianej w art. 1 wyłącznie z podmiotem zapewniającym podjęcie efektywnych działań w celu wyłapania zwierzęcia nie później niż 8 godzin od otrzymania zgłoszenia i mającym siedzibę nie dalej niż 100 km od granic gminy, a w przypadku zawarcia umowy na wyłapywanie bezdomnych zwierząt z podmiotem prowadzącym schronisko – nie dalej niż 150 km.
2. W okresie do 31 grudnia 2026 r. gmina zobowiązana jest do zawierania odrębnych umów na utrzymywanie bezdomnych zwierząt w schronisku, o których mowa w art. 11b ust. 1 pkt 2 ustawy zmienianej w art. 1 z podmiotem prowadzącym schronisko w odległości nie większej niż 150 km od granic gminy.

Art. 14. Do konkursów lub umów o powierzenie wykonania zadań, o których mowa w art. 11 ustawy zmienianej w art. 1, ogłoszonych lub zawartych przez dzień wejścia w życie ustawy, stosuje się przepisy dotychczasowe.

Art. 15.

1. W terminie 3 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy stowarzyszenia, których statutowym celem jest działalność związana zarówno z hodowlą psów i kotów, obowiązane są dostosować statut do wymagań określonych w art. 11f ust. 3 ustawy zmienianej w art. 1. Stowarzyszenie w terminie 6 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy zawiadamia sąd rejestrowy o zmianie statutu dostosowującej go do wymagań niniejszej ustawy.
2. Stowarzyszenia, których statutowym celem jest działalność związana z hodowlą psów lub kotów, wpisane przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy do Krajowego Rejestru Sądowego, składają wniosek o wpis do Rejestru, o którym mowa w art. 11e ust. 1 ustawy zmienianej w art. 1, w terminie 6 miesięcy od dnia wejścia w życie przepisu art. 11e.
3. Stowarzyszenia, które złożyły wniosek o wpis do Rejestru w terminie, o którym mowa w ust. 2, mogą prowadzić działalność do dnia uzyskania wpisu do Rejestru.
4. Stowarzyszenia zwykłe, których regulaminowym celem jest działalność związana z hodowlą psów lub kotów, działające przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, są obowiązane przekształcić się w stowarzyszenie rejestrowe i złożyć wniosek o wpis do Rejestru, o którym mowa w art. 11e ust. 1 ustawy zmienianej w art. 1, w terminie 12 miesięcy od dnia wejścia w życie przepisu art. 11e ustawy zmienianej w art. 1.
5. W terminie 3 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, stowarzyszenia zwykłe przed przekształceniem w stowarzyszenia rejestrowe, obowiązane są dostosować regulamin działalności do wymagań określonych w art. 11f ust. 3 ustawy zmienianej w art. 1.
6. Stowarzyszenia zwykłe, które przekształciły się w stowarzyszenie rejestrowe i złożyły wniosek o wpis do Rejestru w terminie, o którym mowa w ust. 4, mogą prowadzić działalność do dnia uzyskania wpisu do Rejestru.

Art. 16. Podmioty prowadzące schroniska dla bezdomnych zwierząt przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy są obowiązane dostosować warunki działalności schroniska i utrzymywania zwierząt do wymagań określonych w art. 11k – art. 11l ustawy zmienianej w art. 1 w terminie 12 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.

Art. 17. Krajowa Rada Lekarsko-Weterynaryjna podejmuje działania organizacyjno-techniczne mające na celu zapewnienie funkcjonowania od dnia 1 stycznia 2026 r. Centralnego Rejestru Zwierząt Oznakowanych.

Art. 18. Minister właściwy do spraw rolnictwa podejmuje działania organizacyjno-techniczne mające na celu zapewnienie funkcjonowania od dnia 1 stycznia 2026 r. Rejestru Stowarzyszeń Hodowców i Kotów.

Art. 19. Minister właściwy do spraw rolnictwa podejmuje działania organizacyjno-techniczne mające na celu zapewnienie funkcjonowania od dnia 1 stycznia 2026 r. bazy danych SIOS.

Art. 20. Dane pozyskane do dnia wejścia w życie ustawy przez organy Inspekcji Weterynaryjnej w celu prowadzenia rejestru podmiotów, o którym mowa w art. 11r ustawy zmienianej w art. 1 - wykorzystuje się przy tworzeniu bazy danych SIOS.

Art. 21.

1. Podmioty prowadzące w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy działalność nadzorowaną określoną w art. 1 pkt 1 lit. r ustawy zmienianej w art. 2, obowiązane są dokonać zgłoszenia prowadzenia tej działalności powiatowemu lekarzowi weterynarii właściwemu ze względu na miejsce jej prowadzenia, w terminie 6 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy. Przepisy art. 5 ust. 1 pkt 2, ust. 6 i ust. 9 ustawy zmienianej w art. 2, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, stosuje się odpowiednio.
2. W przypadku gdy podmiot prowadzący działalność nadzorowaną określoną w art. 1 pkt 1 lit. r ustawy zmienianej w art. 2 nie dokonała zgłoszenia zgodnie z ust. 1, powiatowy lekarz weterynarii wydaje decyzję zakazującą prowadzenia tej działalności nadzorowanej. Przepis art. 9a ustawy zmienianej w art. 2, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, stosuje się odpowiednio.
3. Podmioty prowadzące w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy działalność nadzorowaną określoną w art. 1 pkt 1 lit. j ustawy zmienianej w art. 2, składają wniosek o stwierdzenie przez powiatowego lekarza weterynarii spełnienia wymagań weterynaryjnych dla tego rodzaju działalności, w terminie 6 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy. Przepisy art. 5 ust. 1 pkt 1, ust. 3, ust. 4, ust. 5 pkt 1 i ust. 1 pkt 2 (w przypadku braku uprzedniego nadania weterynaryjnego numeru identyfikacyjnego) ustawy zmienianej w art. 2, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, stosuje się odpowiednio.
4. Podmioty, które złożyły w terminie wniosek, o którym mowa w ust. 3 mogą prowadzić działalność do dnia wydania decyzji, o której mowa w ust. 5.
5. W przypadku złożenia przez podmiot prowadzący działalność nadzorowaną określoną w art. 1 pkt 1 lit. r ustawy zmienianej w art. 2 wniosku zgodnie z ust. 3, powiatowy lekarz weterynarii, po przeprowadzeniu kontroli, wydaje decyzję:

- 1) stwierdzającą spełnianie wymagań weterynaryjnych, jeżeli wymagania określone dla tego rodzaju działalności nadzorowanej są spełnione;
 - 2) odmawiającą stwierdzenia spełniania wymagań weterynaryjnych, jeżeli wymagania określone dla tego rodzaju działalności nadzorowanej nie są spełnione i zakazującą prowadzenia tej działalności nadzorowanej.
6. Wydając decyzję, o której mowa w ust. 5 pkt 2 powiatowy lekarz weterynarii skreśla podmiot z rejestru, o którym mowa w art. 11 ustawy zmienianej w art. 2.
 7. Podmioty prowadzące schroniska dla bezdomnych zwierząt przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy są obowiązane dostosować swoją działalność do przepisów wykonawczych wydanych na podstawie art. 10 ust. 1 pkt 1 i ust. 2 ustawy zmienianej w art. 2, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą w terminie 12 miesięcy od dnia wejścia w życie ww. przepisów wykonawczych.

Art. 22. Przepisy wykonawcze wydane na podstawie art. 11 ust. 2 oraz art. 17 ust. 8 ustawy zmienianej w art. 1 zachowują moc do dnia wejścia w życie przepisów wykonawczych wydanych na podstawie art. 11 ust. 2 oraz art. 17 ust. 8 ustawy zmienianej w art. 1, w brzmieniu nadanym ustawą.

Art. 23. Przepisy wykonawcze wydane na podstawie art. 10 ust. 1 pkt 1 i ust. 2 ustawy zmienianej w art. 2 zachowują moc do dnia wejścia w życie przepisów wykonawczych wydanych na podstawie art. 10 ust. 1 pkt 1 i ust. 2 ustawy zmienianej w art. 2, w brzmieniu nadanym ustawą.

Art. 24.

Ustawa wchodzi w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem:

- 1) art. 1 pkt 6, art. 1 pkt 9, art. 1 pkt 15 w zakresie art. 11gb i art. 11gc, które wchodzi w życie po upływie 6 miesięcy od dnia ogłoszenia;
- 2) art. 1 pkt 10 lit. c w zakresie art. 10a ust. 1 pkt 4, art. 1 pkt 10 lit. d, art. 1 pkt 13 lit. a w zakresie art. 11a ust. 2 pkt 1, art. 1 pkt 13 lit. c, art. 1 pkt 13 lit. d, art. 1 pkt 13 lit. f, art. 1 pkt 14 w zakresie art. 11b ust. 1 pkt 1 i 6, art. 1 pkt 15 (z wyłączeniem art. 11gb i art. 11gc), art. 5, które wchodzi w życie po upływie 12 miesięcy od dnia ogłoszenia.

UZASADNIENIE

I. POTRZEBA I CEL WYDANIA USTAWY, RZECZYWISTY STAN W DZIEDZINIE, KTÓRA MA BYĆ UNORMOWANA

Nadrzędnym celem projektowanej ustawy jest poprawa dobrostanu zwierząt oraz doprecyzowanie i rozszerzenie zakresu ochrony zwierząt - tak aby lepiej uwzględniać ich potrzeby fizyczne, psychiczne oraz społeczne. Projektowana regulacja ma na celu redukcję problemu bezdomności zwierząt domowych i skuteczną kontrolę ich populacji, zapewnienie identyfikowalności zwierząt domowych, poprawę standardów funkcjonowania schronisk dla bezdomnych zwierząt. Projektowane zmiany zmierzają także do zapewnienia właściwego i skutecznego wykonywania zadań własnych gmin jakimi są zapobieganie bezdomności zwierząt i zapewnienie opieki bezdomnym zwierzętom oraz ich wyłapywanie. Ponadto, potrzeba wprowadzenia projektowanych zmian wynika z konieczności usprawnienia kontroli wydatkowania przez jednostki samorządu terytorialnego środków finansowych przeznaczonych na wykonywanie wskazanych zadań własnych, w szczególności pod względem ich celowości i ostatecznego ich przeznaczenia. Zasadność wprowadzenia proponowanych zmian determinowana jest również istotnymi rozbieżnościami interpretacyjnymi występującymi w praktyce stosowania poszczególnych przepisów ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt. Co więcej, potrzeba wprowadzenia projektowanych zmian jest podyktowana zarówno postępem cywilizacyjnym społeczeństwa, jak i wynikami badań naukowych w zakresie potrzeb zwierząt (w sferze fizycznej, poznawczej i psychologiczno-społecznej) oraz ich inteligencji emocjonalnej.

Zmiany w ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt obejmują w szczególności:

1. uzupełnienie i dostosowanie definicji legalnych;
2. rozszerzenie katalogu czynów uznanych za znęcanie się nad zwierzętami;
3. wprowadzenie zakazu używania wyrobów pirotechnicznych widowiskowych klasy F2 oraz klasy F3;
4. wprowadzenie zakazu utrzymywania psów na uwięzi (na łańcuchach) i określenie warunków bytowania psów utrzymywanych w kojcach;
5. wprowadzenie obowiązkowej kastracji psów i kotów (za wyjątkiem zwierząt utrzymywanych w celach hodowlanych przez hodowców);
6. doprecyzowanie obowiązków gmin dotyczących wykonywania zadań własnych w postaci zapobiegania bezdomności zwierząt i zapewnienia opieki bezdomnym zwierzętom oraz ich wyłapywanie (w tym sposobów realizacji programu opieki nad bezdomnymi zwierzętami oraz zapobiegania bezdomności zwierząt);
7. wprowadzenie obowiązku oznakowania psów i kotów oraz utworzenie centralnego rejestru zwierząt oznakowanych;
8. określenie zasad działalności stowarzyszeń zrzeszających hodowców psów albo kotów oraz utworzenie rejestru stowarzyszeń;
9. określenie podstawowych zasad organizacji hodowli i utrzymywania psów lub kotów w hodowlach;
10. ustalenie podstawowych zasad organizacji i funkcjonowania schronisk dla bezdomnych zwierząt, w szczególności w zakresie zapewnienia odpowiedniej jakości pomocy i opieki nad bezdomnymi zwierzętami, obowiązku zapewnienia odpowiedniej ilości zatrudnionych

pracowników wraz z określeniem wymagań jakim powinny odpowiadać osoby zatrudnione w schronisku;

11. wprowadzenie minimalnych stawek za pobyt i utrzymanie zwierzęcia w schronisku;
12. doprecyzowanie obowiązków kontrolnych gmin nad schroniskami dla bezdomnych zwierząt;
13. określenie źródeł i zasad finansowania schronisk dla bezdomnych zwierząt, w tym ustalenie finansowania poprzez dotacje;
14. utworzenie Systemu Informacji o Schroniskach dla Zwierząt;
15. podwyższenie kar za zabicie zwierzęcia lub znęcanie się nad nim;
16. doprecyzowanie instytucji przypadku zwierzęcia;
17. uszczegółowienie podstaw i zakresu orzeczenia nawiązki, zarówno w postępowaniach karnych, jak i w postępowaniach w sprawach o wykroczenia;
18. dookreślenie sposobu wykonania przypadku zwierzęcia.

Zmiany w ustawie z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt obejmują w szczególności:

1. określenie działalności w zakresie wyłapywania bezdomnych zwierząt jako działalności nadzorowanej;
2. modyfikację warunków podjęcia działalności nadzorowanej w zakresie prowadzenia schronisk dla bezdomnych zwierząt.

Zmiany w pozostałych ustawach obejmują w szczególności:

1. ustalenie opłaty od szczeniąt i kociąt urodzonych w hodowlach jako opłaty lokalnej;
2. wprowadzenia wyłączenia spod egzekucji sądowej zwierząt domowych (a w konsekwencji wyłączenia z masy upadłości).

Od dziesiątków lat powszechnie wiadomym jest, że zwierzęta są zdolne do odczuwania cierpienia, co znalazło odzwierciedlenie w treści przepisu art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (dalej jako „u.o.z.”). Nie może budzić jakichkolwiek wątpliwości, że gdy mowa o cierpieniu zwierząt należy przez to rozumieć zarówno cierpienia w wymiarze fizycznym, jak i psychicznym. Zauważenia jednak wymaga, że ustawa o ochronie zwierząt w obecnie obowiązującym brzmieniu nie zawiera w tym zakresie wyczerpujących regulacji. Art. 4 pkt 2 u.o.z. wskazuje, że humanitarne traktowanie zwierząt oznacza traktowanie uwzględniające potrzeby zwierzęcia i zapewniające mu opiekę i ochronę, zaś art. 4 pkt 15 u.o.z. stanowi, że przez właściwe warunki bytowania rozumie się zapewnienie zwierzęciu możliwości egzystencji, zgodnie z potrzebami danego gatunku, rasy, płci i wieku. Jakkolwiek w powyższych definicjach literalnie odwołano się do potrzeb zwierząt, co z zasady nakazywałoby uwzględnienie ich wszystkich potrzeb (a zatem nie tylko fizycznych, ale również poznawczych i psychologiczno-społecznych), to uważna analiza pozostałych przepisów ustawy nie wskazuje jakoby zakresem omawianego aktu prawnego objęte były wszelkie potrzeby zwierząt. Ustawa nie zawiera bowiem jakichkolwiek szczegółowych regulacji odwołujących się do holistycznego ujęcia zdrowia zwierząt, czy też nakazów albo zakazów związanych z koniecznością zaspokojenia psychologicznych i społecznych potrzeb zwierząt. W świetle powyższego koniecznym jest ustawowe doprecyzowanie potrzeb zwierząt, a także jednoznaczne określenie, że zwierzęta zdolne są do odczuwania cierpień fizycznych oraz psychicznych - tak żeby wyeliminować ryzyko niezrozumienia tekstu aktu prawnego oraz rozbieżności interpretacyjnych.

Punktem wyjścia dla dookreślenia powyższych regulacji winno być ustalenie czym jest dobrostan. W ramach definiowania dobrostanu już w 1965 r. sformułowano tzw. zasadę pięciu wolności¹, która w 1979 r. została formalnie skodyfikowana przez brytyjską Radę ds. Dobrostanu Zwierząt Gospodarskich (*Farm Animal Welfare Committee*). Rzeczona lista pięciu wolności obejmuje:

1. wolność od głodu i pragnienia;
2. wolność od urazów psychicznych i bólu (czyli zapewnienie zwierzętom schronienia, miejsca do wypoczynku i bezpieczeństwa);
3. wolność od bólu, ran i chorób;
4. wolność od strachu i stresu;
5. wolność do wyrażania naturalnego zachowania (w tym zapewnienia towarzystwa grupy społecznej, przestrzeni i możliwości ekspresji).

Wskutek dalszych badań naukowych powyższy katalog został rozbudowany o kolejne postulaty:

1. wolność do bycia sobą;
2. wolność do wyrażania naturalnych zachowań;
3. wolność do wyboru i kontroli;
4. wolność do zabawy oraz do prywatności;
5. wolność do posiadania sfery bezpiecznej.²

Istotnym jest, że wyniki przeprowadzanych badań naukowych od lat konsekwentnie potwierdzają, że zwierzęta mają szeroką zdolność do doświadczenia uczuć. Zatem projektowane zmiany zmierzają do dostosowania regulacji prawnych do aktualnej wiedzy naukowej.

Badania naukowe potwierdzają, że psy posiadają niezwykle rozwiniętą inteligencję emocjonalną, która pozwala im rozróżniać ludzkie emocje (takie jak szczęście, smutek, strach i złość - w oparciu o mimikę twarzy, sygnały głosowe i język ciała) oraz reagować na nie. Nadto, psy angażują się w interakcje społeczne, tworzą silne więzi z ludźmi i innymi psami.³ Aktualne wyniki badań naukowych, przeprowadzonych z wykorzystaniem technik obrazowania (MRI), wskazują, że psy posiadają obszary mózgu zaangażowane w przetwarzanie emocji.⁴ Aktywacja poszczególnych obszarów mózgu potwierdza, że psy bezsprzecznie doświadczają emocji.⁵ Natomiast badania EEG i ERP wykazały, że psy rozróżniają wypowiedziane do nich słowa i reagują

¹ F. Brambell, *Report of the Technical Committee to Enquire into the Welfare of Animals kept under Intensive Livestock Husbandry* (1965).

² M. Bekoff, *The Animals' Agenda: Freedom, Compassion, and Coexistence in the Human Age* (2018).

³ R. Arden, M.J. Adams, *General Intelligence Factor in Dogs. Intelligence* (2016); A. Kerepesi, A. Dóka, D. Miklósi, *Dogs and Their Human Companions: The Effect of Familiarity on Dog-Human Interactions. Behavioural Processes* (2015); J. Kaminski, M. Nitzschner, *Do Dogs Get the Point? A Review of Dog-Human Communication Ability* (2013); S. Fiset, V. Plourde, *Commentary: Oxytocin-Gaze Positive Loop and the Coevolution of Human-Dog Bonds* (2015).

⁴ J.G. Smith, J.S. Katz, *Measuring the Dog Side of the Dog-Human Bond* (2023).

⁵ M.V. Kujala, *Canine Emotions as Seen through Human Social Cognition* (2017); A.P. Buttner, *Neurobiological Underpinnings of Dogs' Human-Like Social Competence: How Interactions between Stress Response Systems and Oxytocin Mediate Dogs' Social Skills* (2016).

na nie.⁶ W najnowszych badaniach poddano także ocenie reakcje hormonalne psów, które dowodzą, że psy odpowiadają na określone bodźce emocjonalne w sposób pozytywny albo negatywny. Ujawniono wzrost kortyzolu w przypadku negatywnego pobudzenia (w tym wskutek silnego stresu) oraz wzrost oksytocyny w przypadku pozytywnego pobudzenia. Na uwagę zasługuje również fakt, że u psów narażonych na określone bodźce emocjonalne stwierdzono wzrost tętna.⁷ Badanie IRT z powodzeniem wykorzystano do rejestracji zmian temperatury powierzchni w różnych częściach ciała (np. oczach, uszach), gdy psy były poddawane pozytywnym i negatywnym sytuacjom (np. separacja właściciela). W sytuacjach negatywnych temperatura oczu miała tendencję do wzrostu.⁸ Wreszcie na szczególną uwagę zasługuje fakt przeprowadzania badań objętości łez u psów jako wskaźnika fizjologicznego i emocjonalnego.⁹

Zauważenia wymaga, że przeprowadzone badania naukowe dostarczają dowodów, że także koty są gatunkiem społecznym i tworzą silne więzi z ludźmi. Wyniki badań jednoznacznie wskazują na przywiązanie emocjonalne kotów do ludzi. W badaniach ujawniono, że koty poszukiwały bliskości z człowiekiem oraz doznawały cierpienia wskutek separacji.¹⁰ Dodatkowo badania naukowe wykazały pozytywny wpływ obecności i zapachu właściciela na odporność na stres u kotów.¹¹

Aktualna wiedza naukowa dostarcza wielu dowodów na istnienie negatywnych skutków w sferze zdrowia zwierząt wynikających z niezaspokojenia ich wszystkich potrzeb. Zablockowanie realizacji potrzeb u psów prowadzi do zaburzeń frustracyjnych i psychosomatycznych – zasadniczo tożsamyh do zaburzeń stwierdzanych u ludzi. Wśród stwierdzonych zaburzeń wyróżnia się: zaburzenia somatyczne (np. długotrwały stres będący skutkiem przebywania w niewłaściwych warunkach prowadzi do zaburzeń hormonalnych, zaburzeń trawienia i przyswajania pokarmu), zaburzenia psychogenne (w tym zaburzenia depresyjne, depresyjno-lękowe, agresje lękowe, lęk separacyjny), zaburzenia behawioralne (w szczególności w postaci nadmiernej pobudliwości, wycofania na podłożu lękowym, agresji, apatii, autoagresji, czynności kompulsywnych).¹²

Dowiedziano, że w celu zagwarantowania prawidłowego psychicznego i emocjonalnego funkcjonowania psów oraz kotów koniecznym jest zapewnienie zwierzętom stałych kontaktów społecznych zarówno z innymi osobnikami swojego gatunku, jak i z człowiekiem. Brak zapewnienia zwierzętom właściwych kontaktów społecznych zawsze skutkuje ich cierpieniem psychicznym.

Izolacja społeczna psów (w tym utrzymywanie na uwięzi w budach, w zamkniętych pomieszczeniach, boksach i kojcach - oddalonych od miejsca bytowania człowieka) pozbawia zwierzęta kontaktów społecznych niezbędnych dla zapewnienia im dobrostanu, a także

⁶ L. Magyari, Z. Huszár, A. Turzó, A. Andics, *Event-Related Potentials Reveal Limited Readiness to Access Phonetic Details during Word Processing in Dogs*. (2020).

⁷ Catia Correia Caeiro, Kun Guo, Daniel S. Mills, *Visual perception of emotion cues in dogs: a critical review of methodologies* (2023).

⁸ S. Riemer, L. Assis L, T.W. Pike, D.S. Mills, *Dynamic changes in ear temperature in relation to separation distress in dogs* (2016); I Adachi, H. Kuwahata, K. Fujita, *Dogs recall their owner's face upon hearing the owner's voice*. (2007); J. Adámková, K. Benediktová, J. Svoboda, L. Bartoš, L. Vynikalová, P. Nováková, V. Hart, M.S. Painter, H. Burda, *Turning preference in dogs: north attracts while south repels*. (2017).

⁹ K. Murata, M. Nagasawa, T. Onaka, N. Kanemaki, S. Nakamura, K. Tsubota, K. Mogi, T. Kikusui, *Increase of tear volume in dogs after reunion with owners is mediated by oxytocin*.

¹⁰ K.R. Vitale, A.C. Behnke, A.R. and M.A.R. Udell, *Attachment bonds between domestic cats and humans* (2019).

¹¹ C. Lektsanra, S. Behnke, R. Kristyn, B. Vitale, *The effect of owner presence and scent on stress resilience in cats* (2021).

¹² H. Mamzer, *Społeczne potrzeby psów a depriwacja społeczna – zasadność pomocy interwencyjnej w przypadkach utrzymywania psów w samotności* [w:] *Zwierzęta. Ludzie. Pomoc*. (2023)

uniemożliwia psom realizowanie naturalnych potrzeb. Ponadto, skutkiem izolacji jest narażenie zwierzęcia na brak dostępu do wody (którą na przykład pies wyleje) oraz ograniczenie możliwości zapewnienia właściwej opieki (zwłaszcza w sytuacjach nagłych i losowych, np. pożar). Utrzymywanie psów z dala od siedzib ludzkich, w szczególności przetrzymywanie na uwięzi, naraża zwierzę na potencjalne akty przemocy ze strony innych osobników oraz osób postronnych. Na szczególną uwagę zasługuje fakt, że w opisywanych warunkach niewykastrowane (niewysterylizowane) suki narażone są na nadmiar kontaktów płciowych i zainteresowania ze strony samców, przy jednoczesnym braku możliwości ich uniknięcia.¹³

Na gruncie powyższego stwierdzić należy, że jakkolwiek obecne brzmienie przepisów ustawy o ochronie zwierząt wskazuje, że zwierzęta są zdolne do odczuwania cierpienia i zawiera odwołanie do konieczności zapewnienia zwierzętom egzystencji zgodnie z ich potrzebami, to nadmierna ogólność tych przepisów nie gwarantuje właściwej – zgodnej z podstawową zasadą statuowaną przepisem art. 1 ust. 1 u.o.z. – ochrony zwierząt. Obecny stan prawny nie dostarcza odpowiednich środków gwarantujących zapewnienie zwierzętom dobrostanu w rozumieniu wynikającym z utrwalonej wiedzy naukowej. Skoro w świetle obecnej wiedzy naukowej bezspornym jest, że zwierzęta (w szczególności zwierzęta domowe) mają szeroko rozwiniętą inteligencję emocjonalną, doświadczają cierpień psychicznych - co nierozzerwanie związane jest z istnieniem potrzeb zwierząt (tak w sferze fizycznej, jak i psychicznej oraz społecznej), to potrzeba wprowadzenia projektowanych zmian zdaje się być oczywista.

Proponowane zmiany przyczynią się do poprawy dobrostanu zwierząt, a w następstwie dobrostanu ludzi. Powszechnie przyjmowanym jest, iż dobrostan zwierząt to dobrostan ludzi. Szeroko ujmowane zdrowie wszystkich gatunków jest ze sobą powiązane zwrotnymi relacjami. Koncepcja One Health („Jednego zdrowia”) szerzona przez Światową Organizację Zdrowia (WHO) oraz Światową Organizację Zdrowia Zwierząt (OIE) wiąże się z nierozłącznymi i nieuniknionymi interakcjami zachodzącymi między wszystkimi elementami świata ożywionego oraz nieożywionego.¹⁴

Uzupełniając nadmienić należy, że prawodawstwo obowiązujące w krajach Europy Zachodniej (w wyżej omówionym zakresie) jest znacznie precyzyjniejsze i skuteczne aniżeli aktualnie obowiązujące akty prawne w Polsce. Na szczególną uwagę zasługują regulacje prawne obowiązujące w Szwecji. W szwedzkim dokumencie „Jordbruksverket” wprowadzonym w życie przez ministerstwo rolnictwa (Swedish Board of Agriculture) znajdują się następujące zapisy: „Pies powinien być wyprowadzany przynajmniej co 6 godzin dziennie, szczenięta i stare psy częściej. Pies nie może być sam w domu prawie cały dzień i wychodzić dopiero wtedy gdy właściciel wraca pod koniec dnia”; „Jest bardzo ważne, aby psy pozostawały w kontakcie społecznym z ludźmi lub innymi psami przez większość dnia. Kontakt ten może być zapewniony przez różne aktywności, ćwiczenia, spacer. Dlatego psy nie mogą być pozostawiane w samotności na długo. Instytucje

¹³ Ibidem

¹⁴ C. Stephen, W.B. Karesh, *Is One Health delivering results?* (2014); B. Kaplan, L.H. Kahl, T.P. Monath, *One Health – One Medicine* (2009); P.A.M. Overgaauw, C.M. Vinke, Hagen van M.A.E., L.J.A. Lipman, *A one health perspective on the human-companion animal relationship with emphasis on zoonotic aspects* (2020); H. Mamzer, *Jedno zdrowie. Ludzie i inne gatunki* (2022)

oferujące opiekę dzienną są dobrym rozwiązaniem zapewniającym społeczne kontakty psom tych osób, które muszą pracować”.¹⁵

W dalszej kolejności dostrzeżenia wymaga, że zgodnie z badaniem Eurobarometr przeprowadzonym w 2023 r. 44 % obywateli Unii Europejskiej posiada zwierzęta domowe, a 74 % obywateli Unii uważa, że dobrostan zwierząt domowych należy chronić lepiej niż obecnie.¹⁶ Z raportu rocznego opublikowanego przez FEDIAF EuropeanPetFood wynika, że w 2022 r. w Polsce było ok. 8.019.000 psów i 7.125.000 kotów, 49% polskich gospodarstw domowych posiadało co najmniej jednego psa, a 40% co najmniej jednego kota.¹⁷ Z badań przeprowadzonych przez Kantar Public w 2017 r. wynikało, że ponad połowa Polaków, bo aż 52 % posiadało zwierzę domowe (42% psy, 26% koty).¹⁸ Według danych Panelu Gospodarstw Domowych GfK Polonia (2022/2023) w Polsce jest mniej gospodarstw domowych posiadających dzieci niż tych z psem. Niewątpliwie liczba psów i kotów w Polsce stale rośnie (przykładowo w 2012 r. w Polsce było ok. 6,7 mln psów, a w 2010 r. kotów ok. 5,5 mln), zwiększa się także liczba posiadaczy zwierząt domowych w Polsce

Potrzeba doprecyzowania i rozszerzenia zakresu ochrony zwierząt, w sposób proponowany w projekcie ustawy, wynika także z faktu stałego wzrostu liczby psów i kotów w Polsce oraz liczby posiadaczy zwierząt domowych.

W części II uzasadnienia uzupełniająco przedstawiono cel i potrzebę wydania projektowanej ustawy.

II. RÓŻNICE POMIĘDZY DOTYCHCZASOWYM A PROJEKTOWANYM STANEM PRAWNYM – PROJEKTOWANE POSZCZEGÓLNE ZMIANY

A. Zmiany wprowadzane w ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (dalej jako „u.o.z.”)

W projektowanej ustawie zaproponowano zmianę poszczególnych definicji legalnych, określonych w art. 4 u.o.z. oraz wprowadzenie nowych definicji. Wszystkie projektowane zmiany uwzględniają uwagi wskazane w części I uzasadnienia. Zatem zmierzają do poprawy dobrostanu zwierząt oraz doprecyzowania i rozszerzenia zakresu ochrony zwierząt w celu lepszego (właściwego) uwzględnienia wszystkich potrzeb zwierząt (fizycznych, psychicznych oraz społecznych).

Zarówno projektowana definicja humanitarnego traktowania zwierząt (art. 4 pkt 2 u.o.z.), jak i okrutnych metod w chowie lub hodowli (art. 4 pkt 7 u.o.z.) doprecyzowuje potrzeby zwierząt, tak ażeby nie budziło wątpliwości, że swoim zakresem obejmują także potrzeby poznawcze i psychologiczno-społeczne oraz odnoszą się do stanu uogólnionego zdrowia (a zatem zdrowia fizycznego, jak i psychicznego).

Dodatkowo projektowana zmiana art. 4 pkt 7 u.o.z. określa uległość jako przykład zachowania się zwierzęcia, do którego jest przymuszane, a nie jako równoznaczność takiego zachowania. Dotychczasowe brzmienie wskazanego przepisu ogranicza zakres zachowań

¹⁵ S.S. Andersen, I. Meyer, B. Forkman, S.S. Nielsen, P. Sandøe, *Regulating Companion Dog Welfare: A Comparative Study of Legal Frameworks in Western Countries* (2021).

¹⁶ Komisja Europejska, *Special Eurobarometer 533 Attitudes of Europeans towards Animal Welfare*, Fieldwork: March 2023 [Postawy Europejczyków wobec dobrostanu zwierząt, specjalne badanie Eurobarometr 533, prace w terenie: marzec 2023 r.].

¹⁷ https://europeanpetfood.org/wp-content/uploads/2023/07/FEDIAF_Annual-Report_2023.pdf

¹⁸ Kantar Public „Zwierzęta w polskich domach” (2017)

zwierzęcia jedynie do uległości. Oczywiście, zgodnie z definicjami zawartymi w Słowniku Języka Polskiego PWN oraz w Wielkim Słowniku Języka Polskiego „uległość” oznacza „cechę kogoś, kto podporządkowuje się innym ludziom i spełnia bez protestu ich polecenia”, a przymiotnik „uległy” rozumiany jest jako „dający sobą kierować” – co oczywiście wpisuje się w zakres znaczeniowy i normatywny omawianego przepisu. Niemniej, wskutek przymusu oczekiwanym może być także inne zachowanie zwierzęcia aniżeli uległość. Zasadnym jest zatem poprawienie dostrzeżonej wadliwej semantyki. Nadto, w miejsce „prądu elektrycznego” proponuje się wpisać „impulsu elektrycznego”, co zasadniczo ma charakter porządkowy, jednak pozwala na szersze ujmowanie zagadnienia. Wreszcie, w projektowanej zmianie zrezygnowano z wyłączenia zastosowania przepisu do używania pastuchów elektrycznych, treserów oraz urządzeń elektrycznych służących do przepędu zwierząt. Dotychczasowe brzmienie niewątpliwie jest nieaktualne, albowiem nawet względem zwierząt gospodarskich znacząco ograniczono dozwolone narzędzia oraz urządzenia do przepędu zwierząt. Ponadto, brak wskazania, iż dopuszczone metody odnoszą się jedynie do zwierząt gospodarskich (co niewątpliwie było intencją ustawodawcy, ale jednak w żaden sposób nie zostało wyartykułowane w treści omawianej regulacji) prowadzi do niezrozumienia przepisu i błędnego stosowania wskazanych metod także względem zwierząt domowych. Dostrzeżono wadliwą interpretację omawianego przepisu sprowadzającą się do uznania, iż dozwolonym jest stosowanie względem psów urządzeń elektrycznych takich jak obroże elektryczne. Niewątpliwie – chociażby z uwagi na stale wzrastającą liczbę zwierząt utrzymywanych w gospodarstwach domowych – pożądanym jest ażeby wciąż obowiązywała definicja legalna okrutnych metod w chowie lub hodowli odnosząca się do wszystkich zwierząt, jednak koniecznym jest zmodyfikowanie treści przepisu poprzez dookreślenie wyłączenia jego stosowania do metod określonych w odrębnych aktach prawnych, które odnoszą się tylko do zwierząt gospodarskich.

Projekt zmian co do art. 4 pkt 12, 17, 25 u.o.z. (obejmujących definicje szczególnego okrucieństwa, zwierząt bezdomnych, schroniska dla zwierząt) ma charakter porządkujący i doprecyzowujący (jednak niemodyfikujący w sposób istotny treści tych przepisów). Nadto, w przepisach tych proponuje się zastąpienie spójnika „i” (koniunkcji) na spójnik „lub” (alternatywę łączną).

Proponuje się również rozszerzenie definicji zwierząt bezdomnych. Aktualna treść przepisu art. 4 pkt 16 u.o.z. nie reguluje bezpośrednio sytuacji, w której wprawdzie możliwym jest ustalenie właściciela lub innej osoby, pod której opieką zwierzę dotychczas pozostawało, jednak osoba ta zmarła.

Natomiast wprowadzenie nowych definicji takich jak: oznakowanie, kojec, dobrostan, kolczatka, ślepy miot, wysokość w kłębie, hodowca, stowarzyszenie zrzeszające hodowców psów albo kotów, koty wolnobytuujące, ma na celu precyzyjne określenie pojęć związanych z hodowlą, opieką oraz traktowaniem zwierząt, a także wykluczenie interpretacji pozostawiających miejsce na nadużycia i okrucieństwa wobec nich.

Dodatkowo wskazać należy, że wprowadzenie definicji dobrostanu jawi się jako pożądane w świetle rozważań poczynionych w I części uzasadnienia. Określenie definicji legalnej dobrostanu jest niezbędne do zapewnienia spójności i precyzji w stosowaniu przepisów prawnych dotyczących ochrony zwierząt. Dotychczasowy brak ustalenia jednoznacznej definicji dobrostanu prowadzi do niejednoznaczności i różnorodnych interpretacji, które nierzadko skutkują niewłaściwym traktowaniem zwierząt oraz niewystarczającym egzekwowaniem obowiązujących przepisów. Obecny stan prawny koncentruje się zasadniczo na aspektach fizycznych i zdrowotnych, zaniedbując równie istotne potrzeby psychiczne i behawioralne. Definicja dobrostanu, obejmująca wszystkie te aspekty, pozwoli na holistyczne podejście do opieki nad zwierzętami. Projektowana

definicja dobrostanu uwzględnia szerokie spektrum potrzeb zwierząt, zarówno zdrowotnych, biologicznych i somatycznych, jak i psychicznych, behawioralnych, społecznych oraz emocjonalnych. Kompleksowe ujęcie znaczenia dobrostanu pozwoli na pełniejsze zrozumienie i realizację obowiązków wynikających z przepisów ustawy o ochronie zwierząt.

W obowiązującej ustawie o ochronie zwierząt znęcanie się nad zwierzętami jest określone dwustopniowo. Zgodnie z art. 6 ust. 2 u.o.z. przez znęcanie się nad zwierzętami należy rozumieć zadawanie albo świadome dopuszczanie do zadawania bólu lub cierpienia. Jest to klauzula ogólna. Następnie przepis ten zawiera otwarty katalog uszczegółowionych zachowań, które zostały uznane za znęcanie się nad zwierzętami.

Aktualne brzmienie zdania wstępnego art. 6 ust. 2 u.o.z. prowadzi do istotnych rozbieżności interpretacyjnych. Niejednokrotnie organy ścigania, jak i sądy błędnie przyjmują, że do popełnienia przestępstwa znęcania się nad zwierzętami – z uwagi na brzmienie zdania wstępnego art. 6 ust. 2 u.o.z. – może dojść wyłącznie wskutek działania, a nadto iż jednorazowe zachowanie nie jest objęte dyspozycją omawianego przepisu. Wprawdzie, ugruntowane orzecznictwo Sądu Najwyższego przesądza, iż wskazana regulacja obejmuje zarówno działanie, jak i zaniechanie, a także może odnosić się do jednorazowego zachowania sprawcy. Niemniej, nieprecyzyjność tego przepisu nadal prowadzi do niejednolitej jego wykładni i niejednolitego jego stosowania, co pozwala przyjąć, że przepis ten nie został sformułowany zgodnie z wymaganiami poprawnej legislacji. Zatem pożądanym zdaje się dodanie klauzuli precyzującej, że znęcanie się nad zwierzętami obejmuje zarówno działanie, jak i zaniechania, oraz może być jednorazowe, jak i wieloczynowe. Projektowana zmiana lepiej odzwierciedli różnorodne formy znęcania się nad zwierzętami.

W zakresie zmian w otwartym katalogu z art. 6 ust. 2, zawierającym typowe wypadki znęcania się nad zwierzętami, postuluje się w szczególności o nadanie nowego brzmienia pkt 4, 7, 9, 10 tak ażeby usunąć niejednoznaczności w interpretacji przepisów.

Dostrzeżenia wymaga, że wymienione w pkt 4 i 7 zachowania, które samoistnie stanowią o zadaniu bólu lub cierpienia albo doprowadzenia do zadania bólu lub cierpienia zwierzęciu zostały wprowadzone ze względu na potrzebę ochrony zwierząt gospodarskich, co do których w wyjątkowych sytuacjach dopuszcza się pewne zachowania, prowadzące do bólu lub cierpienia zwierzęcia. Intencja ustawodawcy w tym zakresie pozornie wydaje się być oczywista, albowiem określenia „specjalny ból” albo „zbędny ból” zawarte są w odrębnych aktach prawnych, które znajdują zastosowanie wyłącznie do zwierząt gospodarskich (określenie „niepotrzebny ból” zawarto w Rozporządzeniu Rady (WE) nr 1/2005 z dnia 22 grudnia 2004 r. w sprawie ochrony zwierząt podczas transportu i związanych z tym działań oraz zmieniające dyrektywy 64/432/EWG i 93/119/WE oraz rozporządzenie (WE) nr 1255/97, Rozporządzeniu Rady (WE) nr 1099/2009 z dnia 24 września 2009 r. w sprawie ochrony zwierząt podczas ich uśmiercania, Dyrektywie Rady 2008/119/WE z dnia 18 grudnia 2008 r. ustanawiającej minimalne normy ochrony cieląt). Brak jest jakichkolwiek aktów prawnych dotyczących zwierząt domowych, w których zawartoby ww. określenia. Trudno bowiem odnosić pojęcie „specjalnego bólu” albo „zbędnego bólu” do zwierząt domowych skoro każde zachowanie polegające na zadawaniu bólu lub cierpienia albo dopuszczenia do zadawania bólu lub cierpienia – na mocy art. 6 ust. 1 *in principio* u.o.z. – samoistnie stanowi o znęcaniu się nad zwierzęciem. Jednak analiza praktyki orzeczniczej niestety wskazuje, iż pojęcia te stosowane są także względem czynów popełnionych na szkodę zwierząt domowych. Ta wadliwa interpretacja (będąca następstwem oczywistej nieprecyzyjności omawianych przepisów) nierzadko skutkuje błędnym przyjęciem, iż dozwolone jest bicie zwierząt domowych przedmiotami, które nie są zaopatrzone w urządzenia obliczone na sprawianie specjalnego bólu, czy też stosowanie uprząży

lub innych urządzeń (o których stanowi przepis art. 6 ust. 2 pkt 7 u.o.z.) zmuszających zwierzę domowe do przebywania nienaturalnej pozycji zawsze wtedy gdy nie powodują zbędnego bólu. Powyższe uwagi odnieść także do wymienienia w art. 6 ust. 2 pkt 4 u.o.z. części ciała zwierząt tj. wskazanie, iż znęcaniem się nad zwierzęciem jest bicie po głowie, dolnej części brzucha, dolnych częściach kończyn. Niewątpliwie dla penalizacji przestępstwa znęcania się nad zwierzętami domowymi pozbawionym znaczenia jest czy zwierzę bite jest po głowie, dolnej części brzucha, dolnych częściach kończyn, jednak nieprecyzyjność tego przepisu (brak wskazania, iż odnosi się to do metod stosowanych względem zwierząt gospodarskich) powoduje wadliwym ograniczeniem stosowania przepisu wtedy gdy zwierzę domowe zostało uderzone w inną część ciała. Wniosek o tym, iż zamiarem ustawodawcy było wyliczenie części ciała zwierząt wyłącznie w przypadku sytuacji odnoszących się do zwierząt gospodarskich wynika wprost, że dozwolonym jest poklepywanie zwierząt gospodarskich w ramach przepędu, jednak wyłącznie po mięśniach zadu. Zatem znęcaniem się nad zwierzęciem gospodarskim będzie każde zachowanie polegające na biciu (poklepywaniu) zwierzęcia w inną część ciała aniżeli zad, jak również używanie w tym celu twardych i ostrych przedmiotów np. drągów, prętów. W następstwie powyższego proponuje się wprowadzenie takich zmian we wskazanych przepisach, które jasno będą określać, iż pewne zachowania – w wyjątkowych sytuacjach – są dozwolone i nie stanowią o znęcaniu się nad zwierzętami, ale wyłącznie zwierzętami gospodarskimi.

Projektowane zmiany w ww. zakresie istotnie modyfikują treść przepisu art. 6 ust. 2 pkt 7 u.o.z. poprzez nadanie mu brzmienia: „stosowanie metod wywierania presji mechanicznej na zwierzęta, używanie uprzęży, pęt, stelaży, więzów, dławików, linek zaciskowych, kolczatek, urządzeń wykorzystujących bodźce elektryczne (w tym obroży elektrycznych) albo ultradźwięki lub innych przedmiotów albo urządzeń zmuszających zwierzę do określonego zachowania (w tym uległości) lub przebywania w nienaturalnej pozycji albo uniemożliwiających zwierzęciu swobodne oddychanie i wokalizację (z wyjątkiem używania metod określonych w przepisach: Rozporządzenia Rady (WE) nr 1/2005 z dnia 22 grudnia 2004 r. w sprawie ochrony zwierząt podczas transportu i związanych z tym działań oraz zmieniające dyrektywy 64/432/EWG i 93/119/WE oraz rozporządzenie (WE) nr 1255/97, Rozporządzenia Rady (WE) nr 1099/2009 z dnia 24 września 2009 r. w sprawie ochrony zwierząt podczas ich uśmiercania oraz Dyrektywy Rady 2008/119/WE z dnia 18 grudnia 2008 r. ustanawiającej minimalne normy ochrony cieląt).”

Zasadność wprowadzenia zakazu stosowania metod wywierania presji mechanicznej na zwierzęta oraz zakazu stosowania obroży elektrycznych lub innych przedmiotów albo urządzeń zmuszających zwierzę do określonego zachowania (w tym uległości) lub przebywania w nienaturalnej pozycji albo uniemożliwiających zwierzęciu swobodne oddychanie i wokalizację wynika z konieczności zapewnienia zwierzętom (w szczególności zwierzętom domowym) szerokorozumianego dobrostanu (precyzyjnie określonego we wcześniejszej części uzasadnienia).

Na uzasadnienie konieczności wprowadzenia powyższej nowelizacji należy odwołać się do wyników badań naukowych, z których jednoznacznie wynika, że psy intensywnie odbierają bodźce z otoczenia, albowiem są zwierzętami o zaawansowanej budowie układu nerwowego. W związku z powyższym doznawanie przez psa bólu fizycznego zawsze łączy się z odczuwaniem przez zwierzę silnego stresu, strachu, paniki lub nawet stanów lękowych¹⁹. Jak wynika z przeprowadzonych badań, ryby (organizmy o wiele prostszej budowie układu nerwowego aniżeli pies) nawet po jednorazowym użyciu względem nich lekkiego impulsu elektrycznego pamiętały

¹⁹ Broom DM (2001) *Evolution of pain*.

miejsce, w którym tego doświadczyły i przez kilka dni unikały tego miejsca.²⁰ Nadto, skutkiem stosowania względem ryb wstrząsu elektrycznego było odczuwanie przez nie bólu i cierpienia w sferze fizjologiczno-afektywnej.²¹ Dowody naukowe jednoznacznie wskazują, że nawet „lekkie” rażenie prądem psów prowadzi do odczuwania przez psy bólu (fizycznego) i stanowi silny czynnik stresotwórczy. W aspekcie powyższego duże zaniepokojenie budzi stosowanie względem psów (w szczególności psów niebędących psami służbowymi) obrozy elektrycznych jako metody szkoleniowej. Obecnie w zakresie szkolenia psów kładzie się duży nacisk na pozytywne wzmocnienia i niestosowanie jakiejkolwiek formy przemocy (opresji).²²

Tym samym omówiona zmiana treści art. 6 ust. 2 pkt 7 u.o.z. uwarunkowana jest także koniecznością zapewnienia dobrostanu zwierzętom.

W projektowanym art. 6 ust. 2 pkt 10 u.o.z. zastępuje się spójnika „albo” (alternatywę rozłączną koniunkcji) na spójnik „lub” (alternatywę łączną) oraz uzupełnia się treść przepisu poprzez uwzględnienie konieczności zapewnienia zwierzętom możliwości realizowania naturalnych zachowań.

Art. 6 ust. 2 pkt 16 u.o.z. zawiera jedynie doprecyzowującą zmianę w zakresie definicji zoofilii. Natomiast projekt zmiany art. 6 ust. 2 pkt 18 u.o.z. stanowi poprawienie oczywistego błędu w zakresie semantyki.

Nadto, w projektowanej regulacji przewiduje się poszerzenie katalogu zachowań stanowiących znęcanie się nad zwierzętami o następujące zachowania:

- pozostawianie zwierzęcia domowego w zamknięciu, izolacji lub samotności w warunkach lub przez okres skutkujący cierpieniem zwierzęcia,
- zaniechanie podjęcia lub kontynuowania leczenia zwierzęcia, w przypadku stanu lub choroby, które powodują ból lub cierpienie lub prowadzą, albo mogą prowadzić do jego śmierci,
- sprzedaż detaliczna żywych ryb, za wyjątkiem ryb akwariowych (ozdobnych),
- przesyłanie żywych zwierząt w przesyłkach pocztowych lub kurierskich, za wyjątkiem żywych ryb akwariowych i ozdobnych oraz przewozu zwierząt przez podmioty organizujące wyłącznie profesjonalne przewozy zwierząt i gwarantujących im opiekę oraz zachowanie ich dobrostanu podczas podróży,
- wykorzystywanie zwierząt do walk przez ich właściciela lub opiekuna,
- trzymanie zwierząt domowych na uwięzi, z wyjątkiem sytuacji, o których mowa w art. 9 ust. 3.

Projektowane zmiany w art. 7 u.o.z. ograniczają się do uzupełnienia podmiotów, którym z zasady (w pierwszej kolejności) przekazuje się czasowo odebrane zwierzę – dodatkowo wskazano organizacje społeczne, których statutowym celem jest ochrona zwierząt. Nadto, ust. 1a zawiera dodatkowe wskazanie, iż postępowanie w przedmiocie czasowego odbioru zwierzęcia wszczynane jest także z urzędu (a nie jak ma miejsce to dotychczas wyłącznie na wniosek).

Projekt zakłada także wprowadzenie zakazu używania wyrobów pirotechnicznych widowiskowych klasy F2 oraz klasy F3, o których mowa w art. 62c ust. 1 pkt 1 lit. b i c ustawy z

²⁰ Dunlop R & Laming P (2005) *Mechanoreceptive and nociceptive responses in the central nervous system of goldfish (Carassius auratus) and trout (Oncorhynchus mykiss)*.

²¹ Sneddon LU (2018) *Comparative physiology of nociception and pain*.

²² M.P. Pręgowski, *Your Dog is Your Teacher: Contemporary Dog Training Beyond Radical Behaviorism* (2015)

dnia 21 czerwca 2002 r. o materiałach wybuchowych przeznaczonych do użytku cywilnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 204). Dostrzec należy, że limit hałasu wynoszący 120 decybeli dla wyrobów pirotechnicznych kategorii F1, F2 i F3 został określony w celu dostosowania do ludzkiego progu bólu dla słyszalnego dźwięku. Obowiązujący stan prawny w żadnej mierze nie uwzględnia oddziaływania poziomu hałasu i częstotliwości tzw. fajerwerków na zwierzęta, które wszak są istotami czującymi. Podkreślić przy tym należy, co dotychczas zdaje się było pomijane przez ustawodawcę, że zwierzęta są dużo bardziej wrażliwe na hałas o wysokiej częstotliwości aniżeli ludzie.²³ Godzi się zauważyć, że z szacunkowych badań wynika, że aż jedna piąta zaginięć zwierząt domowych (psów lub kotów) jest następstwem hałasu powodowanego głównie przez fajerwerki oraz burze.²⁴

W związku z tym, że słuch zwierząt jest dużo bardziej wrażliwy niż u ludzi to eksplozje fajerwerków skutkują u zwierząt stresem (a względem niektórych osobników co najmniej niepokojem) oraz mogą prowadzić do nieodwracalnej utraty słuchu lub szumów usznych. Wyroby pirotechniczne emitują hałas o natężeniu do 190 decybeli (110 do 115 decybeli powyżej zakresu 75 do 80 decybeli, w którym zaczyna się uszkodzenie ludzkiego ucha). Fajerwerki generują poziom hałasu wyższy aniżeli strzały z broni palnej (140 decybeli). Poziom hałas może być także wyższy od hałasu wywołanego startem niektórych samolotów odrzutowych (100 decybeli). Istotnym jest także, że używanie fajerwerków jest sprzeczne z ochroną zwierząt (w tym obowiązkiem ich humanitarnego traktowania) nie tylko z uwagi na generowany hałas. Eksplozja wyrobów pirotechnicznych uwalnia szkodliwe dla zdrowia cząsteczki, takie jak drobny pył (PM10), który jest toksyczny nie tylko dla zwierząt, ale również dla ludzi.²⁵

Badania naukowe dowodzą, że fajerwerki wywołują reakcje lękowe u jednego na dwa psy, a także u jednego na dwa koty. Zwierzęta nie tylko doznają cierpień psychicznych (w tym odczuwają silny strach), ale są również bardziej narażone na zatrucie. Zauważa się, że wiele kotów przebywających niedaleko miejsc, w których używane były fajerwerki, połyka je lub ich części. Używanie fajerwerków może prowadzić również do utraty wzroku u kotów oraz naraża koty na odniesienie poważnych obrażeń w wyniku eksplozji fajerwerków.²⁶

Szacuje się, że skutek eksplozji fajerwerków 79% koni odczuwa cierpienia psychiczne, a 26% doznaje z ich powodu obrażeń.²⁷ Natomiast hałas fajerwerków może powodować u ptaków tachykardię, a nawet śmierć z przerażenia. Jak wskazuje się w publikacjach naukowych – „na wysoki stopień stresu, jakiego doświadczają ptaki, wskazuje fakt, że mogą one tymczasowo lub na stałe opuszczać miejsca, w których przebywają.” Następstwem powyższego jest stopniowe zmniejszanie przeżywalności ptaków.²⁸

²³ BVA position on the use and sale of fireworks, www.bva.co.uk/media/3103/bva-policy-position-on-the-useand-sale-of-fireworks-exec-summary.pdf

²⁴ American Society for the Prevention of Cruelty to Animals (2015) „Independence Day can be perilous for pets” [publikacja: 2019]

²⁵ Greven, F. E.; Vonk, J. M.; Fischer, P.; Duijm, F.; Vink, N. M. & Brunekreef, B. (2019) *Air pollution during New Year's fireworks and daily mortality in the Netherlands*; Stanley, M. K.; Kelers, K.; Boller, E. & Boller, M. (2019), *Acute barium poisoning in a dog after ingestion of handheld fireworks (party sparklers)*.

²⁶ C. Hargrave, *Firework fears and phobias in companion animals – why do we let owners take the one in two chance?* (2018)

²⁷ British Horse Society (2018) „Fireworks”, Advice & Information, British Horse Society; - Gronqvist, G.; Rogers, C. & Gee, E. (2016) „The management of horses during fireworks in New Zealand” [publikacja: 2019].

²⁸ Schiavini, A. (2015) *Efectos de los espectáculos de fuegos artificiales en la avifauna de la Reserva Natural Urbana Bahía Cerrada, Ushuaia*: Centro Austral de Investigaciones Científicas; Conomy, J. T.; Dubovsky, J. A.; Collazo, J. A. & Fleming, W. J. (1998), *Do black ducks and wood ducks habituate to aircraft disturbance?*

W świetle jednoznacznych wyników badań naukowych w zakresie odczuwania przez zwierzęta cierpień psychicznych niezrozumiałym jawi się przedkładanie chwilowej rozrywki ludzi nad zdrowie zwierząt. Wszak obowiązkiem każdego człowieka jest ochrona zwierząt przed bólem, cierpieniem, urazami i chorobami. Nie powinno budzić jakichkolwiek wątpliwości, że obowiązki te obejmują ochronę zwierząt przed bólem, cierpieniem lub obrażeniami, które mogą być spowodowane używaniem fajerwerków.

Swoboda używania wyrobów pirotechnicznych, które zasadniczo mogą być wykorzystywane każdego dnia, jest rażącym naruszeniem ogólnych zasad statuowanych ustawą o ochronie zwierząt, w szczególności naczelnej zasady humanitarnego traktowania zwierząt. Obecny stan prawny uniemożliwia właścicielom oraz opiekunom zwierząt realizowanie postanowień art. 1 ust. 1 u.o.z., z którego to przepisu wynika, że człowiek jest winny zwierzętom poszanowanie, ochronę i opiekę²⁹

Na płaszczyźnie rozważań poczynionych we wstępnej części niniejszego uzasadnienia utrzymywanie psów na uwięzi (w szczególności na łańcuchach) uznać należy za praktykę jaskrawo naruszającą generalne dyrektywy ochrony zwierząt. Stałe przetrzymywanie psów na łańcuchach wobec potrzeb zwierząt (fizycznych, psychicznych oraz społecznych) – udowodnionych licznymi badaniami naukowymi – jest niehumanitarnym traktowaniem zwierząt i wobec skutków utrzymywania psów na uwięzi winno być kwalifikowane jako znęcanie się nad zwierzętami. Z tego też względu projekt zakłada wprowadzenie zakazu utrzymywania psów na uwięzi (za wyjątkiem tymczasowego trzymania zwierzęcia domowego na uwięzi podczas spaceru lub transportu).

Jak już wskazano zwierzę utrzymywane na uwięzi nie ma zapewnionej ochrony przez niebezpieczeństwami w postaci np. pogryzień przez inne psy (nie może przed nimi uciec) czy też w przypadku zaistnienia zdarzeń losowych (takich jak pożar). Samice psów utrzymywane na uwięzi są często zapładniane przez samce, a właściciel nie ma pełnej możliwości kontroli rozrodczości suki, szczególnie w przypadkach, gdy znajduje się ona na otwartej przestrzeni lub gdy teren prywatnej posesji nie jest w sposób właściwy ogrodzony. Utrzymywane na uwięzi suki rodzą wiele szczeniąt, które następnie nierzadko są zabijane lub oddawane do schronisk, zwiększając tym samym ilość bezdomnych zwierząt w Polsce, które są utrzymywane z pieniędzy publicznych. Zakaz utrzymywania zwierząt na uwięzi w sposób znaczący pozwoli na ograniczenie patologii w sposobie utrzymywania psów, jak również w pewnym stopniu ograniczy niekontrolowany rozród zwierząt. Łańcuchy na których utrzymywane są zwierzęta w wielu przypadkach nie odpowiadają ustawowym wymogom, tzn. są krótsze niż 3 metry, nadto są one ciężkie, odkształcają kręgi szyjne, często wrastają się w szyję albo prowadzą do ran w tych okolicach, a zimą do niej przymarzają – co bezsprzecznie skutkuje cierpieniem psów. Zwierzęta utrzymywane w sposób stały na uwięzi nie mają zapewnionego niezbędnego ruchu, co prowadzi do powstawania wielu schorzeń. W praktyce przepisy dotyczące utrzymywania psów na uwięzi nijak się mają do realnej sytuacji zwierząt. Psy często utrzymywane są w karygodnych warunkach, pozbawione dostępu do wody, możliwości schronienia przed działaniem warunków atmosferycznych. W skrajnych przypadkach zwierzęta przyrastają do łańcuchów – dosłownie. Ponadto, kontrola obecnie obowiązujących przepisów w zakresie utrzymywania psów na uwięziach nastręcza wielu trudności. Organy kontrolujące nie są w stanie stwierdzić, czy zwierzę po 12 godzinach przebywania na uwięzi zostało z niej spuszczone.

Jak wskazano w publikacjach naukowych: „psy są zwierzętami silnymi, potrzebującymi dla prawidłowego rozwoju i funkcjonowania psychicznego i somatycznego, dużej dawki aktywności

²⁹ E. Szewczyk, *Humanitarna ochrona zwierząt przed skutkami pokazów fajerwerków*

ruchowej oraz stymulowania bodźcami z jednoczesnym częstym kontaktem z człowiekiem. Prócz swobodnego przebywania na dworze (podwórzu, ogrodzie) psy powinny mieć zapewnioną możliwość zaspokajania potrzeby eksploracji w połączeniu z aktywnym ruchem dla psów dojrzałych, zdrowych, w średnim wieku. Należy podkreślić, że aktywność ruchowa to jedno, natomiast niesłychanie istotny jest zakres aktywności kognitywno-emocjonalnej przez bodźcowanie uzyskiwane przez kontakt z ludźmi oraz zewnętrznym, zmiennym otoczeniem. Zaniechanie zaspokajania tych potrzeb może skutkować zaburzeniami emocjonalnymi, przejawiającymi się agresją wobec nieznanego i jest bardzo poważnym zaniedbaniem zaspokajania potrzeb psów.³⁰

Godzi się także zauważyć, że aktualnie procedowanym projekcie Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie dobrostanu psów i kotów oraz ich identyfikowalności (2023/0447 [COD]) wprost wskazano, że długotrwałe trzymanie zwierząt na uwięzi powinno być zakazane, ponieważ może budzić poważne obawy co do kwestii dobrostanu zwierząt. Może być ono związane z częstszym występowaniem zaburzeń układu ruchowego, niezdolnością do komfortowego leżenia lub odpoczynku oraz do manifestacji normalnych zachowań. Kierunek projektowanych unormowań uwzględnia aktualną i powszechną wiedzę naukową w zakresie dobrostanu zwierząt domowych.

W projektowanym art. 9 u.o.z. poza wprowadzeniem zakazu utrzymywania zwierząt na uwięzi, określono warunki utrzymywania psów w kojcach (w tym zakresie konstrukcji kojca, minimalnej powierzchni kojca, obowiązku zapewnienia psu budy o określonych właściwościach). Podkreślenia jednak wymaga, że utrzymywanie psów w kojcach winno ograniczać się do wyjątkowych sytuacji, albowiem przetrzymywanie psa w zamknięciu także może być szkodliwe dla jego dobrostanu. Innymi słowy utrzymywanie psa w kojcu nie powinno stanowić stałej i codziennej praktyki oraz nie powinno być następstwem projektowanego zakazu utrzymywania psów na uwięzi, albowiem nadrzędnym obowiązkiem właściciela lub opiekuna każdego psa jest zapewnienie zwierzęciu dobrostanu.

Dostrzec należy, że w przywołanym projekcie Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady także wskazano, że w dowodach naukowych jasno wskazano, że psom i kotom należy zapewnić wystarczającą przestrzeń do wyrażania ich naturalnych zachowań oraz normalnych interakcji społecznych. Nie jest to możliwe, gdy zwierzęta utrzymuje się w zamknięciu i w klatkach. Utrzymywanie psów i kotów w klatkach powinno być zatem zakazane. W projektowanym Rozporządzeniu wskazano także, że psom należy zapewnić bezpieczny codzienny dostęp do otwartej przestrzeni, aby zaspokoić ich potrzebę ruchu, socjalizacji i wyrażania innych naturalnych zachowań.

Istotna część projektowanych zmian dotyczy wprowadzenia obowiązkowej kastracji psów i kotów innych niż hodowlane utrzymywanych w celach handlowych (art. 9d u.o.z.), obowiązku oznakowania wszystkich psów i kotów (art. 11c i art. 11d u.o.z.), precyzyjnego określenia norm w zakresie wykonywania przez gminy zadań własnych w postaci zapobiegania bezdomności zwierząt i zapewnienia opieki bezdomnym zwierzętom oraz ich wyłapywania (art. 11, art. 11a, art. 11b u.o.z.), określenia zasad organizacji i funkcjonowania schronisk dla bezdomnych zwierząt oraz ustalenia źródeł i zasad finansowania schronisk dla bezdomnych zwierząt (art. 11k – art. 11pj), a także wprowadzenia bazy danych - Systemu Informacji o Schroniskach dla Zwierząt (art. 11r – art.

³⁰ H. Mamzer, *Społeczne potrzeby psów a depriwacja społeczna – zasadność pomocy interwencyjnej w przypadkach utrzymywania psów w samotności*

11re u.o.z.). Niewątpliwie wszystkie z powyższych projektowanych zmian są ze sobą ściśle powiązane, albowiem regulacje te mają na celu redukcję problemu bezdomności zwierząt domowych i skuteczną kontrolę ich populacji. Dlatego też poniżej odniesiono się w sposób łączny do wszystkich z tych projektowanych zmian.

Niewątpliwie redukcja problemu bezdomności zwierząt domowych jest dużym wyzwaniem dla społeczeństwa. Obecnie coraz większy nacisk kładziony jest na kontrolę populacji zwierząt domowych (psów i kotów). Dowody naukowe pozwalają przyjąć, że skuteczną formą ograniczenia bezdomności zwierząt jest synergiczne prowadzenie następujących działań: edukowanie społeczeństwa (w szczególności właścicieli lub opiekunów zwierząt domowych), obowiązkowe znakowanie zwierząt i kastracja zwierząt.³¹

W obecnym stanie prawnym obowiązek zapobiegania bezdomności zwierząt spoczywa wyłącznie na samorządach gminnych, których działania zasadniczo ograniczają się wyłącznie do wyłapywania i umieszczania zwierząt w schroniskach. Przepisy statuujące obowiązki gmin są nader ogólne i stwarzają jedynie pozór przeciwdziałania bezdomności zwierząt, czego dowodem jest chociażby aktualnie rosnąca liczba zwierząt przebywających w schroniskach. Działania gmin – sprowadzające się do wyłapywania bezdomnych zwierząt i ich umieszczenia w schroniskach – odzwierciedlają zasadę „czego nie widać, tego nie ma”, co w żadnej mierze nie stanowi o realizacji obowiązków w zakresie ochrony zwierząt. Rozwiązanie (bądź co najmniej ograniczenie) problemu bezdomności zwierząt wymaga kompleksowych i wielokierunkowych działań profilaktycznych, które winny obejmować obligatoryjne znakowanie oraz ewidencjonowanie wszystkich zwierząt domowych oraz upowszechnienie kastracji wszystkich psów i kotów (za wyjątkiem tych rasowych, które utrzymywane są w hodowlach w celach handlowych), a nie jak ma to miejsce obecnie – jedynie zwierząt bezdomnych. Wprowadzenie regulacji prawnych w powyższym zakresie istotne jest przede wszystkim z punktu widzenia dobrostanu zwierząt.

Projektowane zmiany co do obowiązkowego oznakowania psów i kotów oraz utworzenia centralnego rejestru będą istotnym krokiem w zapewnieniu ich identyfikowalności oraz bezpieczeństwa. Proponowana regulacja umożliwi szybkie i skuteczne ustalenie właściciela zwierzęcia, które zagubiło się oraz zostało umieszczone w schronisku dla bezdomnych zwierząt. Właściciel będzie miał możliwość niezwłocznego odebrania swojego zwierzęcia ze schroniska. Natomiast w przypadku braku odbioru zwierzęcia ze schroniska właściciel będzie mógł zostać pociągnięty do odpowiedzialności. Aktualnie brak jest skutecznych rozwiązań prawnych pozwalających na ustalenie właścicieli zwierząt, które zostały porzucone, zaś zachowanie to jest przestępstwem znęcania się nad zwierzętami. Obowiązek znakowania psów i kotów, przy jednoczesnej rejestracji w centralnej bazie danych, zwiększy się skuteczność w zwalczaniu kradzieży i nielegalnego handlu zwierzętami. Ponadto, oznakowanie umożliwi skuteczniejsze śledzenie zwierząt w przypadku chorób zakaźnych lub innych zagrożeń zdrowotnych. Nadmienić należy, że obecnie nie jest możliwym ustalenie czy konkretny pies został poddany obowiązkowym szczepieniom np. szczepieniu przeciw wściekliźnie. Ustalenia takie czynione są zasadniczo w oparciu o oświadczenia opiekunów zwierząt. Zatem projektowane zmiany umożliwią właściwym organom efektywne przeprowadzanie kontroli, w tym w celu zapewnienia dobrostanu zwierząt. Organy będą w stanie lepiej kontrolować także tożsamość i pochodzenie psów i kotów. Zaznaczenia także wymaga, że brak obligatoryjnego oznakowania zwierząt uniemożliwia określenie faktycznej skali zjawiska bezdomności w kraju. To samo zwierzę może być kilkakrotnie wyłapywane i

³¹ H. Mamzer, *Ich bezdomność: nasza odpowiedzialność za pełne schroniska* [w:] Opieka nad zwierzętami: wyzwania etyczne i społeczne (2020)

ponownie wypuszczane. Prowadzi to do nadużyć w zakresie wydatkowania pieniędzy publicznych przeznaczonych na realizację programów zapobiegania bezdomności. Nie ma również możliwości zidentyfikowania zwierząt porzuconych lub poszkodowanych w zdarzeniach drogowych z ich udziałem, skutkuje to dodatkowym obciążeniem dla gmin, które zobowiązane są ustawowo do opieki nad takimi zwierzętami.

Badania amerykańskie wskazują, że około 15% psów i kotów przynajmniej raz w życiu się zagubiło. 93% psów i 75% kotów udało się odnaleźć i zwrócić opiekunom. Według tych badań 83% kotów, które nie powróciły do opiekunów, nie miały żadnych danych identyfikujących je. 56% ze wszystkich zagubionych kotów także nie miało tych informacji. Podobnie w przypadku psów: 11% zagubionych psów, które nigdy nie wróciły do domów nie miały żadnych form identyfikacji.³² Wyniki tych badań w sposób oczywisty wskazują na zasadność uchwalenia projektowanych przepisów.

Natomiast utworzenie centralnego rejestru zwierząt oznakowanych pozwoli na skuteczne gromadzenie informacji dotyczących wszystkich psów i kotów oraz ich właścicieli, co przyczyni się do skuteczniejszej ochrony zwierząt oraz zapobiegania nielegalnym praktykom. Obecnie w Polsce funkcjonuje kilka niezależnych i niepowiązanych ze sobą baz danych zwierząt poddanych identyfikacji, co w wypadku zaginięcia psa oznakowanego uniemożliwia skuteczne odnalezienie właściciela. Dlatego też projekt zakłada utworzenie centralnego rejestru zwierząt oznakowanych, który prowadziłyby Krajowa Izba Lekarsko-Weterynaryjna. Podmiot, który już w obecnym stanie prawnym prowadzi taki rejestr, rejestr psów oznakowanych, w myśl przepisów unijnych dotyczących przemieszczania się zwierząt w strefie Schengen.

Wreszcie podkreślić należy, że obligatoryjne oznakowanie psów i kotów oraz utworzenie centralnych rejestrów zostało przewidziane także w projekcie Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie dobrostanu psów i kotów oraz ich identyfikowalności 2023/0447 (COD). W uzasadnieniu projektu wskazanego Rozporządzenia wskazano, że identyfikowalność psów i kotów jest niezbędna do zwalczania nielegalnego handlu tymi zwierzętami. Dostrzeżono, że obecnie trudno jest zapewnić identyfikowalność psów i kotów dostarczanych na rynek unijny. Nadto, podkreślono, że w 24 państwach członkowskich taka rejestracja psów jest już obowiązkowa. W dwóch z trzech pozostałych państw członkowskich rejestracja jest regulowana w kilku ich regionach, podczas gdy tylko jedno państwo członkowskie w ogóle nie ma takich wymogów. W związku z tym skonkludowano, że dla zapewnienia identyfikowalności zwierząt, państwa członkowskie powinny być zobowiązane do ustanowienia i prowadzenia baz danych psów i kotów dostarczanych w Unii. Zatem niniejszy projekt ustawy uwzględnia kierunek zmian w przepisach Unii Europejskiej.

Projekt zmian zakłada także wprowadzenie obowiązkowej kastracji psów i kotów na obszarze całego kraju, co stanowić będzie istotny krok w kierunku kontrolowania populacji zwierząt domowych oraz redukcji problemu bezdomności zwierząt. Populacja bezdomnych zwierząt jest istotnym problemem społecznym, który niesie ze sobą szereg negatywnych konsekwencji, takich jak zagrożenie zdrowia publicznego, cierpienie zwierząt oraz obciążenie systemu opieki zdrowotnej, o czym już wspomniano. Obowiązkowa kastracja, z wyłączeniem

³² Phillips S.C., Hedge Z., Peralta J.M.: *The role of private practitioners in reducing numbers of homeless dogs and cats and shelter euthanasia rates* (2018)

zwierząt utrzymywanych w hodowlach, pomoże ograniczyć liczbę niechcianych szczeniąt i kociąt, zmniejszając jednocześnie obciążenie schronisk dla bezdomnych zwierząt.

W tym miejscu zauważyć należy, iż jedną z przyczyn z powodu której gminy nie oferują mieszkańcom możliwości kastracji zwierząt jest błędne – jednak stosunkowo powszechne – przekonanie, że osoby mieszkające na wsi nie będą podporządkowywać się obowiązkowi kastracji zwierząt, a to właśnie tacy właściciele najczęściej dopuszczają do niekontrolowanego rozmnażania zwierząt. Z tym oczywiście błędnym przekonaniem zmierzono się w jednej z publikacji naukowych, w której wskazano: „Pomijając oczywistą, krzywdzącą stereotypizację widoczną w formułowaniu takiego argumentu, wskazać należy, że znowu, niestety, brak systematycznie gromadzonych danych statystycznych na ten temat. Na podstawie dostępu do informacji publicznej uzyskałam wyrywkowe dane z małej wielkopolskiej miejsko-wiejskiej gminy Nekla, liczącej około 7000 mieszkańców. Jest to jedyna gmina w powiecie wrzesińskim, która prowadzi program sterylizacji/kastracji zwierząt dla swoich mieszkańców. Dane statystyczne wskazują, że z programu korzystają w połowie mieszkańcy wsi, a w połowie mieszkańcy miasta, co dokładnie odzwierciedla rozkład populacji gminy (około 3,5 tysiąca osób zamieszkuje miasto i około 3,5 tysiąca osób zamieszkuje wsie). Osoby o niskich kompetencjach społecznych, niskiej inteligencji czy niskim poziomie edukacji, niepotrafiące sprawnie sobie radzić z różnego rodzaju wyzwaniami, pozostają bezradne w sytuacji braku wsparcia w zakresie kontroli rozrodu zwierząt towarzyszących. Generuje to dla nich wyzwania, którym nadają znaczenie poboczne (wobec istotniejszych dla nich problemów), których nie potrafią rozwiązać inaczej, niż poprzez spontaniczne adopcje lub uśmiercanie ślepych miotów, które nie jest zlecane lekarzom weterynarii, a dokonywane „na własną rękę”.³³ Bezsprzecznie należy zgodzić się z prezentowanym stanowiskiem. W cytowanej publikacji słusznie także wskazano, że: „samorządy gminne nie doceniają edukacyjnego elementu promowania programów sterylizacji/kastracji zwierząt towarzyszących, jako istotnego czynnika modyfikującego postawy opiekunów. Jak wskazują nieusystematyzowane obserwacje uczestniczące, fakt poddawania tym zabiegom zwierząt przez inne osoby jest czynnikiem motywującym do działania. Wzrastająca częstość wykonywania zabiegów działa na zasadzie ekspozycji bodźca: osoby nieprzekonane poddawane są klasycznemu procesowi habituacji na oddziaływanie bodźca, a więc niejako oswiają się z faktem, że gonadotektomie się wykonuje, że są pożądane i powszechnie stosowane. Jest to istotny czynnik w modyfikacji postaw ludzkich.”³⁴

Projektowany obowiązek kastracji – finansowany w określonych przypadkach przez gminy – pozwoli w istocie ograniczyć liczbę przestępstw znęcania się nad zwierzętami lub zabijania zwierząt. Przewidziane wsparcie finansowe dla osób o niższych dochodach oraz osób niepełnosprawnych, które ponoszą koszty kastracji swoich zwierząt, stanowi działanie prospołeczne. Pomoc finansowa w pokryciu kosztów zabiegu może przyczynić się do zwiększenia dostępności procedury kastracji dla osób znajdujących się w trudniejszej sytuacji materialnej, co w efekcie może przynieść korzyści zarówno dla zwierząt, jak i społeczności lokalnej.

Nieprawidłowości systemu opieki nad bezdomnymi zwierzętami i zapobieganiu bezdomności zwierząt zostały stwierdzone w szeregu kontroli przeprowadzonych przez Najwyższą Izbę Kontroli i opisane w raporcie NIK „Zapobieganie bezdomności zwierząt” z dnia 1 czerwca 2016 r. (P/16/058). We wskazanym raporcie NIK stwierdził, że „działania zapobiegające bezdomności oparte jedynie na funkcjonowaniu schronisk, oprócz tego, że były mało skuteczne,

³³ H. Mamzer, *Ograniczanie rozrodczości zwierząt towarzyszących jako przeciwdziałanie ich bezdomności* (2019)

³⁴ Ibidem

stawały się coraz bardziej kosztowne. W kontrolowanych gminach wydatki na wylapywanie i utrzymanie schronisk w ciągu czterech lat wzrosły o ponad jedną trzecią i stanowiły około 94% ogółu kosztów poniesionych na realizację gminnych programów opieki nad zwierzętami bezdomnymi i zapobiegania ich bezdomności. Zdaniem NIK, przy braku bądź znikomym zakresie działań profilaktycznych, problem bezdomności zwierząt będzie się powiększał, kreując coraz wyższe koszty utrzymania coraz większej liczby bezdomnych zwierząt. Koncentrując się na usuwaniu skutków zjawiska, gminy nie dostrzegają korzyści wynikających z podejmowania właściwie zaplanowanych i wieloaspektowych działań profilaktycznych. Dobrym przykładem są działania prowadzone w gminie Suchy Las. W wyniku wprowadzenia kompleksowego planu znakowania i rejestrowania wszystkich zwierząt oraz dofinansowania kastracji lub sterylizacji zwierząt mających właścicieli, od 2012 roku osiągnięto zarówno znaczący spadek liczby odłowionych zwierząt (o 22%), jak i zmniejszenie wydatków na opiekę nad nimi (o 60%). Działania mające na celu opracowanie takiego planu podjęto też w gminie Aleksandrów Łódzki, a kastrację lub sterylizację zwierząt mających właścicieli prowadzono w gminie Dobra. Innym przykładem dobrej praktyki było podjęcie przez Radę Miasta Łuków uchwały w sprawie zwolnień z opłaty od posiadania psów właścicieli zwierząt, które poddano sterylizacji, trwale oznakowano i wpisano do rejestru Urzędu.”.

Na uwagę zasługują także uwagi i wnioski przedstawione w raporcie Naczelnej Izby Kontroli z czerwca 2013 r. „Wykonywanie zadań gmin dotyczących ochrony zwierząt”. W podsumowaniu wyników kontroli NIK stwierdza m.in.: „Najwyższa Izba Kontroli ocenia negatywnie wykonywanie przez gminy i schroniska ustawowych zadań dotyczących ochrony zwierząt. Gminy nie zapewniały właściwej opieki nad bezdomnymi zwierzętami oraz nieskutecznie zapobiegały ich bezdomności, zaś schroniska nie zapewniły przebywającym tam zwierzętom właściwych warunków bytowania. Ponad 1/3 środków publicznych przeznaczonych na ochronę zwierząt wydatkowano z naruszeniem prawa albo niegospodarnie.”

W raporcie NIK wskazano także, że „negatywną ocenę działalności skontrolowanych gmin uzasadniają w szczególności:

- niepodejmowanie skutecznych działań w celu ograniczenia populacji bezdomnych zwierząt, a nawet brak takich działań (w 50 % skontrolowanych gmin),
- nieprzestrzeganie zakazu odławiania bezdomnych zwierząt bez zapewnienia im miejsc w schroniskach (61 %) oraz zlecanie takiej czynności podmiotom, które nie posiadały wymaganych zezwoleń (67 %) albo też bez podjęcia stosownej uchwały przez rady gminy (40%),
- wydatkowanie nielegalnie, albo niegospodarnie 1.653,7 tys. zł (36% środków z budżetów 18 gmin) na rzecz podmiotów, które nie posiadały wymaganych zezwoleń oraz nie zapewniły standardu usług dotyczących opieki nad zwierzętami,
- brak kontroli wykorzystania środków publicznych i sprawowania opieki nad zwierzętami w schroniskach i w innych miejscach ich przetrzymywania (50 %).”

Konkluzje NIK sprowadzały się także do stwierdzenia, że wejście w życie znowelizowanej ustawy o ochronie zwierząt nie przyczyniło się w znaczący sposób do rozwiązania problemu bezdomnych zwierząt. Wprawdzie 16 rad skontrolowanych gmin uchwaliło programy opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt, to jednak tylko pięć programów spełniało wszystkie wymogi określone w art. 11a znowelizowanej ustawy. W znacznej części gmin postanowienia tych programów dotyczące opieki nad bezdomnymi zwierzętami nie były realizowane. W szczególności gminy (67% skontrolowanych) nie przestrzegały zakazu

odławiania bezdomnych zwierząt bez zapewnienia im miejsc w schroniskach (art. 11 ust. 3 u.o.z.). Najwyższa Izba Kontroli oceniła negatywnie działalność schronisk dla zwierząt i podmiotów zajmujących się wylapywaniem bezdomnych zwierząt. Negatywną ocenę uzasadniały skala i rozmiary nieprawidłowości, które w szczególności polegały na:

- niezapewnieniu w 12 z 14 (w 86%) skontrolowanych schronisk i przytulisk właściwych warunków pobytu i wyżywienia zwierząt – głównie z powodu przepełnienia schronisk i innych miejsc przetrzymywania zwierząt,
- nieprowadzeniu lub nierzetelnym prowadzeniu w 12 podmiotach (w 63%) ewidencji zwierząt, a także braku ich oznakowania,
- nieefektywnym wykorzystaniu środków publicznych – bez zapewnienia odpowiednich, zgodnych z wymogami prawa (w tym umów zawartych z gminami) warunków bytowania zwierząt,
- prowadzeniu przez 12 z 14 podmiotów działalności w zakresie wylapywania bezdomnych zwierząt, bez wymaganych zezwoleń wójtów gmin.

Jakkolwiek w raporcie NIK opublikowanym w 2016 r. dostrzeżono częściową poprawę warunków bytowania zwierząt w schroniskach, to skala nieprawidłowości wciąż jest ogromna. Niezbędnym staje się uporządkowanie stanu prawnego w zakresie opieki nad zwierzętami bezdomnymi ze szczególnym uwzględnieniem nadzoru jednostek samorządu terytorialnego i wydatkowanych na ten cel pieniędzy.

Projekt zmian zawiera także regulacje dotyczące obowiązków podmiotów prowadzących schroniska dla bezdomnych zwierząt, w szczególności w zakresie zapewnienia niezbędnej liczby pracowników i ustalenia ich obowiązków, czy też precyzyjnego określenia wydatków ponoszonych ze środków publicznych przeznaczonych na ten cel.

Schroniska pełnią niezwykle istotną rolę w zapewnieniu bezpieczeństwa i opieki zwierzętom bezdomnym. Przyjęcie przepisów określających zadania schronisk w zakresie udzielania pomocy i opieki zwierzętom bezdomnym jest niezbędne dla zapewnienia im godziwych warunków życia i minimalnych standardów opieki.

Praktyka jednoznacznie pokazuje, iż dotychczasowe regulacje są niewystarczające, albowiem prowadzenie schronisk przez spółki komunalne czy też przez przedsiębiorców jest polem znaczących nadużyć finansowych i etycznych. Działalność podmiotów zewnętrznych, prowadzących schroniska dla bezdomnych zwierząt, jest nierzadko nietransparentna i często opiera się na niedbale prowadzonej dokumentacji. W efekcie nie wiadomo ile zwierząt utrzymywanych jest w danym schronisku, a także trudnym jest ustalenie jakiegokolwiek procesu leczenia. Z dostępnych publikacji wynika, że „znane są schroniska, w których celowo przetrzymane są psy młode, których utrzymanie nie wymaga dużych nakładów – a „zaoszczędzone” środki mogą być zagospodarowane inaczej – w sposób legalny lub nie. Znane są także przykłady schronisk, które odmawiają adopcji starych psów, utrudniają adopcje, właśnie w celu utrzymania stałego stanu liczebnego, który gwarantuje określony budżet.”³⁵ Zwrócić należy uwagę, iż z już tylko z publikacji medialnych wynika, że prowadzone były postępowania przygotowawcze w sprawach o czyn z art. 35 ust. 1a i 2 u.o.z. względem osób prowadzących schroniska w następujących miejscowościach: Kutno, Radysy, Giżycko, Posadowek, Białogard, Giżycko, Wojtyszki, czy też Piła, Złotów, Międzyrzecz, Chodzież, Choszczno - schroniska prowadzone przez jednego przedsiębiorcę. Wskutek działań organizacji społecznych, których statutowym celem jest ochrona zwierząt

³⁵ Ibidem

doprowadzono do prawomocnego skazania osób prowadzących co najmniej 5 schronisk, zaś kilkanaście postępowań przygotowawczych nadal jest w toku.

Nieprawidłowe praktyki w prowadzeniu schronisk dla bezdomnych zwierząt jednoznacznie zostały wskazane także w cytowanym już raporcie NIK z 2016 r.: „Wpływ na motywowanie podmiotów przetrzymujących zwierzęta do działań adopcyjnych w dużym stopniu miały kwestie finansowe. W przypadku podmiotów utrzymujących zwierzęta za dzienną stawkę pobytową oddawanie ich do adopcji nie leżało w interesie schroniska, a jak najdłuższe przetrzymywanie zwierzęcia stanowiło stałe źródło dochodu. Jedna gmina skutecznie przeciwdziałała takim praktykom poprzez zawieranie w umowach klauzul zobowiązujących schronisko do realizacji założonego poziomu adopcji.”.

Z uwagi na nieprecyzyjność dotychczas obowiązujących przepisów i skalę dostrzeżonych nadużyć, których dopuszczają się osoby prowadzące schroniska dla bezdomnych zwierząt w projektowanym art. 11k u.o.z. wskazuje się, iż w schronisku (obowiązkowo): udziela się pomocy i opieki zwierzętom bezdomnym, zapewnia się właściwą opiekę weterynaryjną i behawioralną, zapewnia się humanitarne traktowanie zwierząt, zapewnia się dobrostan zwierząt, zaspakaja się realne potrzeby zwierzęcia, w tym poznawcze i psychologiczno-społeczne, zapewnia się zwierzętom urozmaicenia środowiskowe (społeczne, zajęciowe, fizyczne, sensoryczne, żywieniowe), zapewnia się utrzymanie zwierzęcia co najmniej na poziomie minimalnych stawek, przeprowadza się zabiegi kastracji zwierząt przyjętych do schroniska w celu ograniczenia populacji zwierząt bezdomnych, dokonuje się oznakowania zwierząt przyjętych do schroniskach poprzez chipowanie, prowadzi się działania zmierzające do odszukania właścicieli zwierząt bezdomnych oraz pozyskiwania nowych właścicieli i oddawania do adopcji bezdomnych zwierząt osobom zainteresowanym i zdolnym zapewnić im należyte warunki bytowania, tworzy się program adopcyjny zwierząt, organizuje się wolontariat.

Przed szczegółowym omówieniem powyższych zasad działalności schroniska nadmienić należy, iż w projektowanej ustawie przewidziano także ustalenie minimalnej stawki dziennej za pobyt i utrzymanie zwierzęcia w schronisku (w następstwie minimalnej stawki miesięcznej i minimalnej stawki rocznej) oraz obligatoryjne jej uwzględnianie w przypadku finansowania działalności schronisk prowadzonych przez podmioty niepowiązane organizacyjnie z gminą. Oczywiście dostrzeżenia wymaga, że w cytowanym wyżej raporcie NIK wskazano, że „oddawanie do adopcji nie leżało w interesie schronisk utrzymujących zwierzęta za dzienną stawkę pobytową, dzięki której jak najdłuższe przetrzymywanie zwierząt stanowiło stałe źródło dochodu”, niemniej praktyka jednoznacznie wskazuje, iż wiele samorządów gminnych stosujących stawki dzienne ustalało je na rażąco niskim poziomie. Co więcej, finansowanie schronisk w formie ryczałtu prowadzić może (i nierzadko prowadziło) do bezpodstawnego poddawania zwierząt eutanazji ażeby nie generowały one kosztów przekraczających kwotę ryczałtowanej opłaty.

Uwzględniając wszystkie powyższe okoliczności w projektowanej ustawie wprowadzono obowiązek stosowania stawki dziennej przy ustalaniu wysokości środków niezbędnych dla realizacji zadań własnych z art. 11 u.o.z., przy czym sposób wypłaty wynagrodzenia będzie ustalany przez właściwy organ jednostki samorządu terytorialnego. Nadto, w celu przeciwdziałania procederowi „przetrzymywania” zwierząt z uwagi przy stosowaniu stawek dziennych w projektowanej ustawie przewidziano następujące rozwiązania:

- wprowadzenie obligatoryjnych programów adopcyjnych, w ramach których podmioty prowadzące schroniska zobowiązane będą m.in. do ogłaszania wszystkich zwierząt do adopcji oraz utrzymywania wskaźnika adopcji zwierząt na poziomie nie niższym niż 65%,
- wprowadzenie kontroli, przeprowadzanych przez powiatowych lekarzy weterynarii, zmierzających do oceny skuteczności i wykonywania programów adopcyjnych w schroniskach, przy jednoczesnym nadaniu inspekcji weterynaryjnej uprawnienia do nakładania kar pieniężnych przypadku stwierdzenia jakichkolwiek nieprawidłowości we wskazanym zakresie,
- wprowadzenie możliwości przeprowadzania przez gminy kontroli schronisk w zakresie wykonywania programów adopcyjnych i ustalania wskaźnika adopcyjności, przy jednoczesnej możliwości natychmiastowego rozwiązania umowy w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości,
- wprowadzenie dofinansowania z gmin w celu efektywnego wykonywania programów adopcyjnych.

Wprowadzenie projektowanej zmiany w zakresie ustalenia minimalnych stawek za pobyt i utrzymanie zwierząt w schroniskach uwzględniać będzie konieczność zaspokojenia wszystkich potrzeb zwierząt, które na gruncie aktualnie obowiązujących przepisów są pomijane. Zgodnie z proponowaną nowelizacją ostateczna wysokość stawki dziennej na utrzymanie bezdomnego zwierzęcia będzie ustalana przez gminy, przy czym stawka ta nie będzie mogła być niższa niż minimalna stawka dzienna, określana w rozporządzeniu wydawanym przez ministra właściwego do spraw rolnictwa. Wreszcie wskazania wymaga, że na gruncie proponowanych zmian gminy zobowiązane będą do ponoszenia kosztów związanych z opieką nad bezdomnymi zwierzętami także w przypadku gdy rzeczywista wysokość tych kosztów okaże się wyższa aniżeli przyjęto to w programie, o którym mowa w art. 11a u.o.z.

Przechodząc do wyjaśnienia zmian w zakresie zasad i organizacji działalności schronisk dla bezdomnych zwierząt wskazać należy, że wprowadzenie obowiązku zapewnienia bezdomnym zwierzętom właściwej opieki weterynaryjnej oraz behawioralnej ma kluczowe znaczenie dla ich zdrowia i dobrostanu. Dlatego też, w projektowanym art. 11kd określono terminy poddawania zwierząt badaniom, w tym badaniom klinicznym przez lekarza weterynarii oraz badaniom behawioralnym. Określono także termin, w którym zwierzę winno zostać poddane zabiegowi kastracji.

W projektowanej ustawie, w celu zapewnienia bezdomnym zwierzętom właściwej opieki, wprowadzono regulacje dotyczące obowiązku zatrudnienia osoby na stanowisku kierownika, a także opiekunów zwierząt, osób odpowiedzialnych za realizację programu adopcyjnego oraz przygotowywanie i wydawanie zwierząt do adopcji, techników weterynaryjnych oraz lekarzy weterynarii (o ile w schronisku wyodrębniony jest gabinet weterynaryjny). Jednocześnie sprecyzowano wymogi jakie winna spełniać osoba zatrudniona w schronisku na określonym stanowisku – tak żeby zapobiegać sytuacjom, w których szerokokorozumianą opiekę nad zwierzętami będą sprawować osoby nieposiadające odpowiedniego doświadczenia oraz odpowiedniej wiedzy, czy też osoby, które zostały skazane za przestępstwa na szkodę zwierząt.

Dalej wyjaśnić należy, iż wprowadzenie obowiązkowego wolontariatu w schroniskach dla bezdomnych zwierząt stanowić będzie formę swoistej kontroli obywateli nad stanem zwierząt, a także wspierać będzie socjalizację i adopcje zwierząt. Zaangażowanie społeczności lokalnej

poprzez organizację wolontariatu w schroniskach sprzyjać będzie także wsparciu finansowemu oraz promowaniu idei troski o bezdomne zwierzęta.

Niezwykle istotną z projektowanych zmian są regulacje dotyczące zapewnienia urozmaiceń środowiskowych w schronisku, w szczególności poprzez: zapewnianie kontaktów z innymi osobnikami swojego gatunku, w tym przez łączenie zwierząt w grupy lub pary; umożliwianie kontaktów społecznych z człowiekiem (na linii pies-człowiek); umieszczanie w boksach platform do spania, zapewniających izolację od podłoża, podestów, oraz bezpiecznych zabawek umożliwiających ich gryzienie; podział boksu na część zamkniętą i wybiegową. Wprowadzenie urozmaiceń środowiskowych bezsprzecznie wpłynie na poprawę dobrostanu zwierząt. Z przeprowadzonych badań naukowych wynika w szczególności, iż urozmaicenie środowiska zmniejsza stężenie kortyzolu w surowicy i przeciwdziała zaburzeniom lękowym.³⁶

Podkreślenia również wymaga, że zarówno wprowadzenie wolontariatu jak i odpowiedniej liczby wyszkolonych pracowników – a zatem zwiększona socjalizacja oraz interakcje z ludźmi – będzie miało przełożenie na skuteczniejszą adopcyjność zwierząt.³⁷ Z badań naukowych wynika jednoznacznie, że odpowiednia liczba właściwie wyszkolonych pracowników schroniska – opiekunów zwierząt – i ich pozytywne nastawienie do wykonywanej pracy ze zwierzętami wpływają na prawidłowe i pozytywne zachowania psów. Udowodniono, że jakość opieki nad psem w schronisku dla bezdomnych zwierząt wpływa na późniejsze zachowanie psa w stosunku do ludzi - także po adopcji.³⁸ Na podstawie licznych badań naukowych stwierdzono również, że zapewnienie psom utrzymywanych w schroniskach interakcji z ludźmi miało wpływ na zdrowie fizyczne i psychiczne zwierząt (wskutek wpływu na gospodarkę hormonalną w organizmie psa), Wskazano także, że immunosupresyjny efekt długotrwałego stresu był minimalizowany dzięki częstym spacerom, które także zapewniały pozytywne interakcje pomiędzy psami i ludźmi. Nadto, stwierdzono, że stany depresyjne i agresywne zachowania u psów utrzymywanych w schroniskach były następstwem braku zapewnienia urozmaiceń środowiskowych i nieprawidłowym żywieniem.³⁹

Projekt nowelizacji uszczelnia system finansowania wyłapywania zwierząt i opieki nad bezdomnymi zwierzętami przez samorządy. Obecnie na ten cel co roku przeznacza się ponad 100 mln. zł. Ustawa o ochronie zwierząt, nakładając na samorządy to zadanie własne, nie precyzuje wystarczająco obowiązków gmin we wspomnianym zakresie, brak konkretnego wyszczególnienia tych obowiązków powoduje, że większość gmin nie realizuje tego zadania właściwie. W projekcie ustawy wprowadzono także regulacje pozwalające na finansowanie schronisk dla bezdomnych zwierząt, prowadzonych przez podmioty niepowiązane organizacyjnie z gminami, wyłącznie w formie dotacji i uzupełniająco poprzez dofinansowania.

³⁶ *Effects of environmental enrichment on the behavior and concentrations of cortisol in dogs used in animal research*; Letícia Vinhas RAMPIM1 Juliana Tessália WAGATSUMA2 Valéria Nobre Leal de Souza OLIVA (2018)

³⁷ *Characterizing Human–Dog Attachment Relationships in Foster and Shelter Environments as a Potential Mechanism for Achieving Mutual Wellbeing and Success*, Lauren E. Thielke, Monique A.R. Udell (2020)

³⁸ *Approach behaviour of shelter dogs and its relationships with the attitudes of shelter staff to dogs*, Christine Arhant, Josef Troxler (2014)

³⁹ *What can associations between emotional states and management-based measures teach us about shelter dogs' welfare?*, Diana Abrão Cuglovici (2023); *Do Canine and Human Personality Assessments Predict Successful Adoptions?* Sheryl L. Walker, Hsin-Yi Weng, Niwako Ogata & Kathryn G. Anderson (2022)

Od wielu lat osoby oraz organizacje działające w celu ochrony zwierząt postulują o wprowadzenie zakazu prowadzenia schronisk przez przedsiębiorców, a to z uwagi na skalę nieprawidłowości stwierdzanych w takich schroniskach. Z zasady schroniska dla zwierząt nie powinny być przedmiotem działalności komercyjnej, gdyż prowadzi to nadużyć i wypaczeń, jakie obserwowane są w Polsce.

Zmianę regulacji w tym zakresie przewidziano w projektowanej w 2017 r. nowelizacji, która ograniczać miała podmioty mogące prowadzić schroniska dla bezdomnych zwierząt, jednak w opinii Biura Analiz Sejmowych z dnia 15 września 2020 r. do poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o ochronie zwierząt oraz niektórych innych ustaw (druk 597) wskazano, że takie rozwiązanie prawne może zostać uznane za ograniczające uregulowane w prawie Unii Europejskiej swobodę przedsiębiorczości i swobodę świadczenia usług. Z tego też względu niniejszym projektem proponuje się określenie dotacji jako jedynego źródła finansowania tzw. prywatnych schronisk oraz zwiększenie kontroli nad takimi schroniskami. Projektowane zmiany zdają się być właściwym rozwiązaniem wszystkich dostrzeżonych wątpliwości.

Wysokość dotacji ustalana będzie każdorazowo przez gminę, przy czym w projekcie ustawy określa się minimalną wysokość środków, jakie gmina przeznaczą na utrzymanie schronisk, co zapewni stabilne finansowanie placówek i umożliwi realizację zadań związanych z opieką nad zwierzętami bezdomnymi.

Projekt zakłada także utworzenie państwowego rejestru - Systemu Informacji o Schroniskach dla Zwierząt, co łącznie ze zmianą sposobu finansowania schronisk, zapewni transparentność działalności schronisk i właściwą opiekę nad bezdomnymi zwierzętami. Wprowadzenie rozwiązania organizacyjno-technicznego jakim jest SIOS będzie miało przełomowe znaczenie dla analizy danych, w posiadaniu których od dawna są organy publiczne. Z jednej strony zapewni ono znaczące usprawnienie kontroli wydatkowania finansów publicznych, a z drugiej strony ułatwi kontrolę nad działalnością schronisk.

Konkludując tę część uzasadnienia wskazać należy, że zmiany w zakresie zapobiegania bezdomności zwierząt oraz zapewnienia im opieki mają na celu skuteczne zarządzanie populacją zwierząt oraz minimalizację cierpienia zwierząt bezdomnych. Natomiast zapewnienie odpowiednich środków finansowych przez gminy oraz współpraca z organizacjami społecznymi przyczynią się do skuteczniejszej realizacji zadań związanych z opieką nad bezdomnymi zwierzętami oraz zapobieganiem ich bezdomności.

W projekcie przewidziano także doprecyzowanie innych obowiązków gmin w ramach realizacji programu, o którym stanowi art. 11a u.o.z.

Proponuje się wprowadzenie działań edukacyjnych w zakresie ochrony zwierząt, co jak wspomniano, stanowi istotny element prewencji problemu bezdomności zwierząt oraz poprawy standardów opieki nad zwierzętami. Edukacja mieszkańców w zakresie odpowiedzialnego posiadania zwierząt oraz sposobów zapobiegania ich bezdomności może przyczynić się do zmiany postaw społecznych i redukcji problemu nadmiernego rozmnażania się oraz porzucania zwierząt.

Dalej nadmienić należy, że sytuacja prawna kotów wolnobytujących, wynikająca z obowiązującej ustawy o ochronie zwierząt, nie jest oczywista, bowiem ustawodawca nie dostrzegł ich jako szczególnego zjawiska. W tym stanie rzeczy koniecznym jest wprowadzenie definicji kota wolnobyjującego wraz z przepisami szczegółowymi, dotyczącymi tychże kotów.

Gatunek *felis catus* należy niewątpliwie do kategorii zwierząt domowych (tj. tradycyjnie przebywających wraz z człowiekiem w jego domu lub innym odpowiednim pomieszczeniu, utrzymywane przez człowieka w charakterze jego towarzysza) w odróżnieniu od zwierząt gospodarskich i od wolno żyjących (dzikich). Poszczególnym kategoriom zwierząt przypisany jest różny zakres ochrony prawnej, wyrażony np. w kryteriach dozwolonego uśmiercania czy też odpowiedzialności za nie. Do ustawowych kategorii zwierząt odwołuje się wiele szczegółowych przepisów obowiązującego prawa. Tylko zwierzęta domowe i gospodarskie mogą być bezdomne (tj. takie, które uciekły, zabłąkały się lub zostały porzucone przez człowieka, a nie ma możliwości ustalenia ich właściciela lub innej osoby, pod której opieką trwale dotąd pozostawały).

Z kolei zwierzęta bezdomne są przedmiotem publicznego zadania gminy dotyczącego zapewnienia im opieki oraz wyłapania, zaś to ostatnie powinno kończyć się umieszczeniem bezdomnych zwierząt w schroniskach, którego to pojęcia ustawa w obecnym stanie nie definiuje w sposób dostateczny.

Pierwszy problem polega na tym, że kotów wolnobytujących nie da się bez zastrzeżeń zaliczyć do zwierząt bezdomnych, bo oczywiście nie uciekły one ani nie zabłąkały się, a brak możliwości ustalenia ich właściciela lub innej osoby, pod której opieką trwale dotąd pozostawały to nie to samo co przekonanie, że takiej osoby nigdy nie było. Zasadnym może być natomiast interpretacja, że zostały porzucone przez człowieka, w znaczeniu dotyczącym całej ich populacji, czyli dziedzicznym, sięgającym w nieokreśloną przeszłość.

Drugi problem polega na tym, że gminy, dla obrony przed naciskami dotyczącymi wyłapywania kotów wolnobytujących do schronisk dla zwierząt, zaczęły propagować poglądy, że nie są one bezdomne, bo w ogóle nie są to zwierzęta domowe lecz wolno żyjące (dzikie). Terminowi „wolno żyjące” (ew. „wolnobytujące”), który utarł się w mowie potocznej dla odróżnienia ich od kotów posiadających właścicieli, nadano tu znaczenie prawne w kontekście ustawowej klasyfikacji zwierząt. Tym samym zakwestionowano założenie, że ustawowe kategorie dotyczą całego gatunku.

Cała ta konstrukcja myślowa jest z pewnością błędna, choćby dlatego, że zwierzęta wolno żyjące (dzikie) ustawa definiuje jako nieudomowione, żyjące w warunkach niezależnych od człowieka, a najdziksze nawet koty wolnobytujące żyją w warunkach zależnych od człowieka, bo właśnie na tym polega problem z nimi, jakiego z kolei nie ma z rysiami czy żbikami. W aktualnym stanie prawnym koty wolnobytujące są zwierzętami domowymi i na pewno nie są zwierzętami wolno żyjącymi (dzikimi). Nie można z całą pewnością twierdzić, że są to zwierzęta bezdomne, a na tym określeniu oparte są ustawowe zadania własne gminy.

Koty wolnobytujące stanowią integralny element miejskiego ekosystemu. Kotów wolnobytujących nie udomawia się, nie przenosi do przytulisk lub schronisk oraz nie wyłapuje (chyba, że w celu ograniczenia ich rozrodczości). Przeważająca liczba tych zwierząt urodziła się na wolności, nie posiadała nigdy właścicieli i żyje praktycznie bez ingerencji ludzi, bądź z jej niewielkim udziałem. Koty wolnobytujące powinny mieć zapewnione warunki rozwoju i swobodnego bytu, co należy rozumieć jako nieintegrowanie w ich życie.

Zadaniem własnym gminy dotyczącym kotów wolnobytujących winna być przede wszystkim całoroczna opieka nad nimi, a w szczególności ich dokarmianie oraz sterylizacja albo kastracja, po których następuje powrót zwierząt do naturalnego środowiska, jak również opieka weterynaryjna w przypadku choroby lub innego wypadku losowego.

Celem projektowanej regulacji jest również zwiększenie odpowiedzialności właścicieli lub opiekunów za swoje zwierzęta, poprzez wprowadzenie restrykcji polegającej na obowiązku niezwłocznego zawiadomienia najbliższego schroniska dla zwierząt, straży gminnej lub Policji w przypadku ucieczki lub zagubienia się zwierzęcia, ponadto właściciel lub opiekun psa w przypadku

jego ucieczki będzie miał obowiązek uruchomić zasoby materialne i niematerialne, w celu jego odnalezienia, a w szczególności zamieścić w lokalnych środkach masowego przekazu informację dotyczącą zaginięcia zwierzęcia lub w wyznaczonych do tego miejscach rozwiesić stosowne ogłoszenia. Zaniechanie podjęcia określonych czynności będzie stanowiło wykroczenie. Powyższe rozwiązanie pozwoli ograniczyć ilość przypadków polegających na porzucaniu zwierząt domowych, jak również zredukuje w pewnym stopniu ilość zwierząt bezdomnych.

W projektowanej ustawie wprowadzono także szereg przepisów dotyczących hodowli psów i kotów (Rozdział 2b „Hodowle psów i kotów”, art. 11e – art. 11j). Przed omówieniem poszczególnych projektowanych zmian zwrócić należy uwagę, że kwestię związane z hodowlą psów i kotów podlegają od wielu lat ocenie poszczególnych organów Unii Europejskiej.

W 2010 r. Rada wezwała Komisję, by „przeanalizowała różnice między środkami przyjmowanymi przez państwa członkowskie w odniesieniu do hodowli psów i kotów oraz unijnego handlu nimi, a w stosownych przypadkach przygotowała warianty polityki na rzecz harmonizacji rynku wewnętrznego”. Wskutek powyższego Komisja zleciła przeprowadzenie badań i sporządzenie raportu dotyczącego dobrostanu psów i kotów będących przedmiotem praktyk handlowych. Raport ten został sporządzony przez: IBF International Consulting, VetEffect, Wageningen University & Research Centre (WUR), Istituto Zooprofilattico Sperimentale dell'Abruzzo e del Molise „G. Caporale” (IZSAM), a w 2015 r. opublikowany przez Komisję. W raporcie tym przede wszystkim stwierdzono wiele nieprawidłowości w zakresie dobrostanu zwierząt, wynikających z warunków utrzymywania zwierząt - zarówno w hodowlach (zakładach hodowlanych), jak i miejscach sprzedaży.⁴⁰

W 2020 r. w ramach Platformy UE ds. dobrostanu zwierząt opracowano wytyczne w przedmiocie odpowiedzialnej hodowli psów i kotów, a także wytyczne dotyczące socjalizacji szczeniąt i kociąt oraz transportu i handlu zwierzętami.⁴¹ Celem opublikowanych wytycznych było promowanie lepszej ochrony kotów i psów będących przedmiotem handlu. Nadmienić w tym miejscu należy, że projektowana ustawa zawiera regulacje, które odpowiadają części wytycznych.

Na problematykę związaną z hodowlą oraz handlem psów i kotów (w tym naruszaniem dobrostanu hodowlanych psów i kotów) wskazano także w najnowszym raporcie Komisji Europejskiej „Nielegalny handel kotami i psami, działania Unii Europejskiej w zakresie egzekwowania prawa”.⁴² W raporcie tym wskazano, że hodowla i handel kotami i psami w Unii Europejskiej jest dochodowym sektorem gospodarki, wycenianym na ponad 1,3 miliarda euro rocznie. Stwierdzono, że dostrzegane nieuczciwe praktyki w hodowli i handlu kotami i psami zagrażają zdrowiu i dobrostanowi zwierząt oraz budzą obawy o ochronę zdrowia publicznego przed chorobami odzwierzęcymi. W raporcie konkludowano, że „przede wszystkim wysokie ceny i stale rosnący popyt na zwierzęta towarzyszące stanowią silną zachętę finansową dla pozbawionych

⁴⁰ „Study on the welfare of dogs and cats involved in commercial practices” [Badanie na temat dobrostanu psów i kotów będących przedmiotem praktyk handlowych], Komisja Europejska (2015); https://food.ec.europa.eu/system/files/2016-10/aw_eu_strategy_study_dogs-cats-commercialpractices_en.pdf

⁴¹ Conclusions of the EU Platform on Animal Welfare - Voluntary initiative on the health and welfare of pets (dogs and cats) in trade [Responsible dog breeding guidelines, Responsible cat breeding guidelines, Guidelines on commercial movement of cats and dogs by land, Supplementary guidance on the socialisation of puppies, Supplementary guidance on the socialisation of kittens;] <https://food.ec.europa.eu/>

⁴² Komisja Europejska, Dyrekcja Generalna ds. Zdrowia i Bezpieczeństwa Żywności, *Illegal trade of cats & dogs, EU enforcement action* [Nielegalny handel kotami i psami, działania UE w zakresie egzekwowania prawa]; Publications Office of the European Union (2023); doi:10.2875/236344.

skrupułów hodowców, co dodatkowo jest podsycane przez względną łatwość pozyskiwania niedrogich zwierząt w dużych ilościach z wątpliwych źródeł, co w połączeniu z łagodnymi karami dla osób zaangażowanych w nieuczciwe działania znacznie osłabia działanie odstraszające.” W dalszej kolejności podkreślono, że „platformy internetowe oferują wygodny dostęp do rynku, więc nielegalnie hodowane i sprzedawane zwierzęta są reklamowane obok zwierząt pochodzących od sprzedawców przestrzegających przepisów”. Szacuje się, że każdego dnia w Unii Europejskiej oferowanych jest do sprzedaży ok. 438.000 psów i ok. 80.000 kotów.

Na szczególną uwagę zasługuje również treść wspomnianego już projektu Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie dobrostanu psów i kotów oraz ich identyfikowalności (2023/0447 [COD]) (dalej jako „projekt Rozporządzenia”), w którym wskazano, iż potrzeba wprowadzenia regulacji podyktowana jest także szeregiem stwierdzonych nieprawidłowości związanych z utrzymywaniem psów i kotów w hodowlach. Nadmienić przy tym należy, że częściowy zakres projektowanego Rozporządzenia reguluje kwestie związane z hodowlą psów i kotów w sposób bardziej restrykcyjny aniżeli projektowana ustawa.

Niezwykle istotnym jest, że projekt Rozporządzenia określa obowiązki podmiotów prowadzących zakłady (w tym obowiązki hodowców psów i kotów) dotyczące dobrostanu zwierząt oparte na koncepcji pięciu wolności, do których odwołano się także w niniejszym uzasadnieniu. Zaakcentowano również, że niewłaściwe warunki hodowli kotów i psów w tzw. pseudohodowlach prowadzą do nadmiernego wykorzystywania samic do rozrodu, co z kolei prowadzi to do wyczerpania, kacheksji i podatności na choroby zakaźne, a także do skrócenia żywotności. Wskazano także, że brak identyfikowalności i odpowiednich szczepień stanowi poważne ryzyko przenoszenia chorób odzwierzęcych, takich jak zakażenie wirusem wścieklizny i bąblowica, a tym samym zagrożenie dla zdrowia publicznego w Unii. Złe warunki żywienia i utrzymywania, w tym niski poziom higieny, a także stosowanie bolesnych praktyk, takich jak okaleczanie, osłabiają układ odpornościowy zwierząt i są związane ze zwiększonym stosowaniem środków przeciwdrobnoustrojowych, co ma wpływ na rozwój u ludzi zakażeń wywołanych drobnoustrojami opornymi na antybiotyki. Niewystarczające zaspokojenie potrzeb behawioralnych zwierząt i brak właściwej socjalizacji szceniąt i kociąt powodują problemy behawioralne u szceniąt i kociąt, które w późniejszym okresie życia mogą powodować poważne problemy, jeśli chodzi o bezpieczeństwo publiczne, ze względu na rozwój agresywnych zachowań.

Szczególne znaczenie – w kontekście projektowanej ustawy - mają następujące motywy projektu Rozporządzenia:

- (5) W ciągu ostatniej dekady znacznie zwiększył się popyt na psy i koty utrzymywane w gospodarstwach domowych jako zwierzęta domowe. W rezultacie nastąpił znaczny wzrost hodowli psów i kotów oraz handlu nimi na rynku unijnym, w tym sprzedaży, adopcji i przywozu z państw trzecich. Brak wymogów dotyczących dobrostanu tych zwierząt w Unii oraz rozbieżności między wymogami mającymi zastosowanie w poszczególnych państwach członkowskich doprowadziły do znacznego wzrostu nielegalnego handlu psami i kotami w warunkach, które są wysoce szkodliwe dla ich dobrostanu.
- (6) Nielegalny handel psami i kotami rozwinął się częściowo z powodu braku identyfikowalności miotu, z którego pochodzą te zwierzęta. Z kolei nielegalne praktyki handlowe wiążą się z cierpieniem psów i kotów poddawanych niekontrolowanym praktykom hodowlanym. Nie można zapewnić, aby podmioty przestrzegały tych samych standardów dobrostanu zwierząt, ani zapewnić jednolitych warunków konkurencji na rynku wewnętrznym w odniesieniu do dostarczania psów i kotów, jeśli nie wprowadzi się wiarygodnej możliwości identyfikacji pochodzenia zwierząt. W związku z tym kluczowe

jest zapewnienie identyfikowalności psów i kotów za pomocą systemu, w którym identyfikuje się i rejestruje psy i koty przed ich pierwszym dostarczeniem w Unii, a także za każdym razem, gdy następuje zmiana właściciela zwierząt.

- (16) Chociaż niektóre zakłady hodowlane są prowadzone przez licencjonowanych hodowców przestrzegających dobrych standardów hodowli, znaczna część zwierząt wprowadzanych do obrotu w Unii pochodzi od hodowców z szarej strefy i hodowców niespełniających standardów, którzy nie zapewniają wystarczającego poziomu dobrostanu hodowanych przez siebie psów i kotów.
- (26) Określone strategie hodowli mogą powodować problemy w zakresie dobrostanu psów i kotów. Wybór określonych cech genetycznych ze względów estetycznych lub innych względów marketingowych może spowodować stworzenie również cech niepożądanych z punktu widzenia dobrostanu zwierząt i przekazanie ich przyszłym pokoleniom. W związku z tym podmioty powinny podejmować działania zmierzające do zapewnienia, aby ich strategie hodowli nie prowadziły do takich negatywnych konsekwencji dla dobrostanu psów i kotów.
- (27) Z dowodów naukowych wynika, że krzyżowanie wsobne ma znaczący negatywny wpływ na zdrowie i dobrostan zwierząt. W związku z tym krzyżowanie wsobne psów i kotów, w tym krycie w pierwszym i drugim stopniu pokrewieństwa, powinno być zakazane, ponieważ zwiększa występowanie zaburzeń dziedzicznych i zagraża funkcjonowaniu układu odpornościowego, co ma negatywny wpływ na zdrowie i dobrostan psów i kotów.
- (29) Dowody naukowe wyraźnie świadczą o znaczeniu, jakie dla dobrostanu psów i kotów ma karmienie, pojenie, pomieszczenia dla zwierząt, zdrowie, zaspokajanie potrzeb behawioralnych i zapobieganie bolesnym praktykom. Istotne jest zatem, aby szczegółowo uregulować te aspekty utrzymywania psów i kotów.
- (30) W dowodach naukowych jasno wskazano, że psom i kotom należy zapewnić wystarczającą przestrzeń do wyrażania ich naturalnych zachowań oraz normalnych interakcji społecznych. Nie jest to możliwe, gdy zwierzęta utrzymuje się w zamknięciu i w klatkach. Utrzymywanie psów i kotów w klatkach powinno być zatem zakazane.
- (31) Długotrwałe trzymanie zwierząt na uwięzi powinno być zakazane, ponieważ może budzić poważne obawy co do kwestii dobrostanu zwierząt. Może być ono związane z częstszym występowaniem zaburzeń układu ruchowego, niezdolnością do komfortowego leżenia lub odpoczynku oraz do manifestacji normalnych zachowań.
- (32) Zapewnienie psom i kotom wystarczającej przestrzeni do wyrażania naturalnych zachowań ma ogromne znaczenie. Z tego samego powodu korzystanie z klatek należy ograniczyć do wyjątkowych okoliczności, takich jak izolacja agresywnych zwierząt lub transport do lekarza weterynarii. W pomieszczeniach dla psów i kotów należy również zapewnić nieograniczony dostęp do światła naturalnego, uzupełnionego w razie potrzeby sztucznym oświetleniem, co sprzyja odpowiedniemu rytmowi okołodobowemu u zwierząt. Psom należy zapewnić bezpieczny codzienny dostęp do otwartej przestrzeni, aby zaspokoić ich potrzebę ruchu, socjalizacji i wyrażania innych naturalnych zachowań.
- (33) Aby zapobiec wystąpieniu powikłań związanych z ciążą i naruszeniu dobrostanu, suki i kotki powinny być poddawane rozrodowi wyłącznie po osiągnięciu dojrzałości szkieletowej i płciowej. Aby sukom i kotkom umożliwić fizyczny powrót do zdrowia po ciąży i okresie laktacji, należy je ponownie poddawać rozrodowi dopiero po upływie wystarczającego czasu.

- (36) Zabiegi zmierzające do zmiany wyglądu lub zapobiegania określonym zachowaniom kotów i psów, takie jak przycinanie uszu, obcinanie ogona, usuwanie pazurów i resekcja fałd głosowych, mają poważny negatywny wpływ na dobrostan kotów i psów. Zabiegi te powodują ból i uniemożliwiają kotom i psom wyrażanie naturalnych zachowań. Z tego powodu powinny być dozwolone jedynie w przypadku gdy są wykonywane przez lekarza weterynarii i tylko wtedy, gdy jest to konieczne ze względów medycznych.
- (37) Warunki panujące w zakładach hodowlanych są szczególnie istotne dla zapewnienia odpowiedniego utrzymania i traktowania psów i kotów przed wprowadzeniem ich do obrotu. Ważne jest zatem, aby właściwe organy zatwierdziły te zakłady i aby przed zatwierdzeniem poddano je wstępnej kontroli na miejscu. Ważne jest również, aby wykaz tych zatwierdzonych zakładów był publicznie dostępny w celu umożliwienia potencjalnym nabywcom weryfikacji statusu ich dostawców. Ponieważ wszystkim zakładom przysługuje wydłużony czas na zastosowanie wymogów dotyczących pomieszczeń dla zwierząt i zdrowia zwierząt, konieczne jest, aby obowiązek, zgodnie z którym zakłady hodowlane muszą otrzymać zatwierdzenie, zaczął obowiązywać w tym samym dniu, co wymogi dotyczące warunków utrzymywania i zdrowia zwierząt.

Wszystkie cytowane fragmenty motywów projektu Rozporządzenia bezsprzecznie pozostają aktualne na gruncie projektowanej ustawy. Dla zapewnienia dobrostanu zwierząt konieczne jest wprowadzenie zmian proponowanych w niniejszym projekcie ustawy, co będzie miało wpływ także na poprawę dobrostanu ludzi.

I tak kolejno proponuje się utworzenie centralnego zbioru danych - Rejestru Stowarzyszeń Hodowców Psów i Kotów (dalej jako „Rejestr”), w skład którego wchodzić będą dane identyfikacyjne dotyczące stowarzyszeń hodowców psów albo kotów, hodowców psów lub kotów, psów i kotów hodowlanych. Utworzenie rejestru umożliwi skuteczniejsze monitorowanie i kontrolowanie działalności hodowlanej w kraju. Dzięki temu będzie można zapobiegać nielegalnej i nieetycznej hodowli, a także zapewnić lepsze warunki życia hodowlanym zwierzętom. Uzupełniając zauważyć należy, że projekt Rozporządzenia także zakłada konieczność rejestracji zakładów hodowlanych, a co istotne dla rozpoczęcia działalności w tym zakresie wymagana ma być uprzednia zgoda właściwego organu, który przed wydaniem decyzji będzie miał obowiązek dokonania kontroli planowanej hodowli.

Zmiany w projektowanej ustawie wprowadzają nakaz uzyskania wpisu stowarzyszenia zrzeszającego hodowców psów albo kotów (dalej jako „stowarzyszenie”) do Rejestru oraz Krajowego Rejestru Sądowego – jeszcze przed rozpoczęciem działalności. Nadto, zakazuje się zrzeszania w ramach jednego stowarzyszenia zarówno hodowców psów, jak i hodowców kotów. Zdefiniowanie wymogów dotyczących prowadzenia działalności przez stowarzyszenia oraz wprowadzenie zakazu prowadzenia hodowli przez stowarzyszenia niewpisane do odpowiednich rejestrów ma na celu zapewnienie transparentności i legalności działalności hodowlanej, w następstwie czego można będzie skuteczniej przeciwdziałać nieetycznej i nielegalnej hodowli zwierząt oraz chronić dobrostan zwierząt.

W projektowanym Rozdziale 2b zawarto także podstawowe zasady organizacji hodowli i utrzymywania psów lub kotów w hodowlach. Przede wszystkim zakazano prowadzenia hodowli psów lub kotów nie będąc członkiem stowarzyszenia, zabrania się także prowadzenia hodowli przez osoby, które popełniły przestępstwo z art. 35 u.o.z. Nadto, określono podstawowe warunki utrzymywania psów lub kotów hodowlanych, tj. możliwym będzie prowadzenie hodowli wyłącznie w budynkach, pomieszczeniach lub innych miejscach zapewniających ochronę zwierząt przed

niekorzystnymi warunkami atmosferycznymi, zapewniających dobrostan zwierząt oraz w warunkach bytowania odpowiednich dla danego gatunku i rasy. Zawarto także obowiązek zapewnienia miejsca do izolowania zwierząt chorych lub podejrzanych o chorobę zakaźną zwierząt, wyodrębnienia pomieszczenia do utrzymywania samic z potomstwem, a także nakazano separację zwierząt agresywnych. Podobne regulacje obowiązują w schroniskach dla bezdomnych zwierząt. Hodowców zobowiązuje się do prowadzenia szczegółowej dokumentacji związanej z hodowlą oraz utrzymywanymi zwierzętami, co także ma na celu zapobieganie nadużyciom przy hodowli psów lub kotów. Ponadto, proponowana zmiana zapewni identyfikację zwierząt oraz przyczyni się do możliwości ustalenia liczby zwierząt hodowlanych, czy wreszcie do ustalenia wysokości dochodu osiągniętego przez hodowcę (co jest istotne z perspektywy interesów Skarbu Państwa).

Skutecznym instrumentem do przeciwdziałania wykorzystywania psów i kotów jako źródła wysokiego zarobkowania będą także projektowane przepisy określające warunki utrzymywania zwierząt w hodowlach oraz regulujące kwestie związane z rozrodem zwierząt. W odniesieniu do ograniczenia nadmiernego rozrodu psów i kotów hodowlanych oraz ochrony przed cierpieniem zwierząt proponuje się wprowadzenie następujących regulacji:

- suka hodowlana może być pokryta od drugiej rui, w okresie płodnym, ale nie wcześniej niż przed ukończeniem 18. miesiąca życia,
- suka hodowlana może mieć:
 - ostatni miot najpóźniej w roku kalendarzowym, w którym kończy 8 rok życia, chyba że stan zdrowia suki hodowlanej nie pozwala na rozród;
 - maksymalnie 1 miot w roku kalendarzowym;
 - maksymalnie 7 miotów w życiu
- kotka hodowlana może być pokryta nie wcześniej niż przed ukończeniem 12. miesiąca życia,
- kotka hodowlana może mieć:
 - ostatni miot najpóźniej w roku kalendarzowym, w którym kończy 8 rok życia, chyba że stan zdrowia kotki hodowlanej nie pozwala na rozród,
 - maksymalnie 3 mioty w okresie 2 lat kalendarzowych,
 - maksymalnie 8 miotów w życiu,
- obowiązkowe testy lub badania genetyczne osobników hodowlanych w kierunku chorób dziedzicznych, z jednoczesnym zakazem wykorzystywania do rozrodu osobników obciążonych genetycznie,
- możliwość sprzedaży szczeniąt lub kociąt nie wcześniej niż po ukończeniu 8 tygodnia.

W kontekście powyższych projektowanych zmian dostrzec należy, że podobne – a częściowo nawet tożsame – regulacje zawarto w projekcie Rozporządzenia. Nadto, w badaniach przeprowadzanych na zlecenie Komisji Europejskiej w zasadniczej części tożsamo – jak w niniejszym projekcie ustawy – określono minimalne warunki utrzymywania psów i kotów hodowlanych (w pozostałym zakresie wskazano na zasadność wprowadzenia jeszcze bardziej restrykcyjnych regulacji). Nadto, stwierdzono, że dojrzały wiek jest istotnym elementem zapewniającym dobrostan suk hodowlanych, sugerując jednocześnie dopuszczenie do rozrodu suk po osiągnięciu dojrzałości płciowej i szkieletowej, ale nie wcześniej niż przed ukończeniem 18 miesięcy. Dodatkowo zalecono pominięcie pierwszej rui u suk, a zatem suki powinny być hodowane preferencyjnie od drugiej rui. Zaakcentowano również, że częstotliwość ciąży powinna

być kontrolowana, przy jednoczesnym obowiązku każdorazowej oceny ogólnego stanu zdrowia i kondycji ciała suki przed dopuszczeniem do rozrodu.⁴³

Wprowadzenie przepisów w zakresie kontroli organów administracji (w tym inspekcji weterynaryjnej oraz organów jednostek samorządu terytorialnego) nad hodowlami psów i kotów także uniemożliwi wykorzystywanie zwierząt do zarabkowania – kosztem ich zdrowia czy też szerokorozumianego dobrostanu. Jak już wskazano działalność w zakresie hodowli psów i kotów jest obecnie niezwykle dochodowym sektorem gospodarki, jednak zasadniczo w żadnym zakresie niekontrolowanym przez organy administracji, co przede wszystkim prowadzi do licznych naruszeń w sferze ochrony zwierząt, ale także do utraty korzyści finansowych przez Skarb Państwa. Projekt zakłada poddanie działalności hodowlanej psów lub kotów nadzorowi inspekcji weterynaryjnej. Powiatowy lekarz weterynarii jako organ odpowiedzialny za kontrolę dobrostanu zwierząt będzie mógł skuteczniej monitorować warunki hodowli, zapewniając minimalne standardy utrzymania psów lub kotów w hodowli oraz przestrzeganie przepisów dotyczących opieki nad zwierzętami. Nadto, powiatowy lekarz weterynarii uprawniony będzie do nakładania na hodowców kar w kwotach nie mniejszej niż 5.000 zł i nie większej niż 30.000 zł, co także będzie czynnikiem mobilizującym hodowców do przestrzegania obowiązujących przepisów i zapewniania dobrostanu zwierzętom.

Uzupełniając wskazania wymaga, że każdego dnia w Polsce oferowanych jest na sprzedaż kilkadziesiąt tysięcy psów rasowych i kilkanaście tysięcy kotów rasowych. Dla potwierdzenia powyższej tezy odwołać się należy do ofert zamieszczonych na jednym portalu internetowym – www.olx.pl (a oferty sprzedaży zamieszczane są na kilkudziesięciu platformach, stronach itp.). Na dzień 19 maja 2024 r. na wskazanym portalu umieszczonych było 14.426 ogłoszeń oferujących sprzedaż psów rasowych i 3.601 ogłoszeń oferujących sprzedaż kotów rasowych. Szacunkowa średnia cena sprzedaży psa wynosiła 3.500 zł, zaś kota 2.500 zł. Uwzględniając powyższe dane można stwierdzić, iż szacunkowy przychód hodowców ze sprzedaży psów i kotów rasowych, oferowanych wyłącznie na tym jednym wskazanym portalu, wyniosłby odpowiednio – niemalże 50,5 mln złotych (w odniesieniu do sprzedaży psów rasowych) i ponad 9 mln złotych (w odniesieniu do sprzedaży kotów rasowych). Ogromna skala prowadzenia działalności w zakresie handlu i hodowli psów i kotów rasowych jest zatem oczywista. Handel psami i kotami w typie rasy jest obecnie największą, choć paradoksalnie legalną, szarą strefą gospodarki, gdzie osiąga się wielomilionowe dochody bez konieczności obciążania ich daninami na rzecz Skarbu Państwa. To działalność nieewidencjonowana, niemożliwym jest więc policzenie ile psów i kotów sprzedawanych jest w Polsce bez dbałości o ich dobrostan. W ostatnich latach organizacje ochrony zwierząt zlikwidowały kilkadziesiąt pseudohodowli – w największej z nich, na Pomorzu, żyło ponad 300 zwierząt, znaleziono tam również ponad 100 martwych, zakopanych na posesji. Organizacje ochrony zwierząt szacują, iż w Polsce istnieje od 5 do kilkudziesięciu tysięcy hodowli psów w typie rasy, bez żadnej kontroli i bez obciążeń podatkowych.

⁴³ European Food Safety Authority (EFSA), Denise Candiani, Julian Drewe, Björn Forkman, Mette S Herskin, Ann Van Soom, Gizella Aboagye, Sean Ashe, Maria Mountricha, Yves Van der Stede, Chiara Fabris, *Scientific and technical assistance on welfare aspects related to housing and health of cats and dogs in commercial breeding establishments* (2023)

W świetle uwag poczynionych na uzasadnienie wprowadzenia zmian co do hodowli psów i kotów koniecznym jawi się wprowadzenie projektowanych następujących zakazów:

- organizowania lub uczestniczenia w konkursach, loteriach, aukcjach lub licytacjach, w których zwierzę domowe stanowi nagrodę, jest przedmiotem loterii, aukcji albo licytacji,
- sprzedaży lub nabywania rzeczy lub dóbr niematerialnych w przypadku, gdy zwierzę domowe jest nieodpłatnie przekazywane wraz ze sprzedawaną rzeczą lub dobrem,
- sprzedaży lub wprowadzania do obrotu zwierząt domowych na targowiskach, targach lub giełdach,
- sprzedaży lub wprowadzania do obrotu psów lub kotów poza miejscami ich chowu lub hodowli oraz ich sprzedaży za pośrednictwem internetowych serwisów aukcyjnych lub ogłoszeniowych,
- prowadzenia hodowli psów lub kotów w celach handlowych, nie będąc członkiem stowarzyszenia zrzeszającego hodowców psów albo kotów,
- uczestnictwa w wystawach kynologicznych psów poddanych zabiegowi przycinania uszu lub ogona (kopiowania).

W projekcie proponuje się również wprowadzenie zakazu montowania lub utrzymywania na elementach budynków urządzeń lub przedmiotów mogących powodować zranienie lub okaleczenie ptaków, w szczególności kolców lub drutów. Montowanie drutów, kolców lub innych tego typu urządzeń na budynkach, jest archaicznym i dość powszechnym sposobem odstraszania i okaleczania ptaków. Są one wyjątkowo niebezpieczne dla zwierząt, powodującym niejednokrotnie „nadziewanie” się na nie ptaków, co skutkuje obrażeniami narządów wewnętrznych i śmiercią ptaków. Obecnie są dostępne dużo bardziej humanitarne „odstraszacze” wykonane z gumy lub silikonu, które nie powodują ranienia się zwierząt.

Kolejnym z celów projektu jest wprowadzenie zakazu wykorzystywania zwierząt w cyrkach lub do podobnych pokazów, związanych z wykorzystywaniem zwierząt w celach rozrywkowych. W cyrkach wykorzystywane są głównie zwierzęta, które w naturze występują jako zwierzęta wolno żyjące (dzikie). Cyrki nie są w stanie zapewnić zwierzętom warunków adekwatnych do ich potrzeb, m.in. kontaktu ze stadem, możliwości izolacji, kiedy tego potrzebują, pełnowymiarowych wybiegów, stymulacji psychiczno-ruchowej, poczucia bezpieczeństwa, możliwości samodzielnego zdobywania pożywienia przez dzikie zwierzęta oraz dostosowania diety do indywidualnych potrzeb.

W cyrkach zarówno zwierzęta dzikie, jak i udomowione dotyka szereg schorzeń. Począwszy od zaburzeń psychicznych, po urazy i choroby związane z tresurą i przyjmowaniem nienaturalnych postaw. Bardzo często u wszystkich gatunków obserwuje się stereotypie oraz problemy zdrowotne wywołane patologicznymi postawami i zaburzeniami w motoryce, takie jak stany zapalne stawów i przewlekłe urazy. Nauka sztuczek nie leżących w naturze dzikich zwierząt, wymaga często brutalnych metod tresury, w tym głodzenia. Zazwyczaj ma to miejsce, kiedy zwierzęta są jeszcze młode. Podczas tresury wykorzystywane są haki, elektryczne pałki, łańcuchy i pejcze, które mogą poważnie narażać zdrowie, a czasem nawet życie zwierząt.

Zauważenia jednocześnie wymaga, że konie w cyrkach w Polsce utrzymywane są zwykle w pojazdach, w których są transportowane, lub w namiotach, z innymi gatunkami zwierząt. W warunkach cyrkowych nie ma więc możliwości zapewnienia koniom takich warunków, w których mogą realizować swoje potrzeby gatunkowe. Ponadto konie są zwierzętami dnia długiego, w

związku z czym potrzebują dużo światła i czystego powietrza. Dlatego miejsca utrzymywania koni powinny być wysokie (3,5-4 m), dobrze oświetlone i posiadać dobrą wentylację, co w żaden sposób nie jest możliwe do realizacji w warunkach cyrkowych. Konie wymagają również bardzo dużo ruchu. Każdy dorosły koń potrzebuje co najmniej 20-50 m² wybiegu, a przy wypasie co najmniej 0,5 ha pastwiska. W przypadku utrzymania koni w systemie otwartym powierzchnia, na której utrzymuje się konie powinna być ogrodzona, zgodnie z przepisami, trwałym ogrodzeniem i powinna wynosić co najmniej 0,1ha na osobnika. W przypadku cyrków jest to niemożliwe, by codziennie w innym miejscu grodzić trwałym ogrodzeniem wybieg dla zwierząt. Podobnie sprawa wygląda w przypadku zwierząt dzikich. Lwy i tygrysy to największe kotowate – figurują na liście najbardziej niebezpiecznych gatunków w Polsce i są zarazem też jedynymi kotowatymi wykorzystywanymi przez polskie cyrki do pokazów. Są to zwierzęta o bardzo dużych wymaganiach terytorialnych. Terytorium pojedynczego tygrysa, w zależności od podgatunku, płci i zasobów pokarmu na danym terenie, może wynosić nawet kilkaset kilometrów kwadratowych – średnio taką powierzchnię mają również terytoria grup lwów afrykańskich. Lwy w naturze żyją w grupach złożonych ze spokrewnionych samic, młodych i jednego (w rzadkich przypadkach więcej) samca. Biorąc pod uwagę rozmiar terytoriów lwów i tygrysów oraz tryb ich życia niemożliwym jest oddanie w niewoli choćby częściowo warunków, których potrzebują.

Ponadto wszystkie zwierzęta, zarówno dzikie jak i udomowione są narażone na ogromny stres, związany z przebywaniem każdego dnia w innym miejscu, na innym terytorium, z nowymi zapachami i dźwiękami oraz na stres związany z przemieszczaniem się każdego dnia z miejsca na miejsce. Zwierzęta podczas spektakli rozrywkowych narażone są na ogromny stres, związany z dudniącą i głośną muzyką, stroboskopowym światłem, okrzykami publiczności. Stresu tego nie można wyeliminować żadnym zastrzeżeniem przepisów, dotyczących wykorzystywania zwierząt w cyrkach.

Działalność cyrkową polegającą na wykorzystywaniu zwierząt stanowczo potępił Komitet Psychologii Polskiej Akademii Nauk w uchwale z dnia 27 marca 2015 r. Komitet zwrócił w szczególności uwagę na to, jaki szkodliwy wpływ na rozwój i wychowanie dzieci i młodzieży mają cyrki z udziałem zwierząt. Jak słusznie zauważył Komitet, dzieci obserwują na arenie zwierzęta zmuszane do zachowań i wykonywania sztuczek, które nie należą do repertuaru ich zachowań naturalnych, a po występach często oglądają je w ciężarówkach, klatkach czy na uwięzi, co może utrwalać ich przekonanie, że nie ma niczego złego w takim traktowaniu zwierząt w niewoli. Również zdaniem Komitetu nie budzi żadnych wątpliwości fakt, że aby wymusić na zwierzętach uległość i posłuszeństwo stosowane są brutalne metody tresury, a zwierzęta przebywają w niewłaściwych warunkach bytowania i poddawane są permanentnemu stresowi. Jak wynika z opinii specjalistów z Polskiej Akademii Nauk, dr Agnieszki Sergiel, dr Agnieszki Olszańskiej oraz dr hab. Nutrii Selva z dnia 13 marca 2018 r. jak również opinii prof. dr hab. Wojciecha Pisuli z dnia 7 marca 2018 r. z uwagi na obwoźny charakter działalności cyrkowej, zapewnienie zwierzętom warunków odpowiednich dla ich zdrowia fizycznego jak i psychicznego jest niemożliwe. Cyrki musiałyby zapewnić zwierzętom takie same warunki, jakie mają w ogrodach zoologicznych, co jest niewykonalne, zatem jedynym środkiem pozwalającym na ochronę zwierząt jest całkowity zakaz ich wykorzystywania w cyrkach.

Projekt ustawy zakłada także zwiększenie kar za popełnienie przestępstwa z art. 35 u.o.z. Problematyka okrucieństwa wobec zwierząt jest obecnie wątkiem szerokiej debaty publicznej. Najczęściej problem ten pojawia się jako reakcja na skrajnie brutalne zachowanie jednostek, w wyniku czego społeczeństwo wskazuje, że kary za znęcanie się nad zwierzętami są w Polsce zbyt

niskie. Miłośnicy zwierząt wielokrotnie konstruowali wiele petycji, najczęściej w serwisach internetowych, których celem było zwrócenie uwagi władz na problem zbyt niskich kar wobec osób znęcających się nad zwierzętami, domagając się tym samym radykalnego podniesienia kar za ww. czyny do 10 lat pozbawienia wolności. Proponowane zmiany przewidują podwyższenie kary za zabicie lub uśmiercenie zwierząt z naruszeniem przepisów ustawy, a także za znęcanie się nad zwierzęciem. Proponuje się zagrożenie karą pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5. Natomiast w przypadku popełnienia przestępstwa ze szczególnym okrucieństwem zasadnym jest zagrożenie karą pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8. Takie działanie uzasadnione jest faktem, iż znęcanie się nad zwierzętami jest zachowaniem patologicznym, przysparzającym zwierzętom przede wszystkim cierpień fizycznych. Zwierzę, będące ofiarą przestępstwa w gruncie rzeczy nie ma możliwości decydowania o swoim losie ani zmianie swojego położenia, zaś człowiek winny jest mu zapewnić wszelkie możliwe zasoby, aby uzyskać i utrzymać u zwierzęcia stan psychiczny i fizyczny, w którym najlepiej ono znosi warunki narzucone przez człowieka. W aktualnym stanie świadomości społecznej uznaje się za akceptowalne podwyższenie kar, o których powyżej. Powszechna zmiana świadomości społecznej, polega na coraz powszechniejszym postrzeganiu zwierząt nie jako przedmiotów, a jako istot, których los nie jest ludziom obojętny. Wpływa to na kształt przepisów o ochronie zwierząt w ten sposób, że zakazy są rodzajem swego rodzaju kompromisu między historycznie utrwalonymi zwyczajami.

Podwyższenie kar spowoduje nie tylko skuteczniejsze zwalczanie przestępstw przeciwko zwierzętom, ale również będzie miało swój rezultat w ich zapobieganiu. Wyższe kary określone w projekcie nowelizacji ustawy o ochronie zwierząt zakładają umocowanie poszanowania prawa, jak również skuteczne ograniczenie patologicznych zjawisk polegających na znęcaniu nad zwierzętami, a w dalszej perspektywie również nad ludźmi.

W projekcie ustawy przewiduje się także usystematyzowanie instytucji przepadku tak ażeby możliwym było orzeczenie przepadku zwierzęcia także niebędącego własnością sprawcy - jeżeli jego właściciel lub inna osoba uprawniona, nie zachowując ostrożności wymaganej w danych okolicznościach, wiedziała, przewidywała albo mogła przewidzieć, że sprawca traktuje zwierzę w sposób określony w art. 6 ust. 2. Istotnie nierzadko zdarzają się sytuacje, że sprawca znęcał się nad zwierzęciem niebędącym jego własnością, jednak właściciel miał pełną świadomość takiego stanu rzeczy, co bezsprzecznie winno prowadzić do możliwości orzeczenia przepadku zwierzęcia.

Nadto, projektowane zmiany odnoszą się do instytucji nawiązki. Przepis art. 35 ust. 5 u.o.z. doprecyzowano w ten sposób, że jeżeli organizacja społeczna, której statutowym celem jest ochrona zwierząt wykonywała prawa pokrzywdzonego w postępowaniu przygotowawczym, a następnie występowała w roli oskarżyciela posiłkowego i aktywnie uczestniczyła w prowadzonym postępowaniu lub w istotny sposób przyczyniła się do ujawnienia przestępstwa lub sprawcy, sąd orzeka nawiązkę na rzecz tej organizacji społecznej.

Zmiany dotyczą także wprowadzenia możliwości orzeczenia przepadku zwierzęcia oraz środka karnego w postaci zakazu posiadania zwierząt również w przypadku ukarania za określone wykroczenia.

Pozostałe zmiany mają charakter porządkujący lub doprecyzowujący zakres ochrony zwierząt.

- B. Zmiany wprowadzane w ustawie z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt

W Ustawie o ochronie zdrowia zwierząt i zwalczaniu chorób zakaźnych proponuje się w szczególności wprowadzenie definicji schroniska, objęcie schronisk kontrolą jako działalności nadzorowanej. W obecnym stanie nadpopulacji psów i kotów, w schroniskach i innych miejscach, ważnym staje się dookreślenie możliwości sprawowania odpowiedniego nadzoru nad dobrostanem we wszystkich miejscach gromadzenia zwierząt. Dlatego koniecznym jest wprowadzenie uzyskania zezwolenia na prowadzenie schroniska przez podmiot do tego odpowiednio przygotowany, a nie jak to jest obecnie, kiedy numer identyfikacyjny otrzymuje w zasadzie każdy wnioskodawca, po fakcie uruchomienia schroniska. propozycja niewątpliwie zdecydowanie utrudni również proceder wyłudzania pieniędzy od samorządów, ponieważ podmiot wyłapujący zwierzęta dziś może podać fikcyjny adres schroniska nieistniejącego, co również się zdarzało.

Projektowane zmiany uwzględniają także stanowisko NIK wyrażone w raportach, do których odwoływano się już w niniejszym uzasadnieniu. Zauważyć należy, że w raporcie z 2016 r. NIK wskazał: „Pomimo wniosku zgłoszonego już przez NIK w kontroli z 2011 roku, nie zmieniły się zasady rejestrowania działalności schronisk. Działalność taką nadal może zgłosić i rozpocząć każdy, nawet niespełniający elementarnych wymagań podmiot, a Inspekcja Weterynaryjna nie może odmówić bądź wstrzymać procesu rejestracji do czasu zweryfikowania warunków zapewnionych bezdomnym zwierzętom (...). NIK zauważa jednak, że obowiązujący obecnie tryb rejestracji schronisk (wynikający z art. 5 ust. 1 pkt 2 uozz) wyłącznie na podstawie zgłoszenia (bez konieczności uprzedniego skontrolowania zapewnionych zwierzętom warunków), umożliwił funkcjonowanie, przez okres od jednego do trzech miesięcy, dwóch schronisk niespełniających wymagań weterynaryjnych.”

C. Zmiany wprowadzane w ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody

Konieczność nowelizacji ustawy o ochronie przyrody wynika z faktu, iż w obecnym stanie prawnym, zgodnie z art. 131 pkt 1 a ustawy o ochronie przyrody, zabicie zwierzęcia dzikiego stanowi wykroczenie. Jednocześnie, zgodnie z art. 35 ust. 1 ustawy o ochronie zwierząt, zabicie każdego zwierzęcia kręgowego stanowi przestępstwo. Konieczne jest zatem usunięcie tej sprzeczności, poprzez uregulowanie odpowiedzialności prawnokarnej za zabicie każdego zwierzęcia w ustawie o ochronie zwierząt.

D. Zmiany wprowadzane w ustawie z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych

Projektowane zmiany dotyczą wyłącznie wprowadzenia nowej opłaty lokalnej w postaci opłaty od szczeniąt i kociąt urodzonych w hodowlach, co przyczyni się do większej kontroli hodowli psów i kotów, a także pozwoli gminom na pozyskanie dodatkowych środków finansowych, które będą mogły zostać przeznaczone na właściwą realizację zadań własnych gmin, o których mowa w art. 11 u.o.z.

E. Zmiany wprowadzane w ustawie z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego

Projektowana zmiana zakłada wyłączenie spod egzekucji zwierząt domowych (a w konsekwencji wyłączenie z masy upadłości). Analizując dotychczasową praktykę w sprawach egzekucji ze zwierząt domowych przez komorników, wskazać warto, iż z reguły kierowanie egzekucji do zwierząt domowych jest jedynie psychologicznym środkiem nacisku na dłużnika. W

rzeczywistości wartość ekonomiczna zwierzęcia najczęściej jest nieproporcjonalnie niska w stosunku do wartości emocjonalnej, jaką ma ono dla swojego właściciela.

Zajęcie domowego psa lub kota może być postrzegane jako zachowanie wyjątkowo nieetyczne, a nader często również sprzeczne z przepisami procedury cywilnej. Nie ulega wątpliwości, że odłączenie zwierzęcia od osób, z którymi przebywa od wielu lat, może być dla niego potencjalnie straszliwym doświadczeniem. Równie wielką traumą może być dla jego opiekunów.

Zgodnie z art. 1 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 roku o ochronie zwierząt, zwierzę nie jest rzeczą, lecz istotą czującą, zdolną do odczuwania cierpienia. Jednocześnie w sprawach nieuregulowanych w tejże ustawie, do zwierząt stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące rzeczy ruchomych. Właśnie z potrzeby uregulowania stosunków cywilnoprawnych związanych ze zwierzęciem, większość przepisów odnoszących się wprost do zagadnienia nabycia własności zwierzęcia, jego zbycia bądź innej utraty tegoż prawa, nakazuje stosowanie przepisów o ruchomościach – ale jedynie odpowiednio, czyli – w sposób uwzględniający potrzeby zwierzęcia i jego dobrostan.

W procedurze egzekucyjnej obecnie obowiązuje przepis art. 844¹ k.p.c., zgodnie z którym przepisy dotyczące egzekucji z ruchomości stosuje się odpowiednio do egzekucji ze zwierząt, jeżeli nie jest to sprzeczne z przepisami dotyczącymi ochrony zwierząt. Lektura wskazanego przepisu pozwala wysunąć kilka wniosków. Po pierwsze, egzekucja wierzytelności pieniężnych ze zwierząt istotnie jest dopuszczalna. Po drugie, stosuje się do niej przepisy dotyczące egzekucji z ruchomości, ale – tylko odpowiednio, a nie wprost. Po trzecie – egzekucja jest niedopuszczalna, jeśli miałyby uchybić przepisom dotyczącym ochrony zwierząt, przy czym zauważyć należy, że art. 844¹ kpc ma nieco szerszy zakres przedmiotowy, niż ustawa o ochronie zwierząt – dotyczy ona bowiem również zwierząt bezkręgowych, które także mogą mieć wartość ekonomiczną, ale oczywiście mogą podlegać ochronie na mocy innych ustaw, prawa wspólnotowego lub ratyfikowanych umów międzynarodowych.

Mając na uwadze zasady etyczne należy ustawowo wyłączyć zwierzęta domowe spod egzekucji. Ten swoisty „zakaz” ograniczyć jedynie do zwierząt domowych, gdyż w zakresie znaczeniowym słowa „zwierzę” znajduje się olbrzymia ilość gatunków istot, które potencjalnie mogą być obiektem obrotu prawnego. Posługując się przykładem dość skrajnym: trudno jest zakładać, że pająk lub skorpion odebrany właścicielowi na skutek przeprowadzonej licytacji będzie za nim tęsknił. Z całą pewnością nie będą odczuwać dyskomfortu sprzedane w drodze licytacji karpie ze stawu hodowlanego – które mogą mieć wysoką wartość ekonomiczną, a egzekucja potencjalnie zapewni zaspokojenie wierzyciela. Natomiast w przypadku zwierząt o bardziej rozwiniętym układzie nerwowym, zwłaszcza psów, kotów, fretok oraz podobnych zwierząt towarzyszących, można ostrożnie spekulować, że w rażącej większości przypadków odebranie ich dotychczasowemu właścicieli będzie dla nich olbrzymią traumą – przy oczywistym założeniu, że prawny opiekun się nad nimi nie znęcał, nie zaniedbywał ich itd. Zerwanie takiej więzi emocjonalnej jest okolicznością, która wskazuje na naruszenie (choćby nieumyślne) przepisów ustawy o ochronie zwierząt.

F. Zmiany wprowadzane w innych ustawach

Projektowane zmiany w pozostałych ustawach mają charakter porządkowy bądź zmierzają do takiej konstrukcji norm prawnych, które wyrażać będą szacunek do zwierząt jako istot czujących.

III. PRZEWIDYWANE SKUTKI SPOŁECZNE, GOSPODARCZE I PRAWNE

Wprowadzenie proponowanych zmian stanowi ważny krok w kierunku budowania społeczeństwa, które szanuje prawa i dobrostan zwierząt. Poprzez te zmiany dążymy do zapewnienia lepszej ochrony oraz godnego traktowania zwierząt, co jest istotne dla dobrostanu całego społeczeństwa oraz środowiska naturalnego. Projektowane zmiany mogą przyczynić się do zwiększenia dobrostanu i jakości życia zwierząt oraz promowania postaw prozwierzęcych w społeczeństwie.

Projektowana regulacja wpłynie pozytywnie na rynek pracy. Możliwy jest wzrost poziomu zatrudnienia w związku z koniecznością zatrudnienia odpowiedniej ilości pracowników w schroniskach dla bezdomnych zwierząt. Pozostałe przewidywane skutki zostały wskazane w uprzedniej części uzasadnienia.

IV. PRZEWIDYWANE SKUTKI FINANSOWE I ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Wskazania wymaga, że utworzenie Rejestru Stowarzyszeń Hodowców Psów i Kotów oraz Systemu Informacji o Schroniskach dla zwierząt może wiązać się z wydatkami sektora finansów publicznych, gdyż niezbędne będzie podjęcie działań organizacyjno-technicznych zapewniających funkcjonowanie i obsługę wymienionych baz danych. Sporządzenie rachunku skutków, który prezentowałby szacunek wysokości ewentualnych wydatków jest trudne do zrealizowania, gdyż ewentualny wzrost wydatków będzie zależeć od czynników, których parametrów nie sposób oszacować na obecnym etapie.

Wejście w życie projektowanej ustawy może spowodować także zwiększenie wydatków z budżetów gmin w związku z określeniem minimalnych stawek za utrzymywanie zwierząt. Nie jest możliwe wskazanie i oszacowanie wpływu projektowanych zmian na budżety gmin, z uwagi na fakt, że zakres zmian wprowadzanych projektowaną ustawą jest na tyle szeroki oraz dotyczy wielu aspektów, że zebranie tak szczegółowych informacji jest niemożliwe.

Nadmienić jednak należy, że prognozowane są dochody z nakładanych administracyjnych kar pieniężnych w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości w hodowlach psów i kotów, jak i nieprawidłowości co do realizacji programów adopcyjnych w schroniskach dla bezdomnych zwierząt. Z uwagi na fakt, że dla większości organów nadzoru zadania wynikające z projektowanej ustawy są zadaniami nowymi, spodziewane dochody są bardzo trudne lub niemożliwe do oszacowania. Nadto, budżety gmin będą zasilone dodatkowymi środkami uzyskanymi w związku z pobieraniem opłaty lokalnej w postaci opłaty od szczeniąt i kociąt urodzonych w hodowlach, co będzie stanowić realne wsparcie dla gmin realizujących zadania z art. 11 u.o.z.

V. ZAŁOŻENIA PROJEKTÓW PODSTAWOWYCH AKTÓW WYKONAWCZYCH

W zakresie założeń aktów wykonawczych, minister właściwy do spraw rolnictwa, przygotowuje rozporządzenia w zakresie:

- szczegółowych zasad i warunków wylapywania zwierząt bezdomnych,
- zasad prowadzenia Centralnego Rejestru Zwierząt Oznakowanych prowadzony przez Izbę Lekarsko-Weterynaryjną, wysokości opłaty ponoszonej przez posiadacza zwierzęcia za oznakowanie zwierzęcia, wysokości opłaty za udostępnienie danych z rejestru, wysokości wynagrodzenia dla lekarza weterynarii za oznakowanie zwierzęcia oraz za wprowadzenie danych o zwierzęciu do rejestru,
- zasad prowadzenia Rejestru Stowarzyszeń Hodowców Psów i Kotów,
- szczegółowych warunków utrzymywania psów i kotów w hodowlach, mając na względzie zapewnienie tym zwierzętom dobrostanu oraz odpowiednich warunków bytowania i ochrony, a także szczegółowych zasady działania stowarzyszeń zrzeszających hodowców psów albo kotów oraz wymagania, które winien spełnić hodowca celem uzyskania statusu członka w takim stowarzyszeniu,
- wysokości minimalnej stawki dziennej za pobyt i utrzymanie zwierzęcia w schronisku dla bezdomnych zwierząt, uwzględniając konieczność zapewnienia odpowiedniej jakości pomocy i opieki zwierzętom bezdomnym, dobrostanu, odpowiednich warunków bytowania i ochrony, odpowiedniej ilości pracowników schroniska, utrzymania schroniska dla bezdomnych zwierząt,
- szczegółowe warunki udzielania oraz tryb przekazywania dofinansowań dla schronisk dla bezdomnych zwierząt, *
- zasady prowadzenia Systemu Informacji o Schroniskach dla Bezdomnych Zwierząt.

Rozporządzenie w sprawie ustalenia minimalnej stawki dziennej za utrzymanie zwierzęcia w schronisku winno w sposób należyty uwzględniać następujące koszty:

- koszty żywienia: stawka dzienna musi uwzględniać koszty zapewnienia odpowiedniej ilości i jakości pożywienia dla psa,
- koszty opieki weterynaryjnej: stawka musi obejmować koszty zapewnienia podstawowej opieki weterynaryjnej, takiej jak szczepienia, leczenie chorób przewlekłych, podstawowe zabiegi chirurgiczne itp.
- koszty utrzymania: stawka powinna uwzględniać koszty zapewnienia odpowiedniego schronienia dla psa
- koszty personelu i opieki: w stawce muszą być uwzględnione koszty zatrudnienia personelu odpowiedzialnego za opiekę nad psami, w tym wyprowadzanie na spacer, czyszczenie klatek, socjalizację zwierząt itp., a także wszystkich innych pracowników,
- koszty infrastruktury: stawka musi również uwzględniać koszty związane z utrzymaniem infrastruktury schroniska, takie jak prąd, woda, ogrzewanie, wywóz odpadów itp.

Proponuje się ustalenie minimalnej stawki dziennej za utrzymanie i pobyt zwierzęcia w schronisku w kwocie nie mniejszej niż 30 zł.

VI. INFORMACJE DODATKOWE

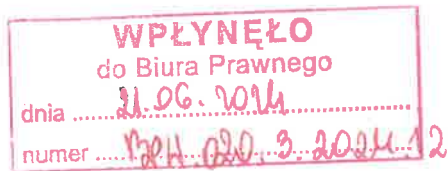
W ocenie projektodawców przedmiot projektowanej regulacji nie jest objęty prawem Unii Europejskiej i nie podlega procedurze notyfikacji w rozumieniu przepisów dotyczących notyfikacji norm i aktów prawnych.

Brak obowiązku notyfikacji zgodnie z przepisami dotyczącymi funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych.

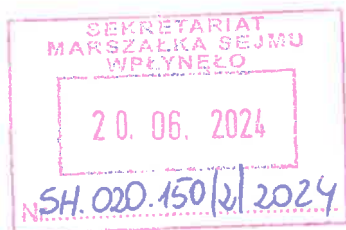
Projekt ustawy nie wymaga przedstawienia właściwym organom i instytucjom Unii Europejskiej, w tym Europejskiemu Bankowi Centralnemu, w celu uzyskania opinii, dokonania powiadomienia, konsultacji lub uzgodnienia.

W ocenie projektodawców projekt ustawy jest zgodny z Konstytucją RP.

Nie przeprowadzano formalnych konsultacji społecznych, ponieważ projekt jest wynikiem obywatelskiej inicjatywy ustawodawczej.

Szczecin, dnia 13 czerwca 2024 r.

Szanowny Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu RP
Kancelaria Sejmu
ul. Wiejska 4/6/8
00-902 Warszawa

Wnioskodawca:

Sara Balcerowicz – pełnomocnik Komitetu Inicjatywy Ustawodawczej
„STOP ŁAŃCUCHOM, PSEUDOHODOWŁOM I BEZDOMNOŚCI ZWIERZĄT”
na rzecz projektu ustawy o zmianie Ustawy o ochronie zwierząt i innych ustaw
adres dla doręczeń: ul. Kawęczyńska 16/39, 03-772 Warszawa

Dot. BPW.020.3.2024.3

UZUPEŁNIENIE BRAKÓW FORMALNYCH PROJEKTU USTAWY

Działając jako ustanowiony pełnomocnik Komitetu Inicjatywy Ustawodawczej „STOP ŁAŃCUCHOM, PSEUDOHODOWŁOM I BEZDOMNOŚCI ZWIERZĄT” na rzecz projektu ustawy o zmianie Ustawy o ochronie zwierząt i innych ustaw, w ślad za zawiadomieniem o utworzeniu komitetu inicjatywy ustawodawczej złożonym w dniu 22 maja 2024 r., przedstawiam uzupełnienie uzasadnienia projektu ustawy (uwzględniające opinie Biura Legislacyjnego Kancelarii Sejmu z dnia 28 maja 2024 r., BL.020.1.2024).

Sara Balcerowicz

WYDZIAŁ OBSŁUGI PREZYDIUM SEJMU

L.dz. SPS-4P.020.153.3.2024

Data wpływu 13.06.2024

UZUPEŁNIENIE UZASADNIENIA PROJEKTU USTAWY

SKUTKI FINANSOWE

Wskazania wymaga, że utworzenie Rejestru Stowarzyszeń Hodowców Psów i Kotów oraz Systemu Informacji o Schroniskach dla zwierząt może wiązać się z wydatkami sektora finansów publicznych, gdyż niezbędne będzie podjęcie działań organizacyjno-technicznych zapewniających funkcjonowanie i obsługę wymienionych baz danych. Sporządzenie rachunku skutków, który prezentowałby szacunek wysokości ewentualnych wydatków jest trudne do zrealizowania, gdyż ewentualny wzrost wydatków będzie zależeć od czynników, których parametrów nie sposób oszacować na obecnym etapie. Z uwagi na problem pozyskania danych dotyczących wydatków związanych z tworzeniem rejestrów oraz istniejących systemów teleinformatycznych zasadniczo niemożliwe jest nawet przybliżone oszacowanie skutków finansowych. Uwzględniając jednak wydatki czynione w związku z utworzeniem innych centralnych rejestrów przez organy administracji ostrożnie można oszacować, że zarówno koszt utworzenia Rejestru Stowarzyszeń Hodowców Psów i Kotów, jak i Systemu Informacji o Schroniskach dla zwierząt, związany będzie z poniesieniem wydatków nie większych niż 5 mln złotych (w zakresie utworzenia każdego z ww. rejestrów). Roczny koszt funkcjonowania każdego z tworzonych rejestrów nie powinien przekroczyć 2 mln złotych.

Wejście w życie projektowanej ustawy może spowodować także zwiększenie wydatków z budżetów gmin w związku z określeniem minimalnych stawek za utrzymywanie zwierząt. Nie jest możliwe wskazanie i oszacowanie wpływu projektowanych zmian na budżety gmin, z uwagi na fakt, że zakres zmian wprowadzanych projektowaną ustawą jest na tyle szeroki oraz dotyczy wielu aspektów, że zebranie tak szczegółowych informacji jest niemożliwe. Nie jest możliwe nawet przybliżone oszacowanie skutków finansowych w tym zakresie ze względu na problem pozyskania danych dotyczących rzeczywistej liczby bezdomnych zwierząt utrzymywanych w schroniskach, ilości zatrudnianych pracowników w schroniskach, jak i rzeczywistych wydatków ponoszonych dotychczas przez gminy w związku z wykonywaniem zadań własnych w postaci zapobiegania bezdomności zwierząt i zapewnienia opieki bezdomnym zwierzętom oraz ich wylapywania. Nadto, wprowadzane zmiany w zakresie obowiązków nakładanych na jednostki samorządu terytorialnego są uzależnione w dużej mierze od rozwiązań jakie zostały w danej jednostce przyjęte oraz od stopnia przestrzegania obowiązującego już prawa, niemniej pozyskanie danych także w powyższym zakresie jest istotnie utrudnione. Dokonując jednak ostrożnego oszacowania wydatków z budżetów gmin – przy uwzględnieniu danych zawartych w raporcie Głównego Lekarza Weterynarii z wizytacji schronisk dla zwierząt w roku 2022 (ostatni z opublikowanych raportów), tj. przyjmując, że w schroniskach dla zwierząt przebywa 84.008 psów oraz 34.050 kotów (brak jest jakichkolwiek innych oficjalnych danych w tym zakresie) – założyć można, że roczny wydatek związany z opieką nad bezdomnymi zwierzętami – z związku z ustaleniem minimalnej stawki dziennej wynosić może od 861.823.400 zł (przy stawce dziennej na poziomie 20 zł) do 1.292.735.100 zł (przy stawce dziennej na poziomie 30 zł). Kwoty te nie stanowią wysokości wydatków które dodatkowo mogłyby ponosić gminy, a jedynie odzwierciedlają szacunkowe roczne koszty z omawianego tytułu. Obecnie można jedynie przypuszczać, że średni roczny koszt utrzymania

psa w schronisku wynosi ok. 3.942 zł (dane szacunkowe zostały opublikowane w „Monitorze BOZ”: <http://www.boz.org.pl/monitor>). Brak jest jakichkolwiek pełnych danych w zakresie średniorocznych kosztów utrzymania kotów w schroniskach, ale szacować można, że wydatek ten kształtowany jest na podobnym poziomie, tj. ok. 3.900 zł. Tym samym – opierając się na wysoce szacunkowych danych – można ostrożnie założyć, że roczny wydatek z budżetów gmin (wg stanu na koniec 2022 r.) mógł wynieść niemalże 464 mln zł, w tym roczne utrzymanie psów: 331.159.536 zł (84.008×3.942 zł) i roczne utrzymanie kotów: 132.795.000 zł (34.050×3.900 zł). Podkreślenia jednak wymaga, że brak jest jakichkolwiek oficjalnych bieżących danych w tym zakresie, zaś wydatki poszczególnych gmin są istotnie zróżnicowane. Jest to skutkiem braku regulacji prawnych w tym zakresie (obecnie każda gmina dowolnie ustala wysokość środków finansowych przeznaczonych na realizację gminnego programu opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt, przy czym stosowane są także odmienne formy finansowania schronisk, zaś rozliczeń dokonuje się także w kilku wariantach – w tym rozliczenie ryczałtowe, dzienna stawka na utrzymanie zwierzęcia w schronisku). Wyjaśnić należy, że projektowane zmiany nie skutkują zwiększeniem się wydatków gmin w zakresie zapobiegania bezdomności zwierząt oraz ich wyłapywania.

Nadmienić jednak należy, że prognozowane są dochody z nakładanych administracyjnych kar pieniężnych w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości w hodowlach psów i kotów, jak i nieprawidłowości co do realizacji programów adopcyjnych w schroniskach dla bezdomnych zwierząt. Z uwagi na fakt, że dla większości organów nadzoru zadania wynikające z projektowanej ustawy są zadaniami nowymi, a nadto ze względu na brak jakichkolwiek danych o ilości istniejących hodowli psów i kotów, spodziewane dochody są bardzo trudne lub niemożliwe do oszacowania. Ostrożnie jednak szacuje się, że dochody z tego tytułu mogą sięgnąć ok. 40 mln złotych (w szczególności mając na względzie, że na koniec 2022 r. było 226 schronisk).

Nadto, budżety gmin będą zasilone dodatkowymi środkami uzyskanymi w związku z pobieraniem opłaty lokalnej w postaci opłaty od szczeniąt i kociąt urodzonych w hodowlach, co będzie stanowić realne wsparcie dla gmin realizujących zadania z art. 11 u.o.z. Z uwagi na brak danych również w zakresie rzeczywistej ilości kotów i psów urodzonych w hodowlach trudnym do oszacowania jest wysokość dodatkowych środków uzyskiwanych przez gminy z tego tytułu. Można jedynie ostrożnie szacować – na podstawie ogólnych przybliżonych danych co do ofert zamieszczanych na różnych portalach, stronach internetowych itp., że rocznie w hodowlach rodzi się ok. 400.000 psów i kotów. Natomiast gdyby opłata za każdego psa i kota urodzonego w hodowli została ustalona przez gminę na kwotę 150 zł to gminy osiągną rocznie dodatkowe środki w łącznej wysokości ok. 60 mln, a w sytuacji ustalenia tej opłaty na kwotę 200 zł to gminy osiągną rocznie dodatkowe środki w wysokości ok. 80 mln zł. Przy czym prognozuje się, że są to minimalne dodatkowe środki zasilane do budżetów gmin.

ZAŁOŻENIA PROJEKTÓW PODSTAWOWYCH AKTÓW WYKONAWCZYCH

Rozporządzenie w sprawie szczegółowych zasad i warunków wyłapywania zwierząt bezdomnych (wydane na podstawie projektowanego art. 11 ust. 2 u.o.z.), winno zapewniać humanitarne wyłapywanie zwierząt, minimalizujące stres oraz ryzyko zranienia zwierząt. Dodatkowo, winno określać uprawnienia i kwalifikacje osób wyłapujących zwierzęta oraz bezpieczne warunki transportu wyłapanych zwierząt – w tym środki do przewozu zwierząt.

Rozporządzenie w sprawie zasad prowadzenia Centralnego Rejestru Zwierząt Oznakowanych, wysokości opłaty ponoszonej przez posiadacza zwierzęcia za oznakowanie zwierzęcia, wysokości opłaty za udostępnienie danych z rejestru, wysokości wynagrodzenia dla lekarza weterynarii za oznakowanie zwierzęcia oraz za wprowadzenie danych o zwierzęciu do rejestru, zasad finansowania kastracji psów i kotów w schroniskach przez Izbę Lekarsko-Weterynaryjną z nadwyżek środków pochodzących z prowadzenia Centralnego Rejestru Zwierząt Oznakowanych (wydane na podstawie projektowanego art. 11d ust. 7 u.o.z.) winno w szczególności zapewniać efektywne zarządzanie Centralnym Rejestrem Zwierząt Oznakowanych oraz właściwe finansowanie związanych z tym działań, określać wysokość opłaty za oznakowanie zwierzęcia oraz za udostępnienie danych (z uwzględnieniem sytuacji, w których dane mogą być udostępniane bezpłatnie), wysokość należnego wynagrodzenia dla lekarza weterynarii, a także winno zapewniać ochronę danych osobowych i bezpieczeństwo gromadzonych informacji. Nadto, rozporządzenie winno określać zasady i zakres dofinansowywania przez Krajową Radę Lekarsko-Weterynaryjną kastracji zwierząt w schroniskach.

Rozporządzenie w sprawie zasad prowadzenia Rejestru Stowarzyszeń Hodowców Psów i Kotów (wydane na podstawie projektowanego art. 11e ust. 6 u.o.z.), winno w szczególności zapewniać efektywne zarządzanie Rejestrem oraz właściwe finansowanie związanych z tym działań, określać szczegółowy zakres gromadzonych i udostępnianych informacji, tryb wprowadzania danych i nieodpłatnego oraz odpłatnego udostępniania danych, a także winno zapewniać ochronę danych osobowych i bezpieczeństwo gromadzonych informacji.

Rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków utrzymywania psów i kotów w hodowlach, szczegółowych zasad działania stowarzyszeń zrzeszających hodowców psów albo kotów oraz wymagań, które winien spełnić hodowca celem uzyskania statusu członka w takim stowarzyszeniu (wydane na podstawie projektowanego art. 11ge u.o.z.) winno w szczególności:

- zapewniać dobrostan zwierzętom utrzymywanym w hodowlach oraz odpowiednie – dla gatunku, rasy, płci, wieku oraz stanu zdrowia (fizycznego i psychicznego) – warunki bytowania i ochrony, w tym zapewniać zwierzętom wystarczającą przestrzeń do wyrażania naturalnych zachowań oraz normalnych interakcji społecznych, bezpieczny codzienny dostęp do otwartej przestrzeni (tak aby zaspokoić potrzebę ruchu i socjalizacji), a także statuować obowiązek właściwego doboru krzyżowanych osobników (uwzględniający stan zdrowia fizycznego i psychicznego każdego osobnika), obowiązek poddawania osobników hodowlanych niezbędnym badaniom przed dopuszczeniem do krycia (w szczególności samic) oraz

szczepieniom, statuować zakaz tzw. przymusowego krycia samic oraz krzyżowania wsobnego psów i kotów (w tym krycia w pierwszym i drugim stopniu pokrewieństwa),

- określać szczegółowe zasady działania stowarzyszeń zrzeszających hodowców psów albo kotów, w tym statuować obowiązek podejmowania przez stowarzyszenia działań zmierzających do zapewnienia, aby strategie hodowli nie prowadziły do negatywnych konsekwencji dla dobrostanu psów albo kotów, zapewniania dostępności szkoleń dla hodowców (w szczególności w zakresie dobrostanu zwierząt), zwalczania nieprawidłowości w hodowlach oraz nadużyć finansowych, weryfikacji dokumentów hodowlanych oraz weryfikacji czy hodowca skazany prawomocnym wyrokiem za przestępstwo z art. 35 u.o.z. (lub hodowca, wobec którego warunkowo umorzono postępowanie w sprawie o czyn z art. 35 u.o.z.) w rzeczywistości zaprzestał prowadzenia hodowli psów albo kotów,
- określać szczegółowe wymagania, które winien spełnić hodowca celem uzyskania statusu członka w stowarzyszeniu, w tym w szczególności w zakresie posiadania przez hodowcę kompetencji w zakresie dobrostanu zwierząt oraz wiedzy kynologicznej.

Rozporządzenie w sprawie ustalenia minimalnej stawki dziennej za utrzymanie zwierzęcia w schronisku (wydane na podstawie projektowanego art. 11ka ust. 3 u.o.z.) winno w sposób należy uwzględniać następujące koszty:

- koszty żywienia: stawka dzienna musi uwzględniać koszty zapewnienia odpowiedniej ilości i jakości pożywienia dla psa,
- koszty opieki weterynaryjnej: stawka musi obejmować koszty zapewnienia podstawowej opieki weterynaryjnej, takiej jak szczepienia, leczenie chorób przewlekłych, podstawowe zabiegi chirurgiczne itp.,
- koszty utrzymania: stawka powinna uwzględniać koszty zapewnienia odpowiedniego schronienia dla psa,
- koszty personelu i opieki: w stawce muszą być uwzględnione koszty zatrudnienia personelu odpowiedzialnego za opiekę nad psami, w tym wyprowadzanie na spacer, czyszczenie klatek, socjalizację zwierząt itp., a także wszystkich innych pracowników,
- koszty infrastruktury: stawka musi również uwzględniać koszty związane z utrzymaniem infrastruktury schroniska, takie jak prąd, woda, ogrzewanie, wywóz odpadów itp.

Proponuje się ustalenie minimalnej stawki dziennej za utrzymanie i pobyt zwierzęcia w schronisku w kwocie nie mniejszej niż 30 zł.

Rozporządzenia w sprawie szczegółowych warunków udzielania oraz trybu przekazywania dofinansowań dla schronisk dla bezdomnych zwierząt (wydane na podstawie projektowanych art. 11pi ust. 6 u.o.z. oraz art. 11pj ust. 9 u.o.z.) winny zapewniać skuteczność i sprawiedliwość w zakresie dysponowania środkami finansowymi, określać przeznaczenie środków uzyskanych z przyznanego dofinansowania, a także wyznaczać minimalne wymagania, które muszą spełnić podmioty prowadzące schroniska, aby kwalifikować się do uzyskania dofinansowania.

Rozporządzenie w sprawie zasad prowadzenia Systemu Informacji o Schroniskach dla Bezdomnych Zwierząt, szczegółowego zakresu danych gromadzonych w systemie w tym w zbiorach danych o schroniskach dla zwierząt i zbiorach danych bezdomnych zwierząt, trybu i

sposobu przekazywania do bazy danych SIOS danych oraz trybu i sposobu udostępniania danych z SIOS (wydane na podstawie projektowanego art. 11re u.o.z.) winno w szczególności zapewniać efektywne zarządzanie bazą danych SIOS (w tym w sposób usprawniający kontrolę wydatkowania finansów publicznych przeznaczanych na wykonywanie zadań z art. 11 u.o.z. i kontrolę nad działalnością schronisk), a jednocześnie zapewniać ochronę danych osobowych i bezpieczeństwo gromadzonych informacji.

Rozporządzenie w sprawie minimalnych warunków utrzymywania poszczególnych gatunków zwierząt wykorzystywanych do celów widowiskowych, filmowych, sportowych i specjalnych (wydane na podstawie art. 17 ust. 8 u.o.z.) winno w szczególności zapewniać zwierzętom właściwą opiekę i dobrostan, a także zapewniać zwierzętom wystarczającą przestrzeń do wyrażania naturalnych zachowań oraz normalnych interakcji społecznych. Nadmienić przy tym należy, że projektowana zmiana art. 17 ust. 8 u.o.z. ogranicza się jedynie do wyłączenia spod regulacji zwierząt wykorzystywanych do celów rozrywkowych, a to z uwagi na projektowaną zmianę art. 17 ust. 5 u.o.z. Zatem obecnie obowiązujące Rozporządzenie Ministra klimatu i środowiska z dnia 25 maja 2023 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymywania poszczególnych gatunków zwierząt wykorzystywanych do celów rozrywkowych, widowiskowych, filmowych, sportowych i specjalnych w przeważającej części nie będzie wymagać zmian.

Rozporządzenie w sprawie szczegółowych wymagań weterynaryjnych dla prowadzenia działalności w zakresie wyłapywania bezdomnych zwierząt (wydane na podstawie projektowanego art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt) winno zapewniać humanitarne traktowanie zwierząt przez podmioty wyłapujące bezdomne zwierzęta oraz określać bezpieczne narzędzia do wyłapywania zwierząt. Wyjaśnić przy tym należy, że projektowana zmiana art. 10 ust. 1 obejmuje wyłącznie dodanie upoważnienia do wydania aktu wykonawczego co do szczegółowych wymagań weterynaryjnych dla prowadzenia działalności w zakresie wyłapywania bezdomnych zwierząt.

Rozporządzenie w sprawie sposobu ustalania weterynaryjnego numeru identyfikacyjnego (wydane na podstawie projektowanego art. 10 ust. 2 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt) winno dodatkowo zapewniać właściwe sprawowanie nadzoru nad prowadzeniem działalności w zakresie wyłapywania bezdomnych zwierząt. Wyjaśnić przy tym należy, że projektowana zmiana art. 10 ust. 2 obejmuje wyłącznie dodanie upoważnienia do wydania aktu wykonawczego co do sposobu ustalania weterynaryjnego numeru identyfikacyjnego w zakresie podmiotów prowadzących działalność w zakresie wyłapywania bezdomnych zwierząt.

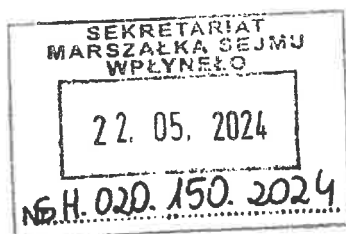
DODATKOWE INFORMACJE

Podkreślić należy, że przepis art. 71 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców (Dz. U. z 2021 r. poz. 162 i 2105 oraz z 2022 r. poz. 24, 974 i 1570) wyłącza

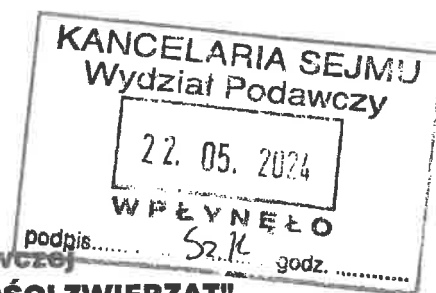
stosowanie przepisów rozdziału 6 tejże ustawy („Zasady opracowywania projektów aktów normatywnych z zakresu prawa gospodarczego oraz oceny ich funkcjonowania”) do wykonywania inicjatywy ustawodawczej przez obywateli, o której mowa w art. 118 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Zatem w odniesieniu do obywatelskiego projektu ustawy nie znajduje zastosowania przepis art. 34 ust. 2a Regulaminu Sejmu. Innymi słowy uzasadnienie projektu ustawy nie musi odpowiadać wymogom określonym w art. 66 ust. 2 i art. 68 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców.

Nadto, przedkładany projekt nie musi spełniać wymagań, o których mowa w art. 34 ust. 2 i 3 Regulaminu Sejmu (por. postanowienie Sądu Najwyższego, 7 sędziów SN, z dnia 9 września 2010 r., III SO 16/10, OSNP 2012/3-4/55; opinia Biura Analiz Sejmowych z dnia 27 lipca 2011 r., BAS WAUiP 1702/11; opinia Biura Legislacyjnego Kancelarii Sejmu z dnia 28 maja 2024 r., BL.020.1.2024). Tym samym uzasadnienie projektu ustawy nie musi przedstawiać wyników przeprowadzanych konsultacji oraz informacji o przedstawionych wariantach i opiniach. Uzupełniając zauważyć należy, że zgodnie z treścią art. 5 ust. 4 ustawy z dnia 24 czerwca 1999 r. o wykonywaniu inicjatywy ustawodawczej przez obywateli (Dz.U.2018.2120 t.j. z dnia 2018.11.08) Komitet nabywa osobowość prawną dopiero z chwilą przyjęcia przez Marszałka Sejmu zawiadomienia, o którym mowa w art. 6 ust. 2, zaś stosownie do treści art. 8 ust. 2 tejże ustawy kampania promocyjna na rzecz projektu ustawy może rozpocząć się dopiero po ogłoszeniu, o którym mowa w art. 7 ust. 1. Na płaszczyźnie powyższych regulacji wątpliwości budzi czy Komitet przed nabyciem osobowości prawnej może przeprowadzać konsultacje, o których mowa w art. 34 ust. 3 Regulaminu Sejmu.

Szanowny Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu RP

Warszawa, dnia 22.05.2024 r.

ZAWIADOMIENIE

O utworzeniu Komitetu Inicjatywy Ustawodawczej "STOP ŁAŃCUCHOM, PSEUDOHODOWŁOM I BEZDOMNOŚCI ZWIERZĄT" na rzecz projektu ustawy o zmianie Ustawy o ochronie zwierząt i innych ustaw

Jako pełnomocnik komitetu zawiadamiam, że w dniu 21.05.2024 r., niżej wymienieni obywatele mający prawo wybierania do Sejmu RP utworzyli Komitet Inicjatywy Ustawodawczej "STOP ŁAŃCUCHOM, PSEUDOHODOWŁOM I BEZDOMNOŚCI ZWIERZĄT" na rzecz projektu ustawy o zmianie Ustawy o ochronie zwierząt i innych ustaw

1.	Imię Sara	Drugie imię Pamela	Nazwisko Balcerowicz
Adres zamieszkania:	Województwo	Powiat	Gmina
Miejscowość	Kod pocztowy	Pocztą	
Ulica	Nr	Nr	Numer ewidencyjny PESEL

2.	Imię Michał	Drugie imię Adam	Nazwisko Gostkowski
Adres zamieszkania:	Województwo	Powiat	
Miejscowość	Kod pocztowy		
Ulica	Nr	Nr	Numer ewidencyjny PESEL

3.	Imię Ewa	Drugie imię Maria	Nazwisko Gebert
Adres zamieszkania:	Województwo	Powiat	
Miejscowość	Kod pocztowy		
Ulica	Nr	Nr	Numer ewidencyjny PESEL

4.	Imię Anna	Drugie imię	Nazwisko Zielińska
Adres zamieszkania:	Województwo	Powiat	Gmina
Miejscowość	Kod pocztowy		
Ulica	Nr Domu	Nr lokalu	Numer ewidencyjny PESEL

5.	Imię Katarzyna	Drugie imię Alicja	Nazwisko Śliwa-Łobacz
Adres zamieszkania:	Wniewódtwo	Powiat	Gmina
Miejscowość	Kod pocztowy		
Ulica	Nr	Nr	Numer ewidencyjny PESEL

6.	Imię Monika	Drugie imię	Nazwisko Wielichowska
Adres zamieszkania:		Powiat	Gmina
Miejscowość	Kod pocztowy		
Ulica	Nr	Nr	Numer ewidencyjny PESEL

7.	Imię	Drugie imię	Nazwisko
Adres zamieszkania:	Województwo	Powiat	Gmina
Miejscowość	Kod pocztowy		Poczta
Ulica	Nr Domu	Nr lokalu	Numer ewidencyjny PESEL

8.	Imię Jerzy	Drugie imię Adam	Nazwisko Stępień
Adres zamieszkania:	Województwo	Powiat	Gmina
Miejscowość	Kod pocztowy		
Ulica	Nr	Nr	Numer ewidencyjny PESEL

9.	Imię Paweł	Drugie imię	Nazwisko Suski
Adres zamieszkania:	Województwo	Powiat	Gmina
Miejscowość	Kod pocztowy		
Ulica	Nr	Nr	Numer ewidencyjny PESEL

10.	Imię Katarzyna	Drugie imię Maria	Nazwisko Piekarska
Adres zamieszkania:	Województwo	Powiat	Gmina
Miejscowość	Kod pocztowy		
Ulica	Nr	Nr lokalu	Numer ewidencyjny PESEL

11.	Imię Małgorzata	Drugie imię Elżbieta	Nazwisko Tracz
Adres zamieszkania:	Województwo	Powiat	Gmina
Miejscowość	Kod pocztowy		
Ulica	Nr	Nr	Numer ewidencyjny PESEL

12.	Imię Łukasz	Drugie imię	Nazwisko Litewka
Adres zamieszkania:	Województwo	Powiat	Gmina
Miejscowość	Kod pocztowy		
Ulica	Nr	Nr	Numer ewidencyjny PESEL

13.	Imię Daniel	Drugie imię Marcel	Nazwisko Olbrychski
Adres zamieszkania:	Województwo	Powiat	
Miejscowość	Kod pocztowy		
Ulica	Nr	Nr	Numer ewidencyjny PESEL

14.	Imię Krystyna	Drugie imię Maria	Nazwisko Demska-Olbrychska
Adres zamieszkania:	Województwo		
Miejscowość	Kod pocztowy		
Ulica	Nr	Nr	Numer ewidencyjny PESEL

15.	Imię Andrzej	Drugie imię Tadeusz	Nazwisko Rozenek
Adres zamieszkania:	Województwo	Powiat	Gmina
Miejscowość	Kod pocztowy		
Ulica	Nr	Nr	Numer ewidencyjny PESEL

16.	Imię Agata	Drugie imię Bronisława	Nazwisko Buzek
Adres zamieszkania:	Województwo	Powiat	Gmina
Miejscowość	Kod pocztowy		
Ulica	Nr	Nr lokalu	Numer ewidencyjny PESEL

17.	Imię Karolina	Drugie imię	Nazwisko Skowron — BAKA
Adres zamieszkania:	Województwo	Powiat	
Miejscowość	Kod pocztowy		
Ulica	Nr	Nr	Numer ewidencyjny PESEL

18.	Imię Maja	Drugie imię Berenika	Nazwisko Ostaszewska
Adres zamieszkania:	Województwo	Powiat	Gmina
Miejscowość	Kod pocztowy		Warszawa
Ulica	Nr	Nr	Numer ewidencyjny PESEL

19.	Imię Anna	Drugie imię	Nazwisko Chodakowska
Adres zamieszkania:	Województwo	Powiat	
Miejscowość	Kod pocztowy		
Ulica	Nr	Nr	Numer ewidencyjny PESEL

20.	Imię Robert	Drugie imię Mariusz	Nazwisko Janowski
Adres zamieszkania:	Powiat	Gmina	
Miejscowość	Kod pocztowy		
	Nr domu	Nr	Numer ewidencyjny PESEL

Nazwa komitetu

Komitet Inicjatywy Ustawodawczej "STOP ŁAŃCUCHOM, PSEUDOHODOWŁOM I BEZDOMNOŚCI ZWIERZĄT" na rzecz projektu ustawy o zmianie Ustawy o ochronie zwierząt i innych ustaw

Adres siedziby komitetu

Województwo mazowieckie	Powiat m.st. Warszawa	Gmina m.st. Warszawa	Miejscowość Warszawa
Ulica KAWĘCZYŃSKA	Nr domu 16	Nr Lokalu 39	Poczta Warszawa
			Kod pocztowy 0 3 - 7 7 2

Na pełnomocnika Komitetu powołano				
Imię	SARA		Drugie imię	PAMELA
Nazwisko	BALCEROWICZ			
Adres zamieszkania:	Województwo	Powiat	Gmina	
Miejscowość	Kod pocztowy	Pocztę		
Ulica	Nr	Nr	Numer ewidencyjny PESEL	
Adres e-mail	Numer telefonu			

Na zastępcę pełnomocnika Komitetu powołano				
Imię	MICHAŁ		Drugie imię	ADAM
Nazwisko	GOSTKOWSKI			
Adres zamieszkania:	Województwo	Powiat	Gmina	
Miejscowość	Kod	Pocztę		
Ulica	Nr	Nr	Numer ewidencyjny PESEL	
Adres e-mail	Numer telefonu			

Do zawiadomienia dołączam niżej wymienione załączniki:

1. ~~Oświadczenie o utworzeniu Komitetu~~
2. Wykaz zawierający 2000 podpisów obywateli popierających projekt ustawy "STOP ŁAŃCUCHOM, PSEUDOHODOWLOM I BEZDOMNOŚCI ZWIERZĄT" - projekt ustawy o zmianie Ustawy o ochronie zwierząt i innych ustaw
3. Ustawa "STOP ŁAŃCUCHOM, PSEUDOHODOWLOM I BEZDOMNOŚCI ZWIERZĄT" - projekt ustawy o zmianie Ustawy o ochronie zwierząt i innych ustaw wraz z uzasadnieniem

Pełnomocnik Komitetu

SARA BALCEROWICZ

(podpis)

Warszawa, dnia 22 maja 2024 r.

POSTANOWIENIE NR 62
MARSZAŁKA SEJMU
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

z dnia 24 czerwca 2024 r.

**o przyjęciu zawiadomienia o utworzeniu Komitetu Inicjatywy Ustawodawczej
„STOP ŁAŃCUCHOM, PSEUDOHODOWŁOM I BEZDOMNOŚCI ZWIERZĄT”
na rzecz projektu ustawy o zmianie ustawy o ochronie zwierząt oraz zmianie niektórych
innych ustaw**

Na podstawie art. 6 ust. 4 ustawy z dnia 24 czerwca 1999 r. o wykonywaniu inicjatywy ustawodawczej przez obywateli (Dz. U. z 2018 r. poz. 2120) postanawiam o przyjęciu zawiadomienia o utworzeniu Komitetu Inicjatywy Ustawodawczej „STOP ŁAŃCUCHOM, PSEUDOHODOWŁOM I BEZDOMNOŚCI ZWIERZĄT” na rzecz projektu ustawy o zmianie ustawy o ochronie zwierząt oraz zmianie niektórych innych ustaw.

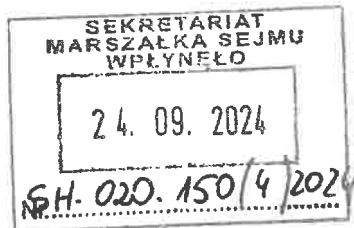
MARSZAŁEK SEJMU

Szymon Hołownia

Warszawa, dnia 24 września 2024 r.

Sara Pamela Balcerowicz
– pełnomocnik Komitetu Inicjatywy Ustawodawczej
„STOP ŁAŃCUCHOM, PSEUDOHODOWŁOM
I BEZDOMNOŚCI ZWIERZĄT” na rzecz projektu
ustawy o zmianie ustawy o ochronie zwierząt
oraz zmianie niektórych innych ustaw
adres dla doręczeń:
ul. Kawęczyńska 16/39
03-772 Warszawa

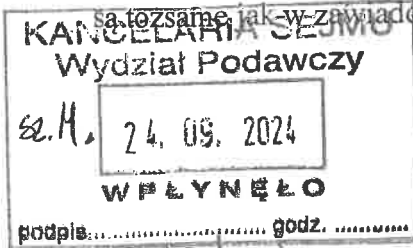
WPLYNĘŁO
do Biura Prawnego
dnia
numer
7. Pren. R. Pr.
B. Omboh + 20 sps.
25. 9. 24

Szanowny Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej
Kancelaria Sejmu
ul. Wiejska 4/6/8
00-902 Warszawa

Działając jako Pełnomocnik Komitetu Inicjatywy Ustawodawczej „STOP ŁAŃCUCHOM, PSEUDOHODOWŁOM I BEZDOMNOŚCI ZWIERZĄT” na rzecz projektu ustawy o zmianie ustawy o ochronie zwierząt oraz zmianie niektórych innych ustaw (dalej jako „Komitet Inicjatywy Ustawodawczej” lub „Komitet”), na podstawie art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 24 czerwca 1999 r. o wykonywaniu inicjatywy ustawodawczej przez obywateli (Dz.U.2018.2120 t.j. z dnia 2018.11.08), wnoszę projekt ustawy o zmianie ustawy o ochronie zwierząt oraz zmianie niektórych innych ustaw wraz z załączonym wykazem zawierającym 534.077 (słownie: pięćset trzydzieści cztery tysiące siedemdziesiąt siedem) podpisów obywateli popierających projekt.

Jednocześnie, stosownie do treści art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 24 czerwca 1999 r. o wykonywaniu inicjatywy ustawodawczej przez obywateli, informuję, że do reprezentowania Komitetu Inicjatywy Ustawodawczej w pracach nad projektem ustawy została wskazana Pani Sara Pamela Balcerowicz – będąca Pełnomocnikiem Komitetu, a osobą uprawnioną do Jej zastępstwa jest Pan Michał Gostkowski – będący Zastępcą Pełnomocnika Komitetu. Wskazuję przy tym, że adresy zamieszkania Pełnomocnika Komitetu i Zastępcy Pełnomocnika Komitetu są tożsame jak w zawiadomieniu o utworzeniu Komitetu.

Z poważaniem
Sara Balcerowicz

Sara Balcerowicz

Załączniki:

- projekt ustawy o zmianie ustawy o ochronie zwierząt oraz zmianie niektórych innych ustaw wraz z uzasadnieniem oraz uzupełnieniem uzasadnienia,
- wykaz 534077 podpisów obywateli popierających projekt ustawy umieszczony w 14 kartonach.

WYDZIAŁ OBSŁUGI PREZYDIUM SEJMU
L. dz. SP3-NP. 020. 153. 2024
Data wpływu 08. 10. 2024 r.